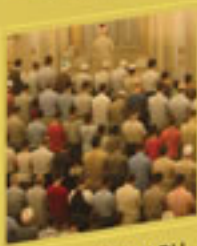

CEP İLMİHÂLİ SERİSİ

SORU-CEVAPLI NAMAZ İLMİHÂLİ

FATİH CİMEN

NAMAZ İLMİHÂLİ / İLMİHÂLİ İLMİHÂLİ İLMİHÂLİ

Soru-Cevaplı
Namaz İlmihâli

Fatih Çimen

Soru-Cevaplı
Namaz İlmihâli

Fatih Cimen

SORU-CEVAPLI NAMAZ İLMİHÂLİ

Copyright © Rehber Yayınları, 2009

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden
yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt
sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör
İsmail KAYAR

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-605-5677-02-2

Yayın Numarası
87

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarıncı Yolu Üzeri No: 7
Gazimir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Temmuz 2009

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Rehber Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.rehber yayinlari.com

İçindekiler

GİRİŞ.....	7
ABDEST	11
TEYEMMÜM	20
SARGI VE MEST ÜZERİNE MESH	24
ÖZÜRLÜNÜN ABDESTİ.....	29
NAMAZ	31
Namazın Şartları	36
Namaz Vakitleri	48
Namazın Rükünleri	56
Namazın Vacipleri.....	68
Namazın Vacipleri ile İlgili Muhtelif Meseleler	70
Namazın Sünnetleri	71
Namazın Âdâbı/Mendupları/Müstehapları	76
Ezan ve Kâmet.....	77
İmamlık ve Cemaatle Namaz Kılma ile İlgili Meseleler	81
Namazın Mekruhları.....	103
Namazı Bozan Şeyler	106

Namazı Bozan Hususlarla İlgili	
Muhtelif Meseleler	109
Namazın Kılınışı	112
Diğer Namazlar	118
Cuma Namazı	118
Vitr Namazı	126
Bayram Namazı	128
Nafile Namazlar.....	132
Hastaların Namazlarıyla İlgili Meseleler	153
Yolcu Namazı ve Seferîlik	156
İki Namazı Bir Vakitte Kılmak (Cem')	160
Namazların Kazası.....	163
Secdelerle İlgili Meseleler	170
Sehiv Secdesi	170
Tilâvet Secdesi	181
Şükür Secdesi.....	184
Cenaze Namazı.....	184
Namazla İlgili Muhtelif Mevzular.....	198
İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR.....	207
İNDEKS	209

GİRİŞ

Bilindiği üzere namaz Müslümanların hayatında en önemli ibadettir. Allah'a iman eden ve bunu kabul eden her bir Müslüman namaz kılmakla mükellef olduğu gibi onun nasıl kılınacağı ile ilgili bilgileri de öğrenmekle vazifelidir. İşte bu hakikate binaen öteden beri bir Müslümanın bilmesi gereken temel dini prensipleri ihtiva eden ilmihâl kitapları yazıla gelmiştir. Müminler bu kitaplar vasıtasıyla İslâm'ın itikad, ibadet ve ahlâk esaslarını temel çerçevede öğrenmeye çalışmışlar ve çalışmaktadırlar. Bu açıdan hemen her evde bir veya birkaç tane ilmihâl kitabına rastlamak mümkündür. Ancak zaman geçtikçe ihtiyaçlar ve istekler artmakta veya

değişmektedir. Günümüz insanının doğru ve pratik bilgiye kolaylıkla ulaşabilme isteği ve ihtiyacı yeni eserlerin kaleme alınması neticesini ortaya çıkarmıştır. Bilinen klasik ilmihâl kitaplarının yanında Pratik İlmihâl diye nitelendirilen eserler de artık gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Okuyucunun öğrenmek istediği konuyu kitap sayfaları içinden bulup çıkarmayı bir külfet olarak görmesi daha pratik eserlerin yazılması neticesini vermiştir.

İşte okuyucuların bu yöndeki meyillerine binaen biz de yayınevi olarak ilmihâl bilgilerini soru-cevap tarzında işleyen bir eser dizisi hazırlama kararı aldık. Bu dizi ilmihâllerde zikredilen itikat ve ahlâk bahislerinden ziyade ibadetler bölümünü ele alan bir çalışma olacaktır. Nitekim elinizdeki bu kitapta serinin ilk kitabı olarak betahsis namazı ve namazla ilişkili olan abdest, mest üzerine mesh, sargı üzerine mesh gibi konular işlenmektedir. Sorular ilmihâl kitaplarındaki bilgiler dikkate alınarak hazırlanmış ayrıca yoğun olarak sorulan hususlar ki-

taba alınmaya çalışılmıştır. Bunun yanında www.hikmet.net sitesine sorulan sorular da gözden geçirilmiş ve kitaba alınmasında fayda mülâhaza edilen konular ilave edilmiştir. Sorulara verilen cevaplarda ağırlıklı olarak Hanefi mezhebi esas alınsa da çok nadir olarak diğer mezheplerin görüşünün verildiği ve onlardaki uygulamanın zikredildiği de olmuştur. Sorulara cevap verirken uygulamaya esas olan görüşler alınmış, okuyucuyu tereddütte bırakacak tartışmalardan uzak durulmuştur. Zikredilen herhangi bir konuda daha fazla malumat sahibi olmak isteyen kişiler o konuyu daha detaylı bir şekilde işleyen ilmihâl veya fıkıh kitaplarına müracaat etmelidirler. İfade etmeye çalıştığımız gibi bu kitabın yazılış maksadı okuyucuyu doğru bilgiye en net ve sade bir şekilde ulaştırmaktır. Meselelerin arka planını, referanslarını veya mezhepler arasındaki inceliklerini merak edenler bu kitaba değil daha teferruatlı fıkıh kitaplarına başvurmalıdırlar.

Namazla ilgili bilinmesi gerekenleri büyük

ölçüde ihtiva eden bu çalışmanın hayırlara vesile olacağını ümit ediyor, kitapta eksik olarak gördüğünüz hususları veya soruları www.hikmet.net adresine yazmanızı istirham ediyoruz.

Işık Yayınları

ABDEST

İstibra ne demektir?

Küçük abdestten sonra idrar yolunda kalması muhtemel idrar damla ve akıntısının tamamen kesilmesi için bir süre bekleme ve bu manadaki temizlik faaliyetine "istibrâ" denilir.

İstibrâ özellikle erkekler açısından önemlidir. Zira abdest aldıktan sonra gelen idrar bir damla dahi olsa, abdestin bozulmasına sebep olur.

Tam bir istibra yapabilmek için hangi hususlara dikkat etmek gerekir?

İdrar yolunda kalabilecek damla ve sızıntıları tam olarak atabilmek için küçük abdestten sonra öksürmek ve biraz yürümek, istibradan sonra da tenasül uzvunu yıkayıp o mahalli bez veya tuvalet kağıdı ile kurulamak gerekir.

İstinca ne demektir?

Büyük abdest bozulduktan sonra usûlüne uygun bir şekilde yapılan temizlik faaliyetine “istincâ” denir.

Abdestin farzları nelerdir?

- Yüzü yıkamak
- Kolları dirseklerle birlikte yıkamak
- Başı mesh etmek
- Ayakları topuklarla birlikte yıkamak

Sık ve uzun sakalı olan bir kimse abdest alırken sakalını bütünüyle yıkamak zorunda mıdır?

Hayır, bu durumda sakalın üstünü yıkaması yeterlidir. Ancak parmaklarını sakalın içinden geçirerek suyun sakal diplerine ulaşmasına çalışması da güzel olur.

Abdestin sünnetleri nelerdir?

- Abdeste başlarken niyet etmek
- Abdestin başında besmele çekmek
- Elleri bileklerle birlikte üç kez yıkamak
- Ağız ve buruna su çekip güzelce temizlenmek

- Dişleri misvaklamak veya fırçalamak
- Başın tamamını bir defada mesh etmek.¹
- Sakalın içine su girmesini temin etmek
- El parmaklarını birbirine sokarak ovuşturmak

- Boynu mesh etmek
- Abdest alırken uzuvları yıkama sırasına riayet etmek
  - Sağ uzuvlardan başlayarak uzuvları üçer kez yıkamak ve iyice ovmak
  - Abdesti ara vermeden bitirmek

Güzel ve tam bir abdest alabilmek için uyulması gereken belli başlı âdâb nedir?

- Abdest esnasında kibleye dönme imkânı varsa kibleye dönmek
- Abdestte kullanılan suyu vücuda ve elbiselere sıçratmamak
- Abdest esnasında dünyevî şeyler konuş-

---

¹ Başın tamamını meshedecek kişi, iki avucunu ve parmaklarını başının ön kısmından başlayarak arka kısmına kadar, başın tamamını kaplayacak şekilde arkaya doğru çekerek mesheder.

mayıp abdest dualarını veya bilinen duaları okumak

- Suyu israf etmemek
- Abdest aldıktan sonra kelime-i şهادet getirmek
- Abdesti bitirdikten sonra kerahet vakti değilse ve imkân varsa iki rekât nafil namaz kılmak

Abdest hangi hâllerde bozulur?

- İdrar ve makattan idrar, meni, mezi, kan gibi bir necasetin, herhangi bir sıvının veya maddenin gelmesi.
- Yellenmek
- Vücudun herhangi bir yerinden sıvı hâlinde kan çıkması
- Ağız dolusu kusmak
- Az veya çok bir müddet bayılmak, delirmek, sarhoş olmak
- Cenaze namazı dışında herhangi bir namazda mükellef bir insanın kasden veya yanlışlıkla yanındakiler işitecek kadar kahkaha ile gülmesi hem namazın hem de abdestin bozulmasına sebep olur.

- Kan görülmese dahi doğum yapmak
- Cinsî münasebet
- Erkekle kadının arada hiçbir örtü olmaksızın veya çok ince bir bez olduğu hâlde mahrem yerleri birbirine dokunacak şekilde aşırı derecede şehevî teması, oynama ve kucaklaşması
- Mazeret hâlinin sona ermesi. Namaz vakti çıktığında özürlü bir kimsenin mazeret hâli sona erer ve abdesti bozulmuş olur. Yine su yokluğundan dolayı teyemmüm yapan kişi suyu bulunca ve mest üzerine mesh eden kimsenin mesh müddeti bittiğinde abdesti bozulmuş olur.

Ağızdan çıkan kanın miktarı ne kadar olmalı ki abdest bozulsun?

Ağızdan akıcı bir hâlde kan çıkması durumunda bakılır; eğer kan miktarı tükürükten fazla veya ona eşit ise abdest bozulur, değilse bozulmaz.

Tükürük ve sümüğe az miktarda kan karışması, ısırılan elma, ayva gibi sert bir meyve veya kullanılan misvak-diş fırçası üzerindeki acıcılığı olmayan kan abdesti bozar mı?

Bozamaz.

Diş eti kanaması abdesti bozar mı?

Bozar.

Ağız, burun, tenasül uzvu ve makatın haricinde vücudun herhangi bir yerinden ne miktarda kan çıkarsa abdest bozulur?

Kan, çıktığı yerden taşarsa abdesti bozar. İğne ucu gibi çıkıp da yerinde kalan kan damlası abdesti bozmaz. Bu şekildeki bir kanı silmek de yine abdesti bozmaz. Yaradan çıkan irin ve sarı sular da kan hükmündedir.

Uyku abdesti bozar mı?

Abdesti bozan husus uyku değil, uyku esnasında insanın kendine hâkim olamaması ve bu durumda yellenme gibi beşerî özelliklerin vuku bulabileceği ihtimalidir. Buna binaen yan üstü yatarak, bir şeye dayanarak uyumak abdesti bozar, denilmiştir.

Burada önemli olan insanın kendine hâkim olması ve abdesti bozacak bir durumun vuku bulmamasıdır.

Oje ve ruj abdeste mâni midir?

Abdestte esas olan husus suyun deriye ve tırnağa temas etmesidir. Buna mâni olan her türlü şey abdeste engeldir. Oje ve ruj da suyun tırnak ve deri ile temasını engelleyen ve bunlar üzerinde bir perde oluşturan maddeler olduğu için elbette ki abdeste mânidir.

Kına abdeste mâni midir?

Ellere kına yakma neticesinde deride ve tırnaklarda kalan şey, sadece renktir. Bu açıdan kına suyun deri veya tırnak ile temasına mâni değildir. Bundan dolayı abdeste de mâni değildir.

Saç boyası abdeste mâni midir?

Kullanılan boyanın mahiyeti önemlidir. Saç derisi üzerinde tabaka oluşturuyorsa abdeste mânidir, oluşturmuyorsa değildir.

Boyacı, marangoz gibi esnaf ve sanatkârların el ve kollarında bulunan boyalar abdest almaya mâni midir?

Abdest uzuvlarında bulunup suyun deriyle temasını önleyen maddelerin imkân ölçüsünde

temizlenmesi gerekir. Temizlemede zorluk varsa bunların bulunması zaruretten dolayı abdeste zarar vermez.

Ağlamak abdesti bozar mı?

Her ne sebeple olursa olsun ağlamak abdesti bozamaz.

Kabuk bağlamış bir yaranın kabuğunun kan çıkmaksızın düşmesi abdesti bozar mı?

Bozamaz.

Tırnak kesme ve tıraş olma abdesti bozar mı?

Akıcı olacak derecede bir kanamaya sebebiyet vermedikçe bozamaz.

Abdestliyken (büyük ve küçük abdest bozmadan) tuvalete girip çıkmak abdesti bozar mı?

Bozamaz.

Sivrisinek, pire gibi haşaratın emdiği kan abdesti bozar mı?

Bozamaz.

Vücutta dövme bulunması abdeste mâni midir?

Dövme yaptırmak dinimizce câiz değildir.

Ancak bir zaman yaptırılmış daha sonra da yapılan bu işten pişmanlık duyulması durumunda imkânı varsa sildirmeye çalışmalıdır. Hele “haç gibi bâtil bir sembol veya ahlâka aykırı çirkin bir şekil” ise onu her hâlükârda kaldırmak gerekir. Her şeye rağmen bu dövmeler çıkarılamıyorsa bu durumda kula düşen, ciddi bir tövbe ve istiğfarla Cenab-ı Hakk’a yönelmektir.

Abdeste mâni olma mevzuuna gelince; dövmeye deri altına renk veren bir madde yerleştirilerek yapıldığı için deri üstüne suyun temasına engel olmaz. Bu sebeple abdest ve gusle mâni değildir.

TEYEMMÜM

Teyemmüm ne demektir?

Suyu temin etme veya kullanma imkânının bulunmadığı durumlarda cünüplükten kurtulmak veya abdest almak maksadıyla, temiz toprak veya toprak cinsinden sayılan bir maddeye sürülen ellerle, yüzü ve iki kolu mesh etmekten ibaret bir hükmî temizlik yoludur.

Teyemmümün sebepleri nelerdir?

- Abdest veya gusle yetecek derecede suyun bulunmaması
- Suyu kullanmayı engelleyen fiilî bir durumun veya suyu kullanmamak için dinen geçerli bir mazeretin/engelin bulunması

Teyemmümün farzları nelerdir?

- Niyet
- Yüzü mesh etmek
- Kolları dirseklerle birlikte mesh etmek

Teyemmümün sünnet ve âdâbı nedir?

- Besmele çekmek
- Sıraya riayet etmek yani önce yüzü sonra kolları mesh etmek
  - Ara vermemek
  - Elleri toprağa vurduğunda ileri geri hareket ettirmek ve toprağın parmak aralarına girmesini sağlamak
  - Ellerini topraktan kaldırıncaya parmaklarda kalan toz ve toprakları silkelemek

Teyemmümün yapılışı nasıldır?

İki elin içleri, önce toprağa sürülür, ileri-geri hareket ettirilir ve elde kalmış olan toz-toprak silkelir. Daha sonra bu iki elin içiyle yüzün tamamı mesh edilir. Tekrar eller toprağa sürülür ve sol elin içi ile sağ el ve kol, sağ elin içi ile de sol el ve kol dirseklerle birlikte tamamen mesh edilir.

Bir teyemmümle ne kadar namaz kılınabilir?

Hanefi mezhebine göre su bulunmadığı ve mazeret hâli kalkmadığı sürece bir kimse bir defa aldığı teyemmümle dilediği kadar farz ve nâfile namaz kılabilir.

Teyemmüm hangi hâllerde bozulur?

• Abdesti bozan ve guslü gerektiren durumlar teyemmümü de bozar.

• Hastalık, tehlike, şiddetli soğuk, suyu elde edecek araç ve gerecin yokluğu gibi teyemmümü mubah hâle getiren bir mazeret sebebiyle teyemmüm yapılmış da bu mazeret hâli ortadan kalkmışsa, teyemmüm bozulmuş olur.

• Yaptığı teyemmümle namaz kılan kimse namaz esnasında suyu görürse veya su bulunursa, almış olduğu teyemmüm bozulmuş olur.

Yaptığı teyemmümle namaz kılan kimse namaz kıldıktan sonra suyu bulsa ve vakit de çıkmamış olsa namazı iade etmesi gerekir mi?

Hanefi mezhebine göre bu durumda namazını iade etmesi gerekmez.

Teyemmüm yaparak namaz kılan bir kimse namaz vakti çıktıktan sonra suyu bulsa kıldığı namazı kaza etmesi gerekir mi?

Hayır. O namaz artık o şekilde kılınmıştır ve kaza edilmez.

SARGI VE MEST ÜZERİNE MESH

Mesh ne demektir?

Başın, ayaklara giyilen mestin veya sargının üzerine, elin ıslaklığı ile dokunmaya mesh denir.

Ayağa giyilen mestin taşınması gereken şartlar nelerdir?

- Ayakları topuk kemikleriyle beraber örtmelidir.
- Yaklaşık 6 km yürüyecek kadar dayanıklı olmalıdır.
- Bağsız olarak ayakta durabilmelidir.
- Deriye suyu geçirmemelidir.
- Topuktan aşağı kalan kısmında, küçük

ayak parmağının üç misli büyüklüğünde yırtık olmamalıdır.

Hangi tür giysiler mest sınıfına girer?

Hanefi mezhebine göre ayakları topuklarla birlikte örten çizme, potin, kendisiyle yol yürünebilecek dayanıklılıkta çorap ve boğazlı terlikler vs. mest hükmündedir.

Devamlı olarak yerle temas hâlindeki çizme ve ayakkabılara mesh edilebilir mi?

Bu durumdaki çizme, bot vs. ayakkabılara ancak altında veya üzerinde bulunan necis maddeler temizlendikten sonra mesh edilebilir.

Mest üzerine mesh nasıl yapılır?

Abdest alırken ayakta bulunan mestin üzerine elin üç parmağı kadar yer el ıslaklığıyla bir defa mesh edilerek yapılır.

Mest üzerine mesh edilince ne kadar süreyle ayaklar yıkanmaz?

Mest üzerine meshin süresi yolcu olmayanlar için 24 saat (bir gün), yolculuk durumunda ise 72 saattir (üç gündür).

Mest üzerine meshin süresi ne zamandan itibaren başlar?

Bu müddetin başlangıcı, mestler giyildikten sonra ilk abdestin bozulma zamanından itibaren başlar. Yani bir kimse abdestini aldıktan sonra mestlerini giyse ve üç saat sonra abdesti bozulsa, mesh müddeti bu üçüncü saatten itibaren başlar.

Meshi bozan durumlar nedir?

- Abdesti bozan herhangi bir durumun meydana gelmesi
- Üzerine meshedilen mestin ayaktan çıkması veya çıkarılması
- Mestin içine giren suyun bir ayağın yarıdan fazlasını ıslatması
- Mesh süresinin sona ermesi.

Mestlerin üzerine mesh etmek suretiyle abdest alıp da mestlerini çıkararak kimse yeni baştan mı abdest alır yoksa sadece ayaklarını mı yıkar?

Sadece ayaklarını yıkayarak abdestini tamamlar.

Mestler çorapların üzerine giyilebilir mi?

Mestin altında çorap olması ya da olmaması; üstüne bir şey giyilmesi ya da giyilmemesinin herhangi bir sakıncası yoktur. Yeter ki meste pis maddeler bulaşmış olmasın.

İkâmet hâlinde iken ayaklarındaki mestlere mesh eden bir kişi yolculuğa çıksa mest üzerine meshin müddeti nasıl takdir edilir?

Bu durumdaki bir kişi yolcunun hükümlerine tâbi olur. Yani yapmış olduğu meshin müddeti 72 saate kadar geçerlidir.

Yolcu olan kimse, bir gün ve bir gece (24 saat) mesh ettikten sonra mukîm olsa bu durumda mesh müddetinin durumu ne olur?

Bu durumda meshin müddeti bitmiş olur. Artık ayaklarını yıkaması gerekir.

Üzerinde sargı bulunan bir organın abdest alırken su ile yıkanması sağlık açısından zararlı ise ne yapmak gerekir?

Bu durumda sargı çözülmeyen üzeri mesh edilir. Mesh etmenin zararlı olması durumunda ondan da vazgeçilebilir. Sargının çoğunlu-

ğunu bir defa mesh etmek yeterlidir. Sargının abdestsiz veya cünüpkken sarılmış olması meshe mâni değildir ve bu meshin herhangi bir süresi de yoktur.

Mesh edilen bir sargı çıkarılıp yeni bir sargı sarılsa veya mesh edilen sargının üzerine ikinci bir sargı sarılsa bu sargıya ayrıca mesh etmek gerekir mi?

Gerekmez.

Sargı üzerine yapılan mesh ne zaman bozulur?

Yara iyileşip sargı çıkarılırsa sargı üzerine yapılan mesh bozulmuş olur.

ÖZÜRLÜNÜN ABDESTİ

Dinen kime özürlü denir?

Devamlı burun kanaması, idrarı tutamama, devamlı kusma, yaranın devamlı kanaması, kadınların akıntısı gibi abdesti bozan ve kısmen süreklilik taşıyan bedenî rahatsızlıklara sahip olan kimseler dinen “özürlü” kabul edilir.

Özürlü sayılabilmek için özrün ne kadar devam etmesi gerekir?

Burun kanaması, idrarı tutamama, devamlı kusma, yaranın devamlı kanaması, kadınların akıntısı gibi abdesti bozan durumlar en az bir namaz vakti süresince devam ederse bu durumlar özür hâli sayılır.

Özörlü kimse nasıl abdest alır?

Özörlü kimse her namaz vakti için abdest alır, o vakit içinde aldığı abdestle, onu bozan yeni bir durum meydana gelmedikçe abdestli olarak yerine getirilmesi gereken her türlü ibadet vs. yapabilir.

Hangi durumlarda özörlünün abdesti bozulmuş olur?

- Namaz vaktinin çıkmasıyla özörlünün abdesti bozulmuş olur, yeni namaz vaktinde tekrar abdest alması gerekir.
- Özür hâli dışında abdesti bozan ikinci bir sebep de özörlünün abdestinin bozulmasına sebeptir. Meselâ idrarını tutamama gibi bir özrü olan kimsenin burnu kanarsa abdesti bozulur.

NAMAZ

Bir kişinin namaz kılmakla sorumlu olabilmesi için hangi şartları taşıması gerekir?

- Müslüman olmak
- Büluğ çağına ulaşmış olmak
- Akıllı olmak

Geçerli bir mazereti olmadan namazı terk edenler dinden çıkmış olurlar mı?

Dinimize göre farz veya haram olan hükümleri inkâr etmek kişiyi dinden çıkarsa da onları uygulamamak dinden çıkarmaz ancak bu durum büyük bir günahdır. Her ne kadar “Hiçbir mazereti olmadığı hâlde namazı terk eden kâfir olur.”² meâlinde bir hadis olsa da buradaki

---

² Tirmizî, *İman* 9, Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 5/346, 355

“kâfir olur” sözü, “Allah’a şükür vazifesini yerine getirmemiş, nimetlerine karşı nankörlük etmiş” anlamında yorumlanmıştır. Buna göre namazı inkâr etmek dinden çıkmaya sebep iken, kılmamak büyük bir günahdır.

Cenaze namazı kılan kişilerin önünden geçmek câiz midir?

Hangi namaz olursa olsun zaruret bulunmadan namaz kılanın önünden geçmek mekruhtur. Namaz kılan kişinin önünde sütte olabilecek bir şey bulunduğunda veya iki saf kadar uzaktan geçildiğinde geçmenin mahzuru yoktur.

Hüküm açısından kaç çeşit namaz vardır?

Hanefilere göre farz, vacip ve nafil olmak üzere üç çeşit namaz vardır.

Farz namazlar kaç çeşittir?

Farz namazlar, farz-ı ayn ve farz-ı kifâye olmak üzere ikiye ayrılır.

Farz-ı ayn ne demektir ve hangi namazlar bu sınıfa dâhildir?

Dinen mükelleflik şartlarını taşıyan her

Müslüman'ın yerine getirmekle sorumlu olduğu namazlar, farz-ı ayndır. Sabah iki, öğle dört, ikindi dört, akşam üç ve yatsı dört olmak üzere toplam on yedi rekâttan oluşan beş vakit farz namazlar ve haftada bir kılınan iki rekâtlık Cuma namazının farzı farz-ı ayndır.

Farz-ı kifâye ne demektir ve hangi namazlar bu sınıfa dâhildir?

Müslümanlardan belli bir kişi ve topluluğun yerine getirmesiyle diğerlerinden sorumluluğun kalktığı farza farz-ı kifâye denir. Nitekim namazla ilgili olarak bunun tek örneği cenaze namazıdır. Cenaze namazını Müslümanlardan herhangi birileri kılınca diğer Müslümanlardan sorumluluk düşer. Sevap ve fazileti ise namazı kılanlar elde etmiş olurlar.

Vacip namazlar kaç çeşittir, hangileridir?

Vacip namazlar kendi içinde ikiye ayrılır.

- Vacip oluşu kulun fiiline bağlı olmayan vacip (li aynihî vacip): Yatsı namazından sonra kılınan üç rekâtlık vitir namazı ile Ramazan ve Kurban bayramı namazları gibi.

• Vacip oluşu kulun fiiline bağlı olan vacip (li gayrihî vacip): Nezir namazı ve bozulan nafilâle namazın kazası gibi.

Nezir namazı ne demektir?

Kişinin bir vesileyle “Şu kadar namaz kılma-yı nezrediyorum (adıyorum)” diyerek iradî olarak kendi üzerine almış olduğu namazdır. Bu şekilde adanan bir yükümlülüğün yerine getirilmesi vaciptir.

Nafîle namazlar ne demektir, hangileridir?

Farz veya vacip olan namazların dışındaki namazlar, nafîle namazlardır. Nafîle namazlar; bir vakti bulunan sünnetleri (müekked sünnet ve müstehap sünnet) ve vakte bağlı olmayan tatavvu namazları içine alır.

Beş vakit namazın rekât sayısı nasıldır?

Sabah: 2 rekât sünnet, 2 rekât farz= 4 rekât

Öğle: 4 rekât ilk sünnet, 4 rekât farz, 2 rekât son sünnet= 10 rekât

İkinci: 4 rekât sünnet, 4 rekât farz= 8 rekât

Akşam: 3 rekât farz, 2 rekât sünnet= 5 rekât

Yatsı: 4 rekât ilk sünnet, 4 rekât farz, 2 rekât son sünnet= 10 rekât

Revâtib sünnetler ne demektir?

Farz namazların öncesi ve sonrasında eda edilen sünnetlerdir. Bunlara müekked sünnetler de denir. Beş vakit namaz içindeki toplam yirmi rekât sünnet ile Cuma namazının ilk ve son sünnetlerinden oluşan sekiz rekâtlık sünnetler revâtib sünnettir.

Regâib sünnetler ne demektir?

Revâtib sünnetler dışındaki nafîle namazlara regâib sünnetler denir. Bu sünnetler, Efendimiz'in (aleyhissalatü vesselâm) sünnetine istinaden belirli zamanlarda veya bazı vesilelerle veyahut kişinin kendi isteğiyle herhangi bir zamanda Allah'a yakınlaşmak ve sevap kazanmak niyetiyle kılınan namazlardır. Bu namazlar gönüllü olarak kılındığı için "gönüllü (tatavvu) namazlar veya arzuya bağlı namazlar" olarak da isimlendirilir.

Müekked sünnet ne demektir?

Peygamber Efendimiz'in daima kıldığı ve

ender olarak terk ettiği sünnetlerdir. Bu sünnetler kuvvetli sünnetlerdir ve bunları ihmâl etmek gerekir.

Gayr-i müekked sünnet ne demektir?

İkinci namazının sünneti ile yatsı namazının ilk sünneti gayr-i müekked sünnettir. Bu namazlara müstehap veya mendub da denmektedir. Peygamberimiz bunları bazen kılmış bazen terk etmiştir. Bu sünnetleri de mümkün olduğunca kılmaya çalışmalı, kılmamayı alışkanlık hâline getirmemelidir.

Namazın Şartları

Namazın farzları nelerdir?

Namazın on iki farzı vardır. Bunların altı tanesi namazdan öncedir. Namazdan önce olan farzlara “namazın şartları” denilir. Altı tanesi de namazın içindedir ki bunlara “namazın rükünleri” denilir.

Namazın şartları yani namazın dışındaki farzlar hangileridir?

Hadesten taharet, Necasetten taharet, Setr-i avret, İstikbâl-i kible, Vakit, Niyet

Hadesten taharet ne demektir?

Hadesten taharet, namaz abdesti olmayan bir kimsenin abdest alması, gusletmesi gereken bir kimsenin gusletmesi yani boy abdesti alması demektir.

Necasetten taharet ne demektir?

Necasetten taharet, vücut, elbise ve namaz kılınacak yerin dinen pis sayılan şeylerden temizlenmesidir.

Kaç çeşit necâset vardır?

Ağır necâset (necâset-i galîza) ve hafif necâset (necâset-i hafife) olmak üzere iki tür necâset vardır.

Hangi şeyler ağır (galiz) necâset kabul edilir?

- İnsan vücudundan çıkan idrar, dışkı, meni, mezi, vedi, kan, irin, sarı su, ağız dolusu kusmuk, hayız-nifas ve istihaze kanları gibi abdest veya gusül almayı gerektiren her şey

- Eti yenmeyen hayvanların idrarları, ağız salguları ve tersleri³

³ Eti yenmeyen hayvanlardan kedinin salyası ve artığı temizdir.

- Bütün hayvanların akan kanları
- Eti yenen hayvanlardan tavuk, kaz, ördek ve hindi gibi kümes hayvanlarının tersleri⁴
- “Meyte” tabir edilen leşler, yani, karada yaşayıp besmele ile boğazlanmaksızın ölen hayvanlar ve bunların tabaklanmamış derileri
- Alkollü içkiler (şarap vs.)⁵

Namazın sıhhatine mâni olan ağır necâsetin miktarı nedir?

Galiz necâset tabir edilen ağır pislik yaş ve kuru maddeden oluşmasına göre farklı değerlendirilir. Şayet kuru bir madde ise üç gramdan fazla olması hâlinde namazın sıhhatine mâni olur. Yani üzerinde üç gramdan fazla miktarda kuru ağır necâset bulunan kimsenin namazı geçerli olmaz.

Eğer yaş bir madde ise bu durumda bakılır. El ayası dediğimiz avuç içinden daha geniş bir

⁴ Eti yenen hayvanlardan serçe, güvercin gibi havada pisle-yen kuşların tersleri, temizdir.

⁵ Sarhoşluk verici maddelerin içilmesi haram olduğu gibi, onların değdiği beden veya elbise ile namaz kılmak da doğru değildir. Zira bunlar necis(pis) hükmündedir.

alana yayılmışsa o şekilde kılınan namaz geçerli olmaz.

Hangi şeyler hafif necâset kabul edilir?

Atların ve etleri yenen koyun, geyik gibi evcil veya yabanî hayvanların idrar ve tersleri ile eti yenmeyen hayvanlardan çaylak, kartal, atmaca gibi kuşların pislikleri, hafif necâset kabul edilir.

Namazın sıhhatine mâni olan hafif necâsetin miktarı nedir?

Hafif pislğin bulaştığı miktar elbisenin dörtte birinden çok olursa, namazın sıhhatine mânidir. Bu durumda o necâseti yıkamak şarttır.⁶

Kolonya ve ispirto gibi maddelerin değdiği veya döküldüğü elbise ile namaz kılınabilir mi?

Bu maddeler alkol içerdiklerinden ağır (galiz) necaset olarak değerlendirilmiştir. Bundan dolayı, el ayası (avuç içi) genişliğini aşmaları durumunda değdikleri veya döküldükleri elbise ile kılınan namaz sahih olmaz.

⁶ İbâdete mâni olmayacak miktarda da olsa, her türlü necâsetten temizlenmek hem sünnettir hem de dinin ruhuna uygun bir davranıştır.

Kolonyanın döküldüğü yerden rüzgâr veya sıcaklık sebebiyle uçup gitmesi temizlik için yeterli midir?

Kolonyanın döküldüğü yerin tabii olarak kurumması temizlik için yeterli değildir. O yerin suyla yıkanması gerekir.

İş elbisesi ile namaz kılınabilir mi?

Şayet iş elbisesinde ağır ve hafif necaset sınırlarını aşan pislik yoksa, namazın sıhhati yönünden, o elbise temiz hükmündedir. Elbisede bulunan badana, boya, madenî yağlar, pas ve benzeri kirler namazın sıhhatine manî değildir.

Bununla beraber camiye veya mescide giderken Kur'ân-ı Kerim'in emrinde (A'râf, 7/31) temiz elbise giymeye çalışmak gerekir. Cemaate iştirak eden bir kimsenin en güzel elbiselerini giymesi cemaate saygının bir gereğidir. Hâsılı gerek evde, gerek diğer yerlerde tek başına da olsa namazların temiz ve güzel bir kıyafetle kılınması, şüphesiz ki daha iyidir.

Setr-i avret ne demektir?

Setr-i avret, insan vücudunun başkası tara-

findan görülmesi ayıp veya günah sayılan yerlerini örtmek demektir. Setr-i avret hem namazda hem namaz dışında farzdır.

Erkek için setr-i avretin sınırı nedir?

Müslüman bir erkeğin vücudunun göbekten diz kapağının altına kadar olan kısmıdır.

Kadın için setr-i avretin sınırı nedir?

Müslüman bir kadının, yüz, el ve ayak dışındaki bütün vücududur.

Kadınlar başı açık namaz kılabilirler mi?

Kadınların el, yüz ve ayakları hariç bütün uzuvları avret olduğundan başları açık namaz kılmaları câiz değildir.

Kadın çorapsız namaz kılabilir mi?

Daha önce de ifade edildiği gibi hanımların namazda el, yüz ve ayaklarını örtmeleri farz değildir. Bu üç yer açık olarak kıldıkları namaz sahihtir. Bunun dışında kalan bütün bedenin örtülmesi ise farzdır.

Binaenaleyh kadınların namazda çorapsız olması namaza mani olmaz. Ancak ayakların el-

macık kemiklerinden sonraki üst kısmı açık bulunmaması gerekir. Yukarıdan inen etek ve benzeri giyim ayak bileklerine kadar inip örtmelidir. Örtmemişse ten rengini göstermeyen kalınlıkta uzun bir çorap giyerek buraları kapatıp da kılmak gerekir. En iyisi, ayakları da içine alıp gizleyen uzun etekle kılmayı tercih etmektir.

Bir hanım namaz kıldıktan sonra başını açarsa abdesti bozulur mu?

Bir hanımın ister namazdan önce isterse namazdan sonra başını veya başka bir uzvunu açmasıyla abdesti bozulmaz. Setr-i avret sınırlarına uyarak kılmış olduğu namazları sahihtir.

Ancak burada şu hususu hatırlatmak gerekir: Hanımların her halükârda el, ayak ve yüz dışındaki uzuvlarını, aralarında evlilik câiz olan yabancı erkekler yanında açık bulundurmaları haramdır.

Pijama ve sabahlık ile kılınan namaz câiz midir?

Setr-i avrete riayet etmek ve temiz olmak şartı ile pijama ve sabahlıkla namaz kılmak câizdir.

Kısa kollu gömlekle, dar pantolonla namaz kılınabilir mi?

Erkeklerin uzun kollu gömleklerin kollarını sıvayarak namaz kılmaları mekruh ise de kısa kollu gömlekle namaz kılmaları mekruh değildir.

Tesettürü sağlayan temiz her elbise ile namaz kılmak câizdir. Ancak uzuvlar belli olacak şekilde dar pantolonla namaz kılmak mekruhtur.

Namaz esnasında kişinin iradesi dışında avret mahalli açılacak olursa ne olur?

Açılan yer eğer, örtülmesi gereken yerin dörtte biri kadar olursa ve bu şekilde bir rükün eda edilecek bir süre (sübhânellâhi'l-azîm diyecek kadar) açık kalmış ise namaz bozulur.

Diğer taraftan namaz kılan kişi avret mahalini kasdî ve iradî olarak açacak olursa namazı hemen bozulur.

İstikbâl-i kible ne demektir?

İstikbâl-i kible namaz kılarken kibleye doğru dönmektir.

Kible nasıl tespit edilir?

Eğer pusula, pusulalı seccade gibi imkânlar

yoksa veya var da doğruluğundan emin değilsek kible şu tahminî yollarla da bulunabilir:

- Sabah güneşin doğduğu yönü tespit ettikten sonra sol kolumuzu doğuya, sağ kolumuzu batıya uzattığımızda kuzey yönü arkamızda kible yönü olan güney ise ön cephemizde kalır. Türkiye’de kible yaklaşık olarak güney ile güneydoğu yönleri arasında⁷ bulunmaktadır.

- Kibleyi tayin etmede ikinci usul de kible saatidir. Yurtiçi takvimlerinde namaz vakitlerinin son sütununda günlük olarak şehirlerin kible saatleri bulunur. Kible tespitinin yapılacağı gün takvimdeki kible saatinde güneşe doğru ayakta durulduğunda kibleye dönmüş olmaktadır. Çünkü güneş o an tam Kâbe istikametindedir. O saatte yüzünü güneşe dönen, kibleye dönmüş olur.

Ancak şunu da unutmamak gerekir ki kible saatleri sadece adı geçen şehir için geçerlidir. Ayrıca bu kible bulma tekniği sadece Türkiye’deki şehirlere mahsustur.

---

⁷ Güneyden doğuya doğru 23 derecelik bir açı.

• Üçüncü bir kible bulma tekniği ise “Dünya Kible Günü”ne göre bulmaktır. Bütün dünyadaki kiblelerin aynı anda tespit edildiği güne “Dünya Kible Günü” denir. O an, gündüz olan dünyanın her noktası için bu usul geçerlidir. Kible tayininde yapılan hataları gidermek için 28 Mayıs ve 16 Temmuz tarihleri, “Dünya Kible Günü” olarak kararlaştırılmıştır. Senede iki defa, 28 Mayıs Türkiye saati ile 12:18’de ve 16 Temmuz saat 12:27’de güneş tam Kâbe-i Muazzama üzerinde bulunur. Bu iki vakitte, dünyanın o anda gündüz olan yerlerinden herhangi birinde güneşe doğru yönelen kimse, aynı zamanda kibleye dönmüş olur. Böylece bir yerin kible yönü kolayca ve doğru bir şekilde belirlenebilir.

Kiblenin yönünü bilen birisi varken sormayıp kendi ictihadıyla kible tayin eden kişi sonradan yanlış tarafa namaz kıldığını anlarsa ne yapması gerekir?

Bu durumda namazı iade etmesi gerekir.

Kaç dereceye kadar olan sapmalar kiblede sapma olarak değerlendirilmez?

Kâbe'nin bulunduğu noktadan 45 derece sağa ve sola sapmalar kiblede (Kâbe yönünden) sapma olarak değerlendirilmez.

Kiblenin yönünü bilmeyen bir kişi soracak bir kişiyi de bulamazsa ne yapması gerekir?

Bu durumda kible tayin etme yollarını kullanarak kibleyi tayin etmeye çalışır ve kanaat getirdiği tarafa dönerek namazını kılar.

Bu şekilde kibleyi tayin edip namaz kılan kişi daha sonra yöneldiği tarafın yanlış olduğunu anlarsa ne yapar?

Gayretine rağmen ictihadının yanlış olduğu ortaya çıkarsa bu durumda namazını yeniden kılması gerekmez. Kılmış olduğu namaz sahih kabul edilir.

Kendi ictihadıyla kibleyi tayin eden kişi namaz kılarken yöneldiği tarafın yanlış olduğunu öğrenirse ne yapar?

Böyle bir durumda namazını bozmadan o tarafa yönelir ve namazını tamamlar.

Kible yönünü bilmeyen bir kimse, herhangi birisine sormadan veya kiblenin ne tarafa düştüğünü araştırmadan rastgele bir tarafa dönerek namaza dursa ve namaz esnasında yöneldiği tarafın kesin olarak kible yönü olduğuna kanaat getirirse durum ne olur?

Böyle bir durumda o namazı yeniden kılar. Çünkü kesin kanaat sahibi oluncaya kadar kıldığı namaz şüpheli olarak kılınan namazdı. Kesin olan bir bilgi şüpheli bilginin üzerine bina edilemez.

Kible yönünü bilmeyen bir kimse, herhangi birisine sormadan veya kiblenin ne tarafa düştüğünü araştırmadan rastgele bir tarafa dönerek namaza dursa ve bu namazı kıldıktan sonra yöneldiği tarafın kesin olarak kible yönü olduğunu anlasa durum ne olur?

Bu durumda kıldığı namaz sahihtir, tekrar iade etmesi gerekmez.

İki farklı kişi namaza duracakları zaman kible konusunda anlaşmazlık yaşasalar bu kişiler birbirlerine uyararak cemaatle namaz kılabilirler mi?

Hayır, bu durumda her birinin kendi başı-

na kanaat ettiği yöne dönerek namaz kılması gerekir.

Hastalık, düşman veya yırtıcı hayvan korkusu gibi saiklerden ötürü kıbleye dönme imkânı bulamayan kişi ne yapar?

Bu durumda kendisi için en uygun yöne dönerek namazını kılar.

Namazın şartlarından olan “vakit şartı” ne demektir?

Farz namazlar tespit edilen vakit içerisinde kılınmak zorundadır. Herhangi bir farz namaz vaktinin girmesinden önce eda edilemeyeceği gibi vaktinin çıkmasından sonra da eda edilemez.

Namaz Vakitleri

Sabah namazının vakti nedir?

Fecr-i sadık da denilen ikinci fecrin doğmasından güneşin doğuşuna kadar olan süre sabah namazının vaktidir.

Fecr-i sadık ne demektir?

Sabaha karşı doğu ufkunda tan yeri boyunca

ca genişleyerek yayılan bir aydınlıktır. Bu andan itibaren yatsı namazının vakti çıkmış, sabah namazının vakti girmiş olur.

Bu vakit aynı zamanda, sahurun sona erip orucun başlaması (imsak) vaktidir.

İmsaktan hemen sonra sabah namazı kılınabilir mi?

İmsak vaktinin girmesi ile yatsı vakti çıkmış, sabah namazı vakti girmiş olur. Dolayısıyla imsak vakti girince sabah namazı kılınabilir.

Öğle namazının vakti nedir?

Zevâl vaktinden yani güneşin tepe noktasını geçip batıya doğru kaymasından itibaren başlar, eşyanın yere düşen gölge uzunluğu (fey-i zevâl) hariç, her şeyin gölgesi kendisinin iki misline ulaşacağı zamana kadar devam eder.

İkinci namazının vakti nedir?

Öğle namazının vaktinin çıkmasından güneşin batmasına kadar olan süredir.

Akşam namazının vakti nedir?

Güneşin batmasından itibaren başlayıp şa-

fağın kaybolmasına kadar devam eden zamandır.

Yatsı namazının vakti nedir?

Akşam namazı vaktinin çıkmasından itibaren başlar, ikinci fecrin doğmasına kadar devam eder.

Sabah namazının hangi vakitte kılınması müstehaptır?

Sabah namazında ortalığın biraz ağarmasını beklemek müstehaptır ki buna fıkıh dilinde “isfâr” denilir.⁸ Saat olarak ifade edecek olursak sabah namazını güneşin doğmasından yaklaşık yarım saat önce kılmaktır.

Öğle namazının hangi vakitte kılınması müstehaptır?

---

⁸ Hanefilere göre bu uygulamanın bir tek istisnası vardır. O da kurban bayramının ilk gününde Müzdelife’de bulunacak hacılar için, o günün sabah namazını hemen fecrin arkasından daha ortalık karanlık iken kılmak daha faziletli kabul edilir. Fıkıh literatüründe buna “Tağlis” denilmektedir. Hanefî mezhebi haricindeki diğer üç mezhep sabah namazını her zaman “tağlis” vaktinde kılmayı daha faziletli kabul eder.

Yaz mevsiminde öğle namazını serinlik vaktine kadar geciktirmek; kış mevsiminde ise ilk vaktinde kılmak müstehaptır.

İkinci namazının hangi vakitte kılınması müstehaptır?

İkinci namazını güneşin renginin henüz değişmeyeceği bir vakte kadar geciktirmek müstehaptır. Söz konusu değişmeden maksat, güneşin gözleri kamaştırmayacak bir duruma gelmesidir.

Akşam namazının hangi vakitte kılınması müstehaptır?

Akşam namazını, ilk vaktinde kılmak daha faziletlidir.

Yatsı namazını hangi vakitte kılmak müstehaptır?

Yatsı namazını gecenin üçte birine kadar geciktirmek müstehap; gecenin yarısına kadar bekletmek mubah; ikinci fecrin biraz öncesine kadar geciktirmek ise bir özür söz konusu olmadığı müddetçe mekruhtur.

Mekruh vakit veya kerahet vakti ne demektir?

Bu vakitler namaz kılmanın mekruh olduğu vakitlerdir. Bir kısmında hiçbir namaz bir kısmında da sadece nafil namaz kılınmaz.

Hiçbir namazın kılınamayacağı mekruh vakitler hangileridir?

Güneşin doğmasından sonraki kırk-elli dakikalık zaman dilimi

Güneşin yükselip de tam tepeye geldiği vakit

Güneşin sararmasından ve gözleri kamaştırılmaz bir hâle gelmesinden itibaren batışı zamanına kadar olan vakit⁹

Nafil namaz kılmanın mekruh olduğu vakitler hangileridir?

• Fecrin doğmasından sonra sabah namazının sünneti dışında nâfile namaz kılınmaz.

• Sabah namazının kılınmasından itibaren güneşin doğuşuna kadar

• İkinci namazının kılınmasından itibaren güneşin batışına kadar

---

⁹ Bu vakitte sadece, o günün ikinci namazının farzı kılınabilir.

- Akşam namazının farzından önce
- Bayram namazlarından önce ne evde ne camide
- Bayram namazlarından sonra camide
- Arafat ve Müzdelife cem'leri arasında
- Farz namazın vaktinin daralması durumunda
- Farza durulmak üzere kâmet getirilirken¹⁰
- Cuma günü hatibin minbere çıkmasından cuma namazı kılınana kadar

Senenin büyük bir kısmının gece veya gündüz olduğu kutuplarda namaz vakitleri nasıl belirlenir?

O mıntıkaya en yakın yerin imsakiyesi esas alınarak hareket edilir.

Kuzey Almanya ve Baltık ülkelerinde bazen yatsı namazı vakti girmiyor. Bu durumda vakti girmeyen bu namaz kılınır mı, kılınmaz mı?

Bu konuda iki farklı fikhî anlayış öne çıkmaktadır. Buna göre bir kısım âlimler “namazın

¹⁰ Sabah namazının sünneti bundan müstesnadır.

sebebi vakittir. Dolayısıyla vakti girmeyen namaz farz olmaz ve kılınmaz.” diyerek bu namazın kılınmayacağını söylerler. Bir kısım âlimler de “Namazın sebebi vakit değildir. ‘Namazı kılınız!’ âyetine göre namaz kılmak Allah’ın emridir, vakit bu sebebin ancak şartı olabilir.” ka-naatini taşırlar.

Bu durumda soruda mevzu edilen ülkelerde vakti girmediği için yatsı namazını kılmayanlara kimse bir şey diyemez. Ancak bizim tercih ettiğimiz görüş “Namazı kılın!” emri mücebince Rabb ile kul arasındaki irtibatın sağlanmasında en temel unsur olan namazın, mutlak ve her hâlükârda kılınmasıdır. Vakti girmese de bu namaz müsait bir vakitte kaza edilmelidir.

Namazın şartlarından olan “niyet” ne demektir?

Namaza durmadan niyet etmek şarttır. Niyet, kalbin bir şeye karar vermesi ve bir işin ne için yapıldığını bilmesidir. Namazla ilgili niyet, Allah rızası için namazı kılmayı istemek ve hangi namazın kılınacağını bilmektir.

Öğle namazının farzı yerine ikindi namazının farzına niyet eden kişinin kıldığı namazın hükmü nedir?

Bu durumda yeni baştan doğru bir şekilde niyet ederek namazı iade etmek gerekir.

Namaza niyet ederken ayrıca dil ile söylemek gerekir mi?

Namaza niyet ederken ille de telaffuz etmek gerekmez. Niyetin esas yeri kalptir. Bununla beraber Hanefi mezhebinde niyetin sözlü olarak dile getirilmesi müstehap görülmüştür. Niyetin Arapça veya Türkçe yapılması arasında fark yoktur.

Bir kimse imama uymaya niyet edip namaza başladığı hâlde imam henüz namaza başlamamış ise ne olur?

Bu şekilde imama uyma geçerli değildir. Hatta o şahıs, imam “Allah” veya “Ekber” kelimesini daha bitirmeden kendisi iftitah tekbirini alsa yine imama uymuş olmaz. Fakat ikinci kez tekbir alıp imamın tekbirinden sonra imama uysa bu geçerli olur.

İmam olan kişi nasıl niyet etmelidir?

İmam olan kişinin ayrıca imamete niyet etmesi şart değildir. Ancak cemaat arasında kadınlar varsa “Ben bana uyanlara imamım” gibi bir niyette bulunması gerekir.

Namazın Rükünleri

Namazın rükünleri ne demektir?

Namazın içindeki farzlara namazın mahiyetini oluşturdukları için “namazın rükünleri” denir.

Namazın rükünleri yani namazın içindeki farzlar nelerdir?

İftitah tekbiri, Kıyâm, Kıraat, Rükû, Secde, Ka’de-i ahîre

Namazın rükünlerinden “iftitah tekbiri” ne demektir?

İftitah tekbiri, namaza başlarken “Allahu Ekber” cümlesini söylemektir. İftitah tekbirine “tahrime” de denir.

İftitah tekbirinde “Allahu Ekber” cümlesinden başka bir ifade kullanılabilir mi?

Cenab-ı Hakk’ın şânını yücelten manala-

rı ihtiva eden “Allahu’l-Kebîr”, “Allahu Kebîr” veya yalnız “Allah” denilmesi de yeterlidir. Ancak dua manalarına gelen “Allahummeğfir lî (Allahım beni bağışla!), Estağfirullah (Allah’tan bağışlanmamı talep ediyorum.) , Eûzübillah (Allah’a sığınırım!), Bismillâh” (Allah’ın adıyla) gibi ifadeler iftitah tekbiri yerine geçmez.

İmama rükû hâlinde iken yetişen kimse ona uysa ve kıyâm hâlinde “Allah” deyip, “Ekber” lafzını rükûa vardıktan sonra söylese ne olur?

Bu durumda o kişinin imama uyması sahih olmaz. Çünkü “Allahu Ekber” lafzının yani iftitah tekbirinin tamamen kıyâm hâlinde söylenmesi şarttır.

Kıyâm ne demektir?

İftitah tekbiri ile birlikte her rekâta Kur’ân’dan okunması gerekli asgarî miktarı okuyacak kadar bir müddet ayakta durmaktır.

Ayakta durmaya güç yetiremeyenler kıyâmı nasıl yaparlar?

Hasta veya ayakta durmaya gücü yetmeyen

kişiyi kıyâm farz değildir. Bu kişi oturmaya güç yetiriyorsa, namazı oturarak kılar. Bu durumda oturma, o kişi için hükmen kıyâm yerine geçer. Oturmaya da gücü yetmiyorsa nasıl kılabilirse öyle, uzanarak veya ima ederek kılar.

Erkeklerin kendilerini göreceği yerlerde, kadınların namaz kılarken kıyâmı terk etmeleri yani namazı oturarak kılmaları câiz midir?

Farz namazlarda kıyâm, namazın farzlarından. Hanımların “Erkekler görüyor.” düşüncesinden hareketle kıyâmı terk etmeleri ve oturarak namaz kılmaları câiz değildir.

Namaz kılarken, kıyâm esnasında ayakların arası ne kadar açık olmalıdır?

Hadis kitaplarının “tesviyetü’s-sufû” yani “safların düzgün tutulması” ile ilgili bölümlerinde, ayakkabıların namaz kılarken ayaklar arasına konulduğu, saf hâlinde iken ayakların dış çeperlerinin veya topuklarının birbirlerine temas ettiği hatta bu sebeple temas yerlerinin nasır bağladığı zikredilmektedir. Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve sellem) “Beni nasıl namaz kılıyor

görüyorsanız, öyle namaz kılın.”¹¹ buyurduğuna göre bu konuda Peygamberimiz ve ashabın uygulamalarına sadık kalmaya çalışmalı, ayakların arası ille de dört parmak olacak diye kesin ifadeler kullanmamalı ve ayaklarını dört parmaktan fazla açan insanların gıybetini yapmamalıdır.

Ayakların arasının ne kadar açılacağı meselesi ef'al-i mükellefin açısından ne vacip, ne mübah, ne mekruh, ne de haramdır. Dolayısıyla namazın bütünlüğü açısından bakıldığında fer'î bir mevzudur.

Namazda kuyâm esnasında “Sağ ayağın başparmağı yerinden hiç oynamamalı.” deniliyor. Bu kanaatin İslam'daki yeri nedir?

Soruya mevzu olan husus halkımız arasında hakikaten yaygın bir anlayıştır. Ancak mevzuun aslı ne hadis-i şeriflerde, ne de fıkıh kitaplarında yer almadığı gibi bu anlayışa mesned teşkil edebilecek ifadelere rastlamak da mümkün değildir. Muhtemelen ibadetlerde ihtiyatın esas

---

¹¹ Buhârî, *Ezan* 18, *Edeb* 27; Tirmizî, *Salât* 37

alınması kaidesinden hareketle, Rabbin huzurunda kalbin yanı sıra şeklin de önemli olduğunu vurgulamak ve Allah’a karşı olması lazım gelen saygının bir parçası olarak bu türden sözler söylenmiştir. Tamamen iyi niyete dayanan bu gibi ifadeleri kabul edip uygulamanın mahzuru olmasa da onu, dinin aslî bir kaidesiymiş, buna uymayanın namazı bozulurmuş gibi düşünmek doğru değildir.

Kıraat ne demektir?

Kıraat, “Kur’ân okumak” demektir. Namazda belli miktarda Kur’ân okumak şarttır. Namazda Kur’ân, kıyâm hâlinde yani ayakta iken okunur.

Namazda asgarî ne kadar Kur’ân okumak gerekir?

Namazda okunması farz olan asgari miktar, kısa üç âyet veya buna denk bir uzun âyettir.

Kıraat bütün namazların her rekâtında farz mıdır?

Kıraat, nafil namazların, vitir namazının ve

iki rekâtli farz namazların bütün rekâtlarında, dört veya üç rekâtli farz namazların ise herhangi iki rekâtında farzdır.

Dili kıpırdatmaksızın ve ses çıkarmaksızın zihinden tekrarlamak şeklinde yapılan bir kıraat geçerli midir?

Böyle yapmakla namazın rükünlerinden biri olan kıraat rüknü yerine getirilmiş olmaz. Yani kıraat esnasında dil kıpırdamalı veya ses çkmalıdır.

Namazda açıktan ve gizli okumanın ölçüsü nedir?

Açıktan okumanın alt sınırı, bir başkasının duyabileceği kadar sesli okumaktır. Gizli okumanın üst sınırı ise en fazla kendi işiteceği kadar olmalıdır.

Bir kimse namazda Kur'ân okurken fahiş bir hata yapsa ve sonra bu hatasını düzeltse namazı bozulmuş sayılır mı?

Bu durumda namaz bozulmaz.

Namazda Kurân okuma esnasında okunan

sûreden az veya çok miktarda âyet atlamak namazın sıhhatine bir zarar verir mi?

Böyle bir durumda namazın sıhhatine herhangi bir zarar gelmez.

Tek başına namaz kılan bir kimse gündüzleri kıldığı nafîle namazlarda açıktan okuyabilir mi?

Hayır bu durumda açıktan okumak mekruhtur.

Rükû ne demektir?

Rükû, kıyâmdan sonra eller dizlere erecek şekilde öne doğru eğilmek demektir.

Sünnet olan rükû şekli nasıldır?

Sünnete en uygun rükû şekli, sırt ve baş düz bir satıh oluşturacak biçimde eğilmektir.

Tuma'nîne ne demektir?

Sünnete uygun olarak rükûda sırt ve baş düz bir satıh hâlinde iken, ayrıca secdede ve iki secde arasında bir süre beklemektir. Bu sürenin asgari ölçüsü “sübhânellahi'l-azîm” diyecek kadar durmaktır.

Kavme ne demektir?

Rükûdan doğrulup, secdeye varmadan önce uzuvlar sakın oluncaya kadar bir süre kıyâm hâlinde beklemeye denir. Bu sürenin asgari ölçüsü “sübhânellahi'l-azîm” diyecek kadar durmaktır.

Secde ne demektir?

Namazın her rekâtında yüz, eller, dizler ve ayak parmakları olmak üzere yedi uzvu yere veya yere bitişik bir mahalle koyarak iki defa yere kapanmak demektir.

Secde esnasında, ayakların yere değmesi nasıl olmalıdır? Secdede ayakların ikisinin birden yerden kaldırılmasıyla namaz bozulur mu?

Secdenin en mükemmel şekli iki eli, iki diz, iki ayağı ve alın ile birlikte burun kemiğini bir bütün hâlinde yere koymaktır. Eğer bir kimse iki ayağından hiç birini secde boyunca yere koymazsa secde sahih olmaz. Bu hüküm kadın ve erkek için aynıdır.

En azından, bir defa “Sübhâne rabbiye'l-a'lâ” denecek kadar ayak parmaklarının uçları alın secdede iken zeminde dikili durması gerekmektedir

ki, yapılan secde tamam sayılsın. Hatta ayakların sadece bir parmağının yere değmesi ile de farz gerçekleşmektedir. Buna göre az da olsa ayaklardan ikisi ya da biri secde anında yere değmişse namaz olur. Fakat secde boyunca ayaklardan biri bile yere hiç değmediyse namaz olmaz. Secde tesbihini bir defa söyledikten sonra ayaklar yukarı kaldırılmışsa bu secde artık sahihtir.

Namazda secde edilen yer ayağın bastığı yerden ne kadar yüksek olursa secde sahih olmaz?

Secde edilen yerle namaza durulan yerin aynı yükseklikte olması asıldır. Secde edilen yerin yüksekliği, ayak basılan yerden, on iki parmaktan (yaklaşık 23 cm) daha yüksek olmamalıdır. Şayet yüksek olursa bu durumda secde sahih olmaz.

“Kulun, Rabbine en yakın olduğu ân secde hâlidir. Öyleyse o ânı fırsat bilip çok dua edin!”¹² hadisinde hangi secdeden bahsediliyor. Namaz içindeki secdeyse nasıl dua edebiliriz?

Kişi namaz kılmaksızın secdeye kapanıp is-

---

¹² Müslim, *Salât* 215

tediği kadar ve istediği Şekilde dua edebilir. Fakat namaz esnasında secdeye gidildiğinde dua etmeye gelince, özellikle Hanefi âlimleri bu konuda hassas davranmıŐlar ve böyle bir yerde yapılacak duanın Kur'ân'dan veya en azından meşhur sŐnnetten olması gerektiğini belirtmişlerdir. Yoksa beŐer sŐzŐ olan duaların yapılmasıyla namazın bozulacağını sŐylemiŐlerdir. Hatta mesela, "sŐbhâneke" duasının "ve celle senâuke" kısmını, diğer kısımlara göre zayıf rivayetle geldiği için terk etmiŐlerdir.

Buna göre namazlarımızda Efendimiz'den rivayet edilen meşhur hadislerdeki dualarla, Kur'ân ayetlerinde bulunan duaları okuyarak, bunlarla Allah'a niyazda bulunabiliriz. Yani namazın ne secdesinde, ne rŐkũsunda ne de başka bir rŐkũnũnde ona beŐer kelamı karıŐtırmamalıyız.

Secdelerde dua edeceğimiz zaman farz veya nafil namaz kılmamız arasında bir fark var mıdır?

Hem farzlarda hem de nafil namazlarda secdede iken dua edilebilir. Nafilelerde uzunca yapılabilir. Peygamberimizin özellikle teheccũd

namazlarında uzun uzun dua ettiği rivayet edilmektedir. Buna mukabil farzlarda kısa dualarla dua edilmesi daha uygundur.

Namazda Türkçe dua edilebilir mi?

Namazda Türkçe olarak dua etmek namazı bozar. Duaların Kur'ân ve hadislerde geçen orijinal hâliyle okunması gerekir.

Cuma ve bayram namazları gibi cemaatin kalabalık olduğu namazlarda bazen arka safta bulunanlar, ön saftakilerin sırtına secde etmek zorunda kalıyor. Bu durumda secde edilen yer ayakların bastığı yerden bir hayli yüksek oluyor. Bu durumda namaz sahih olur mu?

Cemaatin kalabalık olması nedeniyle arka safta bulunanlar, ön saftakilerin sırtına secde ederek namaz kılmaya mecbur kalırlarsa; secde eden ve sırtına secde edilen kimseler aynı namazı cemaatle kılmaları şartıyla yüksekliğe itibar edilmez; secde ve namaz sahihtir.

Takke ve başörtüsü üzerine secde etmek câiz midir?

Namaz kılan erkeklerin takkeleri bazen alın-

ları üzerine sarkar, hanımların da başörtülerinde benzeri sarkmalar olabilir. Bunlar secdede alnın secde yerine değmesine mani olurlar. Bu gibi takke ve başörtüsü sarkmalarına dikkat edilmeli, secdede alnın yere değmesine engel olmasını önlemelidir. Çünkü alnın yere değmesini önlemek mekruhtur. Ama namaz sahihtir.

Sıcak ülkelerde zeminin yakıcı olmasından dolayı bunların üzerine secde edilmesi câiz görülmüştür. Sahabe efendilerimizin zeminin sıcaklığından dolayı sarıklarının üzerinde secde etmek zorunda kaldıkları ifade edilmiştir.

Ka'de-i ahîre ne demektir?

Ka'de-i ahîre “son oturuş” demektir. Namazın sonunda bir süre oturup beklemektir.

Son oturuşta ne kadar oturmak gerekir?

Son oturuşta olması gereken asgari süre “teşehhüt” miktarıdır. Teşehhüt miktarı ise, “tahiyyât” duasını okuyacak kadar bir süredir.

Namazın Vacipleri

Namazın vacipleri nelerdir?

- Namaza başlarken yalnız “Allah” ismi ile yetinmeyip büyüklüğü ifade eden “Ekber” sözünü de ilave ederek “Allahu Ekber” demek.

- Hanefi mezhebine göre namazlarda “Fâtiha Sûresi”ni okumak. Diğer üç mezhebe göre ise farzdır.

- Farz namazların ilk iki rekâtında, vacip ve nafil namazların her rekâtında Fâtiha’ya bir küçük sûre veya en küçük sûreye denk üç kısa âyet ya da üç kısa âyete denk bir uzun âyet eklemek

- Farz olan kıraati ilk iki rekâtta yerine getirmek.

- Fâtiha Sûresi’ni diğer okunacak sûre ve âyetlerden önce okumak

- Tek başına namaz kılarken öğle ve ikindi namazları ile gündüz kılınan nafil namazlarda gizli okumak¹³

---

¹³ Sabah, akşam ve yatsı namazları ile gece kılacağı nafil namazlarda kişi serbesttir; isterse sesli, isterse gizli okuyabilir.

- Cemaatle kılınan şu namazlarda imamın açıktan okuması vaciptir:

- √ Sabah namazı ile akşam ve yatsı namazlarının ilk iki rekâtında

- √ Cuma namazında, bayram namazlarında, cemaatle kılınan teravih namazında, teravihten sonra cemaatle kılınan vitir namazında

- Cemaatle kılınan şu namazlar ve rekâtlarda imamın gizli okuması vaciptir:

- √ Öğle ve ikindi namazlarının bütün rekâtlarında

- √ Akşam namazının üçüncü

- √ Yatsı namazının son iki rekâtında

- Vitir namazında kunut duası okumak ve kunut tekbiri almak.

- Secde yaparken yalnız alınla yetinmeyip alınla beraber burnu da yere koymak.

- Üç ve dört rekâtlı namazlarda ikinci rekâtın sonunda oturmak. (kade-i ûlâ: İlk oturuş)

- Namazların her oturuşunda teşehhüdde bulunmak. (Tahiyyâtı okumak)

- Namazdayken secde âyeti okunmuşsa tilavet secdesi yapmak.

- Ramazan ve Kurban bayramı namazlarının her iki rekâtında da ilave (zâid) üçer tekbir almak.
- Namazların farzlarında sıraya riayet etmek.
- Vaciplerin her birini yerinde yapmak ve sonraya bırakmamak.¹⁴
- Namazların sonunda selam vermek.
- Ta'dil-i erkâna riayet etmek.

Namazın Vacipleri ile İlgili Muhtelif Meseleler

Ta'dil-i erkân ne demektir?

Namazın rükünlerini düzgün, yerli yerinde ve düzenli yapmaktır. Kıyâm, rükû, secde gibi her bir rüknün sükûnet, vakar ve itminân içinde yerine getirilmesi, acele hareket edilmemesidir.

Ta'dil-i erkânın hükmü nedir?

İmam-ı A'zam ile İmam-ı Muhammed'e gö-

---

¹⁴ Kıyamda iken Kur'ân okuduktan sonra bir zaman bekleyip unutarak düşünceye dalmak ve sonra rükûa varmak gibi.

re vacip, İmam-ı Ebu Yusuf'a göre ise farzdır. Bu durumda ta'dil-i erkâna ehemmiyet verilmez. Zira ihmalî hâlinde sehiv secdesi yapmak gerekir. İmam-ı Ebû Yusuf'un görüşü esas alındığında ise namazı iade etmek gerekir.

Namazın vaciplerinden biri unutulmuş ise ne olur?

Sehiv secdesi yapmak gerekir.

Namazın vaciplerinden biri bilerek terk edilmişse ne olur?

Namazın iade edilmesi gerekir.

Namazın Sünnetleri

Namazın belli başlı sünnetleri nelerdir?

- Beş vakit namaz ve cuma namazı için ezan okumak ve kâmet getirmek.
- İftitah tekbiri alınırken ellerin yukarı kaldırılması, ellerin açık, parmakların normal şekilde bulunması ve içlerinin kibleye dönük tutulması.¹⁵

---

¹⁵ Kunut tekbiri ve bayram namazının ilave tekbirleri de dâhil

• İftitah tekbirinin ardından elleri salıvermeden hemen el bağlamak. Erkekler göbektan kadınlar da göğüs üstünden el bağlarlar. Sağ el sol elin üzerine konulur. Erkekler sağ elin serçe ve başparmaklarını sol bileğin iki tarafından halka yaparlar. Kadınlar halka yapmayıp, sağ ellerini düz bir şekilde sol elleri üzerine koyarlar.

• Birinci rekâta iftitah tekbirinden hemen sonra “Sübhâneke” okumak.

• Fâtiha’dan sonra gizlice “amîn (dualarımızı kabul buyur)” demek.

• Yalnız başına namaz kılariken Fâtiha’nın peşinden okunacak sûrenin, sabah ve öğle namazlarında uzun sûrelerden¹⁶, ikindi ve yatsı namazlarında orta uzunluktaki sûrelerden¹⁷ ve akşam namazında kısa sûrelerden¹⁸ seçilmesi.

• İmam olan kimsenin, tekbirleri ve rükû-

---

olmak üzere erkekler ellerini kulaklarına, kadınlar göğüsleri hizasına kadar kaldırırılar.

¹⁶ Bu sûrelere tıval-i mufassal denir. Hücurât sûresi ile Bürûc Sûresi arasındaki sûreler bu gruptan kabul edilir.

¹⁷ Bu sûrelere evsat-ı mufassal denir. Burûc Sûresi ile Beyyine Sûresi arasındaki sûrelerdir.

¹⁸ Beyyine Sûresi’nden Nâs Sûresi’ne kadar olan sûreler.

dan kıyâma kalkarken “Semiallahu limen hamideh” sözünü ve namazın sonunda her iki tarafa vereceği selamı ihtiyaç olduğu ölçüde sesini yükselterek yapması sünnet olduğu gibi, cemaatin da rükûdan kalkarken “Allahumme Rabbena ve lekelhamd” demesi, tekbirleri ve selamı gizlice yapmaları sünnettir.

- Kıyâmdan rükûa ve secdelere giderken “Allahu Ekber”, rükûdan kıyâma kalkarken “Semiallahu limen hamideh”, secdeden kalkıp yine secdeye giderken “Allahu Ekber” demek.

- Tek başına namaz kılan kişi, “Semiallahu limen hamideh” ve “Rabbenâ leke'l-hamd” sözlerini gizli okur. “Rabbenâ leke'l-hamd” ifadesi ise hem cemaatle hem de tek başına kılınan namazlarda sessiz okunur.¹⁹

- Rükûda üç kere “Sübhâne Rabbiye'l-azîm”, secdelerde ise üçer defa “Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ” demek.

- Erkek ve kadınların şu şekilde rükû yapma-

---

¹⁹ Kalabalık cemaatte imamın sesi arkalardan duyulmuyorsa ortaldan bir kişi, imamın tekbirlerini yüksek sesle tekrarladığı gibi “Rabbena lekelhamd”i de yüksek sesle okuyabilir.

sı sünnettir: Erkekler rükûda dizlerini dik ve sırtlarını düz tutarlar, dizlerini elleri açık bulunduğu hâlde kavrarlar. Kadınlar ise ellerini dizlerini kavramadan ve parmaklarının arasını açmadan dizleri üzerine koyarlar. Aynı zamanda dizlerini bükük ve sırtlarını meyilli bulundururlar.

- Secdeye varırken yere önce dizleri, sonra elleri, daha sonra yüzü koymak ve secdeden kalkarken de secdeye varış sırasının tersini yapmak.

- Erkek ve kadınların şu şekilde secde etmeleri sünnettir: Erkekler secdede iken karnı uyluklardan, dirsekleri yanlarından ve kolları yerden uzak tutarlar. Kadınlar ise kollarını yanlarına bitiştirip, karınlarını uyluklarına yapıştırırlar.

- Ka'delerde (tahiyyât için oturuşlarda) ve celselerde (secdeler arasındaki bekleyişlerde) elleri kibleye dönük bir şekilde uyluklar üzerine koyup dizleri tutmak.

- Oturuşlarda Tahiyât okunurken “lâ İlâhe” dendiğinde sağ elin şehadet parmağını kaldırmak, “İllallah” derken indirmek.²⁰

²⁰ Bu sırada başparmak ile orta parmak halka edilip diğer iki parmak bükülür ve o şekilde bırakılır.

- Farz namazların, vitir namazının ve müekked sünnetlerin son oturularında, gayr-i müekked sünnetlerle diğer nafilelerin her oturusunda tahiyyâttan sonra Efendimiz'e salât ve selam getirmek. (salli-barik dualarını okumak)

- Bütün namazların son oturularında salât ve selamdan sonra iki tarafa selam vermeden önce Kur'ân'da geçen dua âyetleri, mütevâtir veya meşhur olan dua hadisleri ile dua etmek²¹

- Selâm verirken başı önce sağa, sonra sola çevirmek ve her iki tarafa selâm verirken “es-selâmu aleyküm ve rahmetullah” demek.

- Başkalarının önünden geçmesine mâni olmak için namaz kılan kimsenin önüne “süt-re” kabilinden bir şey koyması.

- Erkekler için cuma namazı dışındaki farz namazları cemaatle kılmak.²²

²¹ “Rabbenâ âtinâ” ve “Rabbenağfirli” gibi dualar.

²² Bu hüküm Hanefi ve Mâlikiler'e göredir. Hanbelîler, cemaatle namaz kılmamanın erkekler için farz-ı ayn, Şafiîler de farz-ı kifaye olduğunu kabul ederler.

Namazın Âdâbı/Mendupları/ Müstehapları

Namazın âdâbı ne demektir?

Peygamberimizin namaz esnasında devamlı olmasa da bazen yaptığı şeylerdir. Bunları terk etmek herhangi bir kınamayı gerektirmez ve bir günah da sayılmaz. Fakat yapmak daha faziletlidir ve kişiye daha çok sevap kazandırır.

Namazın belli başlı âdâbı nelerdir?

• Namaz esnasında iken hem kalbî açıdan hem de dış görünüş açısından tevazu, sükûnet ve huzur içinde bulunmak.

• Kıyafete çeki düzen vermek.

• Kıyâmda secde yerine, rükûda ayakların üzerine, secdede burnun iki yanına, oturuşta kucağa, selamda sağ ve sol omuz başlarına bakmak.

• Yalnız başına namaz kılan kimsenin, rükû ve secde tesbihlerini üçten fazla söylemesi.

• Kâmet getirilirken “Hayye ale’l-felâh” denildiği esnada imam ve cemaatin namaz için ayağa kalkması.

- Namazda esneme geldiğinde ağız tutmak ve dudakları dişlerle olsun kapamaya çalışmak. Eğer mümkün olmazsa sağ el ile kapamak.
- İmkân nispetinde öksürmemeye ve geçir-memeye çalışmak.

Ezan ve Kâmet

Ezan ne demektir?

Farz namazlar için belli vakitlerde sesli olarak okunan mübarek sözlere denir.

Kâmet ne demektir?

Erkeklerin yalnız başlarına yahut cemaatle farz namaz kılacakları zaman okudukları ve sözleri aynı ezanın sözleri gibi olan ibadete “kâmet” veya “ikâmet” denilir. Kâmet ezana göre daha hızlı okunur. Ayrıca kâmette ezandan farklı olarak “hayye ale’l-felâh” ifadesinden sonra iki kez “kad kâmeti’s-salâh” denir.

Bir namaz için kaç ezan ve kaç kâmet okunur?

Her namaz için bir ezan ve bir kâmet okunur. Bunun tek istisnası Cuma namazıdır. Zira Cuma

namazında bir normal ezan bir de imam hutbeye çıkmadan önce okunan iç ezan vardır.

Ezan ve kâmetin hükmü nedir?

Vakit namazları ve kaza namazlarında ezan okuyup kâmet getirmek sünnettir.

Abdestsiz olarak ezan okunabilir mi?

Abdestsiz olarak ezan okumak câizse de mekruhtur.

Bir camide vakit namazı ezan okunarak ve kâmet getirilerek cemaatle kılınmışsa daha sonra orada tek başına veya cemaat hâlinde namaz kılanların yeniden ezan ve kâmet getirmeleri gerekir mi?

Gerekmez.

Kendi evinde yalnız başına namaz kılacak bir erkeğin ezan ve kâmet getirmesi gerekir mi?

Evde yalnız başına namaz kılacak erkeklerin ezan ve kâmet getirmeleri müstehabtır.

Camiye girdiği esnada kâmet getirilmeye başlandığını gören kişi ayakta mı bekler yoksa oturur mu?

Kâmet alınırken camiye giren kimse oturur.

Müezzin “Hayye ale’l-felâh” derken cemaat ve imamla beraber ayağa kalkar.

Ezan nasıl dinlenmelidir?

Ezan okunurken, ezanı duyanların dinlemeleri ve konuşmayı kesmeleri gerekir. Müezzin birinci defa “Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah” dediğinde işitenler “Sallallahu aleyke ya Resûlallah”²³ diyerek mukabele ederler. Müezzin ikinci defa “Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah” dediğinde ise “Karret aynâ bike, ya Resûlallah”²⁴ derler ve bunları söylerken de başparmaklarının uçlarını öperek gözlerine sürerler. Müezzin “Hayye ale’s-salâh, Hayye ale’l-felâh” dediği zaman da ise “Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh”²⁵ denir. Ayrıca müezzin sabah ezanında “Es-salâtü hayrûn mine’n-nevm” deyince, işiten kimse “Sadakte ve berirte”²⁶ der.

²³ Allah sana salât etsin, ey Allah’ın peygamberi!

²⁴ Gözüm seninle aydın olsun, ey Allah’ın peygamberi!

²⁵ Günahlardan sakınıp korunmak, itaat ve ibadete güç yetirebilmek ancak Cenâb-ı Hakk’ın izni ve inayeti ile olur.

²⁶ Doğru ve gerçeği söylüyorsun.

Hoparlörle ezan okumak ve namazda imama uymak câiz midir?

Hoparlörden çıkan ses, yankı değil; mikrofon başında okuyan veya konuşan kişinin kendi sesidir. Bu itibarla, daha uzaklardan duyulması için ezanın mikrofondan okunmasında; vaiz, imam ve müezzinin sesinin caminin her tarafından duyulması için camilere hoparlör konulmasında ve cami içinde imamın hoparlörden duyulan sesine iktida edilmesinde dinen bir mahzur yoktur.

Bir beldede vakit girmişse ezan okumadan namaz kılınabilir mi?

Vakit girdiğinde namazın vakti de girmiş olur. Dolayısıyla ezan okunmasa da namaz kılınabilir. Ancak ezan İslam'ın şeâirindendir ve sünnettir. Bir beldede insanlar onu bilerek terk etseler ezanı okumaları için zorlanırlar. Yani o yerleşim yerinden birisinin ezanı okuması gerekir.

Ezanı müteakip okunan ezan duasının imam tarafından okunması cemaatin de “Âmîn” diyerek mukabele etmesi câiz midir?

Ezanın bitiminde müezzin ve ezanı işitenlerin,

kendi başlarına ve kendilerinin işitecekleri seviyede salavât-ı şerife okuyup vesile duasını okumaları müstehaptır. Cemaatten birinin yüksek sesle “vesile duasını” okuyarak cemaatin de “âmîn” demesini âdet hâline getirmek bid’attır. Cemaat bu duayı ezberlemeye çalışmalıdır. Ayrıca bu duayı bilmeyenler başka salat-ü selamları da okuyabilirler.

Ezan duası nasıldır?

اَللّٰهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَ الصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ اَتِ سَيِّدَنَا
مُحَمَّدًا الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَ الدَّرَجَةَ الرَّفِيْعَةَ وَ ابْعَثْهُ
مَقَامًا مَّحْمُوْدًا الَّذِي وَعَدْتَهُ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيْعَادَ

“Ey bu kâmil davetin ve kılınacak namazın Rabbi olan Allahım! Efendimiz Hz. Muhammed’e (sallallahu aleyhi ve sellem) vesileyi, fazileti ve yüksek dereceyi ver! Onu kendisine vaad ettiğin Makâm-ı Mahmûd’a ulaştır.”

İmamlık ve Cemaatle Namaz Kılma ile İlgili Meseleler

Münferid ne demektir?

Tek başına namaz kılan kişiye denir.

İktida ne demektir?

Cemaatle namaz kılmak için imama uymaya iktida denir.

Muktedî ne demektir?

Cemaatle namaz kılmak için imama uyan kişiye muktedî denir.

Müdrîk ne demektir?

Namazı baştan sona imamla birlikte kılmış olan kişiye denir.

Lâhik ne demektir?

Namaza başlarken imamla birlikte başlamış fakat namazda iken başına gelen bir durum sebebiyle namaza ara vermek zorunda kalmış ve bu sebeple namazın bir bölümünü imamla birlikte kılamamış kimse demektir.

Cemaatle namaz kılmanın fazileti nedir?

Cemaatle kılınan namaz tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletlidir.²⁷ Cemaat ne kadar kalabalık olursa elde edilecek sevap da o nisbette çok olur.

---

²⁷ Buhârî, *Ezan* 30; Müslim, *Mesâcid* 42

Hangi durumlar cemaate iştirak etmemek için mazeret sayılır?

Cuma namazına gitmemeyi mubah kılan belli başlı mazeretler²⁸ cemaate iştirak etmemek için de mazeret sayılır. Bunun dışında abdestin sıkışık durumda olması, yolculuk hazırlığı içinde bulunma, aç durumda iken yemeğin hazır olması gibi mazeretler de cemaate katılmamak için birer mazeret kabul edilmiştir.

Kadınlar cemaatle namaz kılabilmek için camilere gidebilirler mi?

Herhangi bir fitneye ve günaha sebebiyet vermeyecek şekilde kadınların cemaate iştirak etmelerinin bir mahzuru olmayıp kendilerine takdir edilen mekânlarda cemaatle namaz kılabilirler.

Cemaat hâlinde namaz kılarken saf düzeni nasıl olmalıdır?

En önde erkekler, sonra çocuklar ve onların ardında da kadınlar saf bağlarlar.

---

²⁸ Bu mazeretler için sayfa 97'ye bakınız.

İmam olabilmek için hangi vasıfları taşımak gerekir?

İmam olacak kişide şu özellikler aranır:

- Âkil yani belli bir aklî olgunluk düzeyine sahip olmalı
- Büluğ çağına ermiş olmalı
- Erkek olmalı
- Müslüman olmalı
- Namaz sahih olacak kadar Kur'ân'ı ezbere okuyabilmeli (kıraat)
- Özürlü olmamalı
- Namazın sıhhat şartlarından birini yitirmiş olmamalı.²⁹

Bir kişi sadece kadınlara imamlık yapabilir mi?

Bir erkeğin, kendisinden başka bir erkeğin veya kız kardeşi, karısı gibi bir mahreminin bulunmadığı bir evde kadınlara imamlık yapması mekruhtur. Allah Resûlü, erkeklerin yabancı kadınlarla baş başa kalmasını yasaklamıştır. Ayrıca bu türlü durumlarda şeytanın

---

²⁹ Mesela; necasetten taharet şartını veya setr-i avret şartını yerine getirmemiş kimse, bu şartları yerine getirmiş olan kişiye imam olamaz.

vesveselerine kapı aralanmış olur. Ancak cemaat içinde zikredilen kişilerden birisi bulunur veya erkek, kadınlara mescitte namaz kıldırırsa herhangi bir kerahet söz konusu değildir.

Kadın imamlık yapabilir mi?

Kadınlar erkeklere imamlık yapamaz. Ancak kendi aralarında cemaatle namaz kılmak istediklerinde içlerinden biri imam olabilir. Ancak bu da hoş karşılanmayan mekruh bir davranıştır.

Bir kadın kadınlara imamlık yapacağı zaman cemaatin neresinde durur?

İmam olacak kadın diğer kadınların arasında durur, onların önüne geçmez. Geçtiği takdirde mekruh bir fiil işlemiş olur.

Bir cenaze namazında sadece kadınlar varsa namazı kadın kıldırabilir mi?

Bu durumda içlerinden biri imam olup cenaze namazı kıldırabilir.

Özürlü olan bir kimse sağlıklı bir insana imam olabilir mi?

Olamaz.

İmamlığa kimin geçeceğini belirlemek için hangi ölçüler esas alınır?

Bir evde cemaat yapılacaksa evin sahibi veya onun izin verdiği kişi imam olur. Bunun dışında esas alınacak ölçüler sırasıyla şunlardır: Namaz hükümlerini en iyi bilip Kur'ân'ı daha güzel okuyan, daha müttaki olan, yaşça büyük olan, daha güzel ahlâk sahibi olan, daha yakışıklı olan, sesi daha güzel olan, elbisesi daha temiz olan, insanlar arasında itibarı daha fazla olan.

Ayaklarını yıkayarak abdest alan kimsenin ayaklarını meshetmiş olan kimseye, abdestlinin teyemmüm etmiş olana, ayakta namaz kılanın oturarak namaz kılanı, boyu dik ve doğru olanın kanbur olana uyması câiz midir?

Câizdir.

Cemaatle kılınan namazlarda sadece imamın kendine sütredinmesi yeterli midir?

Yeterlidir. Cemaatin ayrıca sütredinmesine gerek yoktur.

Cemaatle kılınan namazlarda cemaat en az kaç kişi olmalıdır?

Hanefî ve Şafiî mezhebine göre cemaatle

namaz kılabilmek için imamdan başka en az bir kişinin olması yeterlidir. İmama uyan bu bir kişi, kadın veya çocuk olabilir.

Herhangi bir vaktin farzını kılmuş olan bir kimse, aynı vaktin farzını kaldırmakta olan bir imama uyabilir mi?

Uyabilir ve ikinci defa kılacağı namaz, nafîle yerine geçer. Ancak ikindi ve sabah namazları bundan müstesnadır. Zira sabah ve ikindi namazlarının farzları kılındıktan sonra nafîle kılınmaz.

Mezhep farklılığı imama uymaya mâni midir?

İmam olan kişinin farklı bir mezhepten olması imama uymaya mâni değildir. Yani Hanefî mezhebinde olan bir kişi Şafiî mezhebine mensup bir imamın arkasında namaz kılabilir. Yeter ki imam olan şahıs, namazın şartlarına ve rükünlerine riayet etsin.

Başka mezhepten birinin imamlığında namaz kılan kimse kendi mezhebine göre namazı bozacak bir şeyin o imamda bulunduğunu görüp bilirse ne yapması gerekir?

Böyle bir durumda ona uyması sahih ol-

maz. Buna binaen farklı mezhep mensuplarının olduğu bir yerde imamlık yapacak şahısların diğer mezheplerin ihtilafli noktalarına da riayet etmeleri gerekir.

İmam ile ilk saf arasında veya saflar arasındaki mesafe ne kadar olmalıdır?

Şayet namaz mescit dışında kılınıyorsa ve aradaki mesafe bir saf bağlanacak miktardan fazla ise bu durumda imama uyma gerçekleşmiş sayılmaz.

Namazın mescit içinde kılınması durumunda ise aradaki uzaklık ne kadar olursa olsun imama uymaya mâni değildir. Bununla beraber geniş ve büyük mescitlerde, saflar arasında bağlantı olmaksızın ve herhangi bir zaruret yok iken mescidin en uzak bir yerinden imama uymak mekruhtur.

Camiye giren bir kişi oradaki cemaate selam vermeli midir?

Zikir, tesbih, ezan ve ikâmetle meşgul bulunanlara, namaz kılanlara, vaaz ve nasihat-ta bulunanlara ve bunları dinleyenlere selam

vermek mekruhtur. Bunlarla meşgul olmayıp, verilen selamı alma imkânı bulunan kimselere selam vermenin bir mahzuru yoktur.

Camide özel bir yeri sahiplenmek, seccade sermek doğru mudur?

Cami ve mescitlerde özel bir yer tayin etmek ve namazları daima orada kılmak mekruhtur.

Camiye veya mescide gidilemediği durumlarda evde hane halkıyla beraber cemaatle namaz kılınabilir mi?

Faziletli olan, namazı kalabalık cemaatle birlikte camilerde kılmaktır. Ancak bu mümkün değilse evde de cemaat yapılabilir. Bu şekilde namaz kılmak için evin erkeği imam olarak en öne geçer. Varsa diğer erkekler, çocuklar imamın arkasına sıralanırlar. Onların arkasına da hanımlar sıra olurlar. Böylece tek başlarına kıldıkları namaz sevabını yirmi yedi derece fazlasını cemaatle almış olurlar.

Cemaatle namaz kılındığında erkek ve tek kişi olan cemaat imamın neresinde durmalıdır?

İmamın sağında durur.

Cemaat sadece bir kadın ise imamın neresinde durur?

İmamın arkasında durur.

Bir kadın saf düzenine riayet etmeyerek erkekler içerisinde namaz kılacak olursa durum ne olur?

Özellikle Hanefi mezhebine göre bir kadın erkeklerle aynı hizada namaz kılamaz. Eğer kılacak olursa kadının sağ ve sol tarafındaki iki erkekle arka tarafına denk gelen erkeğin namazları bozulur.

Cemaatle namaz kılındığında cemaat sayısı iki veya daha fazla ise imamın neresinde durmalıdırlar?

Bu sayıdaki cemaat imamın arkasında durur.

Cemaat imamın önünde bulunabilir mi?

Cemaatin imamdan ilerde durması câiz değildir. Bu hususta secde edilen yer değil, ayakların durduğu yer esas alınır. Cemaatin topukları imamın topuklarından ilerde olmamalıdır.

Nezle veya grip olan kişilerin cemaate iştirak etmeleri doğru mudur?

Bu durumdaki kişilerin cemaate iştirak et-

meleri doğru bir davranış değildir ve bu durumda cemaate katılmaları mekruhtur.

Soğan, sarımsak gibi ağzı kokutan ve başkalarını rahatsız edecek şeyler yiyen kimselerin cemaate iştirak etmelerinin hükmü nedir?

Böyle kişiler cemaate katılmak için mescide gitmemelidirler. Çünkü Efendimiz bu durumdaki kişilerin mescide gelip cemaate iştirak etmesini nehyetmiştir.³⁰

Cemaatle namaz kılınırken kıraati gizli veya açık olarak imam yapmaktadır. Bu durumda cemaatin de ayrıca Kur'ân okuması gerekir mi?

Açıktan okunan namazlarda cemaatin ayrıca Kur'ân okuması tahrimen mekruhtur. Gizli okunan namazlarda da cemaatin Kur'ân okuması mekruhtur.

İmama uymuş bir kişi Fâtiha ve zamm-ı sûreyi okur mu?

Hanefi mezhebine göre imama uyan bir muktedî, ne Fâtiha'yı ne de zamm-ı sûreyi

³⁰ Buhârî, Ezan 160; Müslim, Mesâcid 73

okur. İmamın okuması cemaatin okuması yerine geçer.

Öğle, ikindi ve yatsı gibi dört rekâtlı bir farz namazı tek başına kılmakta olan bir kimse bulunduğu yerde cemaatle namaz kılmak için kâmet getirildiğini görse ne yapar?

Bu durumdaki kişi henüz bir rekâtı tamamlamamışsa hemen namazdan çıkar ve cemaate katılır. Eğer birinci rekâtın secdesini yapmışsa ikinci rekâtı da tamamlar, selam verir ve sonra cemaate iştirak eder. Bu durumda tek başına kılmış olduğu iki rekâtlık namaz nafîle yerine geçmiş olur.

Eğer üçüncü rekâta kalkmış ve fakat henüz secdeye varmamışsa hemen ayakta veya oturarak selâm verip namazdan çıkar, imama uyar, tek başına kıldığı iki rekât, nâfile olmuş olur. Ancak üçüncü rekâtın secdesini yapmış ise artık o namazı kendisi tek başına tamamlar.

Öğle namazının dört rekâtlık ilk sünnetini kılmaya başlayan kişi farza durulduğunu görse ne yapar?

Bu durumda henüz secdeye varmamışsa na-

mazdan çıkıp cemaate katılır. Eğer birinci rekâtın secdesini yapmışsa rekâtları ikiye tamamlar, oturur, selam verir ve namazdan çıkar. Sonra da imama uyar. Kılmış olduğu o iki rekâtlık namaz nafîle olmuş olur. Farzı eda ettikten sonra da kılamadığı dört rekâtlık ilk sünneti yeniden kılar.

Eğer bu durumdaki bir kişi üçüncü rekâta kalkmış fakat henüz secdeye varmamışsa ikinci rekâta döner, oturur ve sonra selam verir. Daha sonra da imama uyar. Ancak üçüncü rekâtın secdesini yapmışsa artık dördüncü rekâtı da kendisi tamamlar, selam verir ve akabinde imama uyar.

Nafîle namaz kılmaya başlayan bir kimse cenaze namazı kılındığını görse ne yapar?

Cenaze namazını kaçırmaktan korkarsa, nâfile namazı bırakıp imama uyar. Daha sonra yarım bıraktığı bu namazı kaza eder.

Tek başına sabah veya akşam namazının farzını kılan bir kişi bulunduğu yerde cemaatle namaz kılınmaya başlandığını görse ne yapar?

Eğer henüz secdeye varmamışsa veya sa-

dece birinci rekâtın secdelerini yapmışsa kıldığı namazdan çıkıp cemaate iştirak eder. Şayet bu namazların ikinci rekâtlarının secdesine varmış ise bu durumda namazdan çıkmayıp kendisi tek başına namazını tamamlar ve bitirdikten sonra da cemaate katılmaz. Çünkü sabah namazının farzından sonra nafile namaz kılınmadığı gibi nafile olarak da üç rekâtlı bir namaz kılınmaz.

Sabah namazının sünnetini kılmadığı hâlde cemaatle sabah namazının farzına durulmuş olduğunu gören kişi ne yapmalıdır?

Cemaate yetişeceğine kanaat getirirse hemen sabah namazının sünnetini kılar ve gerek görürse kıyamda yalnız Fâtîha'yı okuyup, rükû ve secdelerde de birer tesbih ile yetinebilir. Bitirdikten sonra da imama uyar.

İmama yetişemeyeceği kanaatini taşıması durumunda ise sünnete başlamayıp hemen imama uyar, artık bu sünneti kaza da etmez.

Sabah namazının sünnetini kılmakta olan bir kişi cemaatle farza durulduğunu görse ne yapar?

Başlamış olduğu bu sünneti bitirir ondan sonra da imama uyar.

Cemaatin imama uymaması gereken yerler nelerdir?

- İmam iftitah tekbirini alırken ellerini yukarı kaldırmasa cemaat kaldırır.

- İmam Sübhâneke'yi okumasa cemaat okur.

- İmam rükû ve secde tekbirlerini almasa ve bunlardaki tesbihleri söylemese cemaat hem tekbirleri hem de tesbihleri söyler.

- İmam "Semiallahu limen hamideh" demese cemaat der.

- İmam Tahiyat'ı okumasa cemaat okur.

- İmam selâmı terk etse cemaat selam verir.

- İmam teşrik tekbirini getirmese cemaat getirir.

- İmam bir secde fazla yapsa cemaat imama uymaz.

- İmam bayram tekbirlerini daha fazla söylese cemaat söylemez.

- İmam cenaze namazında dörtten fazla tekbir getirirse cemaat getirmez.

• İmam yanılarak beşinci rekâta kalksa cemaat imama uymaz.

Muktedî rükûda üç kere “Sübhâne rabbiye'l-azîm” veya secdede üç kere “Sübhâne rabbiye'l-a'lâ” diyemeden imam başını kaldırırsa bu durumda ne yapması gerekir?

Bunları tamamlamaya çalışmaz. İmama uyararak başını kaldırır.

Birinci oturuşta muktedî Tahıyyât'ı bitirmeden imam üçüncü rekâta kalksa ne yapması gerekir?

Bu durumda her iki fiil de vacip olduğundan bir tercihte bulunur. Dilerse Tahıyyât'ı tamamlar dilerse imama uyar. Ancak imama uyması daha uygundur.

Muktedî son oturuşta Tahıyyât'ı bitirmeden imam selam verecek olursa ne yapması gerekir?

Tahıyyât'ı tamamladıktan sonra selâm verir. Şayet Tahıyyât'ı bitirmiş ve geriye salavâtlarla, dualar kalmışsa bu durumda imamla beraber selam vermelidir.

İmam son oturuşta selam verecek yerde yan-

lişlıkla kalktığını farketmeyip, kalktığı bu rekâti da secde ile tamamlayacak olursa muktedî ne yapar?

İmamı beklemeyerek kendisi selâm verir.

Eğer imam son oturuşu unutarak fazla bir rekâta kalkarsa, muktedî bu durumda ne yapar?

Bir müddet bekler ve “sübhânallah” diyerek imamı uyarmaya çalışır. İmam durumu farkedip hemen oturursa ne âlâ; beraberce selam verip sehiv secdesi yaparlar. Bu durumda muktedî imamı beklemeyerek kendi kendine selam veremez. Çünkü iktidâ durumunda iken kendi başına hareket etmiş olacağından kıldığı namazın farzlığını iptal etmiş olur. İmam son oturuşu yapmadan kalktığını farketmeyip kalktığı rekâti secde ile tamamlayacak olursa, imam namazın farzı olan son oturuşu terkettiği için hem imamın hem cemaatin namazları fâsid olmuş olur.

İmam son oturuşu yaptığı hâlde yanlışlıkla beşinci rekâta kalktığı zaman cemaatin ne yapması gerekir?

Eğer imam dördüncü rekâttan sonra otur-

muşsa, cemaat oturarak bekler, imam hemen dönüp teşehhüdü iade etmeksizin selam verirse, cemaat da onunla beraber selam verir. Fakat imam kalktığı beşinci rekât için secdeye varırsa, cemaat kendi başına selam verip namazdan çıkar.

Vitir namazında, cemaat daha kunut duasını bitirmeden imam rükûa varsa cemaatin ne yapması gerekir?

Cemaat da rükûa varır. Ancak kunut duasından henüz hiç bir şey okumamış iseler, rükûu kaçırmayacak şekilde bir miktar okur sonra rükûa varırlar.

Cemaatten bir kişi saf arkasında yalnız başına imama uyabilir mi?

Saflar arasında duracak bir yer bulamazsa tek başına durabilir fakat saflarda yer olduğu hâlde tek başına durması mekruhtur.

Kırlarda, büyük mescidlerde namaz kılanın önünden geçilebilir mi?

Kırlarda ve büyük mescitlerde namaz kıla-

nin secde edeceği yerden geçmek mekruhtur. Secde mesafesinin ötesinden geçmenin bir mahzuru yoktur.

Mesbûk ne demektir?

İmama namazın başında değil de birinci rekâtın rükûundan sonra veya ikinci, üçüncü, dördüncü rekâtlardan herhangi birinde uyan kimse demektir.

Sabah namazının ikinci rekâtında imam henüz rükûa varmadan imama uyan bir kişi namazını nasıl tamamlar?

Mesbûk, kaza edeceği rekâtlarda, tek başına namaz kılan kişi gibidir. Sabah namazının ikinci rekâtına yetişmiş fakat kılması gereken bir rekât daha bulunan mesbûk namazını şöyle tamamlar: İmamla beraber son oturuşta yalnız Tahiyat'ı okur. İmam selam verince, kendisi ayağa kalkar ve imamlarla birlikte kılammış olduğu ilk rekâtı kılmaya başlar. "Sübhâneke ve Eüzü Besmele'den" sonra Fâtiha Sûresi ve bir miktar Kur'ân-ı Kerîm okur. Bilindiği şekilde rükû ve secdelerini yapar. Daha sonra oturup

Tahiyyat'ı, salli-barik dualarını ve bundan sonra okunan duaları okur ve selam verir.

Bir rekâta yetişmiş sayılmak için ölçü nedir?

İmam rükûda iken imama uyan kimse, o rekâta yetişmiş olur. Böyle bir kişi iftitah tek-birini ayakta almış ve imam rükûda iken rükûa varmışsa o rekâtı tam kılmış sayılır. Bununla birlikte kişi imama nerede yetişmişse uymaya çalışmalıdır.

Akşam namazının üçüncü rekâtını imamlarla birlikte kılmış olan bir kimse namazını nasıl tamamlar?

İmamlarla beraber o rekâtı kılarak teşehhüde oturur. İmam selam verdikten sonra o, kalkar, Sübhâneke, Eûzü Besmele, Fâtiha ve bir miktar Kur'ân-ı Kerîm okur. Rükû ve secdelerden sonra oturur ve yalnız Tahiyyât okur. Daha sonra tek-bir alarak ayağa kalkar, Besmele, Fâtiha ve bir miktar Kur'ân-ı Kerîm okuduktan sonra rükû ve secdeleri yapar. Akabinde son oturuş için oturur, en nihayet selam vererek namazdan çıkar. Bu durumda üç defa teşehhüde oturmuş olur.

Mesbûk, dört rekâtlı namazlardan birinin dördüncü rekâtında imama uysa geri kalan rekâtları nasıl tamamlar?

Bu durumda tek başına kılacağı üç rekât var demektir. İmam ile teşehhüde oturduktan sonra kalkar, Sübhâneke, Eûzü Besmele, Fâtiha ve bir miktar Kur'ân okur. Rükû ve secdelerden sonra oturur ve yalnız Tahiyyat okur. Ondan sonra kalkar. Besmele, Fâtiha ve bir miktar Kur'ân okur. Rükû ve secdeleri yaptıktan sonra oturmaksızın kalkar. Son rekâta yalnız Besmele ve Fâtiha okur. Rükû ve secdelerden sonra son oturuşu yapar. Tahiyyat, salavât ve duaları okuduktan sonra selam verir ve namazını tamamlar.

Mesbûk, dört rekâtlı namazlardan birinin üçüncü rekâtında imama uysa geri kalan rekâtları nasıl tamamlar?

Bu durumda mesbûk tek başına iki rekât kılacaktır. İmamlarla beraber son oturuşta yalnız Tahiyyat'ı okur. İmam selam verdikten sonra o, kalkar ve Sübhâneke, Eûzü Besmele, Fâtiha ve

bir miktar Kur'ân okur. Rükû ve secdelere varduktan sonra oturmadan kalkar ve yalnız Besmele, Fâtîha ve ardından bir miktar Kur'ân-ı Kerîm okur. Rükû ve secdeleri yaptıktan sonra teşehhüde oturur. Tahiyat, salavât ve duaları okuduktan sonra selam verir ve namazını tamamlar.

Mesbûk, dört rekâtlı namazlardan birinin ikinci rekâtında imama uysa geri kalan rekâtları nasıl tamamlar?

Dört rekâtlı namazların ikinci rekâtında imama uyan kişi üç rekâtı imamla kılmış demektir. Bu durumda kendisi tek başına bir rekât kılacaktır. İmam selâm verince o, ayağa kalkar. Sübhâneke, Eûzü Besmele, Fâtîha ve okuyacağı âyetleri okur. Rükû ve secdelere varıp son oturuşu yapar. Selam verip namazını tamamlar.

Mesbûk, cehren (açıktan) okunan namazlarda imama uyunca, içinden "Sübhâneke"yi okuması gerekir mi?

Hayır, okumaz. Ancak kaçırıldığı ve tek başına kılacağı rekâtları kılarken okur.

İmam yanılarak beşinci rekâta kalkınca, mesbûk da ona uyararak kalksa durum ne olur?

Eğer imam dördüncü rekâta oturmuş ise mesbûkun namazı bu kalkış ile bozulmuş olur. Fakat imam dördüncü rekâta oturmamış ise, beşinci rekâta secdeye varmadıkça, mesbûkun namazı bozulmaz. İmam secdeye varınca namazı bozulmuş olur.

Mesbûk imam daha selâm vermeden, Tahiyyat'ı okuyup bitirmişse ne yapması gerekir?

Ya teşehhüddeki şهادet cümlesini tekrar eder, ya da susar. Ancak teşehhüdü acele etmeden yavaş yavaş okumak en uygun olan davranıştır.

Namazın Mekruhları

Namazın mekruhları ne demektir?

Namazda yapılması hoş karşılanmayan davranışlara “Namazın Mekruhları” denir. Ayrıca namazın vaciplerinden ve sünnetlerinden birini terk etmek de mekruhtur. Namazda yapılan mekruh bir davranış namazı bozmamakla birlikte sevabını eksiltir.

Namazın belli başlı mekruhları nelerdir?

- Herhangi bir mazeret söz konusu olmadığı hâlde parmak çıtlatmak, sinek vb. şeylerle uğraşmak gibi namaz dışı bir davranışta bulunmak

- Kıyâmdan rükûa vardıktan sonra “Allahu Ekber” ve rükûdan doğrulduktan sonra “Semillahu limen hamideh” demek gibi kıyâm, rükû ve secde aralarındaki tekbir ve zikirleri kendi yerlerinden sonraya bırakıp geciktirmek³¹

- Namazda esnemek, gerinmek

- Sıkışık abdestle namaz kılmak

- Namaz kılarken bir özür bulunmaksızın bir direğe, duvara veya sopaya dayanmak

- Cemaatle namaz kılınırken, imamdan önce rükû ve secdeye gitmek veya ondan önce rükû ve secdeden doğrulmak

- Özürsüz yere namaza ilişkin fiilleri namazın sünnet ve âdâbına muhalif olarak yerine getirmek³²

---

³¹ Burada aslolan söz ile fiilin eş zamanlı olmasıdır.

³² Kıyâm hâlindeyken elleri yana bırakmak, erkeklerin secdede iken kollarını tamamıyla yere yapıştırması gibi.

- Namazda huşûu artırmak veya göze takılabilecek uygunsuz bir şeyi görmemek gibi bir maksat taşımadan gözleri yummak, sağa, sola, aşağı yukarı çevirmek veya başı hafifçe bir tarafa çevirip bakmak
- Üzerinde namazın sıhhatine zarar verecek ölçüde olan hafif necaset bulunan elbise veya mekânda namaz kılmak
- Namaz esnasında sağa sola doğru meyletmek
- Ateşe, insan veya hayvan tasviri bulunan resim ve heykellere ve bir de bir insanın yüzüne karşı namaz kılmak
- Huzuru bozacak ve kalbi meşgul edecek şeylerin bulunduğu yerlerde namaz kılmak
- İzin almadan başkasına ait bir yerde veya başkasına ait bir elbise ile namaz kılmak
- Nohut tanesinden küçük olan ve dişler arasında kalan yiyecek kırıntısını yutmak
- İkinci rekâta birinci rekâta okunan kıraat miktarından fazla okumak
- Fâtiha'dan sonra sürekli aynı sûrenin okunması

- Fâtîha'dan sonra okunacak sûrelerde Kur'ân tertibine uymamak³³
- Yemek hazır olduğu hâlde namaza başlamak³⁴
- Kırdan namaz kılarırken çakıl taşlarını el ile düzeltmek³⁵
- Elbiseyi topraktan veya diz yerinin belirmesinden korumak için rükûa veya secdeye giderken “az bir hareketle” yukarıya çekmek
- Üzerinde canlı resimleri bulunan bir elbise ile namaz kılınması ve canlıya ait bir resim üzerine secde edilmesi

Namazı Bozan Şeyler

Namazı bozan şeyler nelerdir?

Namazın rükünlerinden veya şartlarından herhangi birinin eksikliği durumunda namaz, bozulur. Şart ve rükünleri yerine getirilerek

³³ Mesela birinci rekâta İhlâs sûresini okuyup ikinci rekâta Kevser sûresini okumak.

³⁴ Ancak vaktin çıkmasından korkulursa, o zaman önce namaz kılınır.

³⁵ Ancak üzerlerinde secde etmek mümkün değilse, yapılabilir. Bu durumda iki defalık bir düzeltme câizdir.

başlanmış bir namazı bozacak bazı şeyler daha vardır ki başlıcaları şunlardır:

- İster bilerek, ister bilmeyerek, isterse unuttarak olsun konuşmak
- Çok veya aşırı bir davranışta bulunmak anlamına gelen amel-i kesîr işlemek³⁶
- Namazda iken yönünü kibleden başka bir yöne çevirmek
- Bir şey yiyip içmek³⁷
- Özürsüz olarak boğaz hırıldatmak ve öksürmeye çalışmak³⁸
- Makul bir sebep olmaksızın inlemek
- Gülmek³⁹

---

³⁶ Namaz kılan kişi dışarıdan bakan bir kişiye kendisinin namazda olmadığı kanaatini veriyorsa bu kişi amel-i kesîr işlemiş demektir.

³⁷ Namaza durduktan sonra ağza alınıp yenen şey susam tanesi kadar da olsa namazı bozar. Ağızda bulunan bir şeker parçası, namazda çiğnenmediği hâlde tadı boğaza gitse, namazı bozar. Namazda sakız çiğnemek de namazı bozar.

³⁸ Herhangi bir zorlama olmadan tabii olarak öksürmek namazı bozamaz.

³⁹ Namaz kılan kişi kendisi duyacak kadar gülmesi hâlinde sadece namazı bozulur. Ancak yakında bulunanların işitebileceği kadar sesli olursa namazla beraber abdest de bozulur.

- Namazda, kendi imamından başkasının okuduğu âyetlerdeki yanlışlığı veya takıldığı yeri düzeltmek

- Dünyevî bir vesveseden dolayı “Lâ havle ve la kuvvete illâ billah” demek.

- Unutarak veya farkında olmayarak bile olsa avret yeri açık iken bir rükün eda edecek kadar sürenin (üç defa sübhanallah deme süresi) geçmesi⁴⁰

- Teyemmüm ile namaz kılariken kullanılması mümkün suya ulaşmak

- Özür sahibi olan kişinin özrünün ortadan kalkması

- Mest üzerine meshetmiş olarak namaz kılariken mesh müddetinin dolması

- Meshedilen mestin namaz esnasında ayaktan çıkarılması

- Herhangi bir sebeple abdestin bozulması

---

⁴⁰ Üzerinde namaza mâni bir necaset olduğunda da hüküm aynıdır.

Namazı Bozan Hususlarla İlgili Muhtelif Meseleler

Namaz öncesinde yenilen ve dişlerin arasında kalmış olan bir kırıntı namaz içinde yutulsa namaz bozulur mu?

Yutulan şey nohut miktarı kadar veya ondan daha büyük ise namazı bozar. Bundan küçük ise bozamaz. Ayrıca namazdan önce yenmiş bir yemeğin ağızda kalmış olan tadı, namaz içinde tükürükle boğaza gitse, bununla namaz bozulmaz.

Bazı insanlar namaz esnasında el ve göz hareketi yapıp, elbiseleriyle oynuyorlar. Bu şekilde kılınan namaz kabul olur mu?

Yukarıda da ifade edildiği üzere namaz içinde yapılan hareketi karşıdan gören birisi o hareketi yapanın namazda olmadığı kanaatine varırsa buna “amel-i kesîr”⁴¹ denir. Bu şekilde hareket eden bir kişinin namazı da bozulmuş olur.

Şayet namaz kılan kişinin hareketi, karşıdan

---

⁴¹ Yerden bir taş alıp kuşa atmak gibi.

bakıldığında onun namazda olduğu kanaatını veriyorsa buna “amel-i kalîl”⁴² denir. Bu türlü hareketler namazı bozmadır. Ancak zaruret olmadıkça amel-i kalîl sayılan şeyleri yapılması da mekruhtur.

Rükûa giderken pantolonu ellerle yukarıya çekmek namazın sıhhatine zarar verir mi?

Namazda bu şekilde davranmak en hafif ifadesiyle mekruhtur. Böyle yapmaktan elden geldiğince çekinmek gerekir.

Allah korkusu, cennet veya cehennemden kaçınması gibi uhrevî duygularla ağlamak, âh etmek, inlemek namazı bozar mı?

Bu sebeplerden dolayı ağlayıp inlemek namazı bozmadır.

Şiddetli hastalıktan dolayı inlemek namazı bozar mı?

Bozmadır.

Namaz kılarırken kendisini çağırana veya içeriye girmek için izin isteyene, namazda olduğunu

⁴² Dize batacak bir taşı tek elle bir kenara atmak gibi.

anlatmak için “Elhamdülillâh” veya “Sübhânellah” demek veya okuyuşu sesli yapmak namazı bozar mı?

Bozamaz.

Birinci oturuşu, son oturuş zannederek selam vermek namazı bozar mı?

Namazı bozamaz ancak sehiv secdesi yapmak gerekir.

Farz bir namazı yarıda kesip, çıkmayı gerektiren durumlar genel olarak neler olabilir?

- Namaza devam edilmesi durumunda can güvenliğinin tehlikeye girmesi
- Doğum yaptıracak ebe namazda iken doğumun başlamış olması
- Bir annenin namazda iken çocuğunun başına bir tehlike gelmesinden veya ocaktaki yemeğin taşmasından veyahut yanmasından korkması
- Namaz esnasında insana eziyet ve acı veren bir hayvanın musallat olması
- Kişi namazda iken sahip olduğu malın çalınması veya kaçırılması

- Namazda iken beklenmedik bir şekilde küçük veya büyük abdestin sıkıştırması

Namazın Kılınışı

Sabah namazının sünnet ve farzı, öğle ve yatsı namazlarının son sünneti ile akşam namazının sünnetinin kılınışı nasıldır?

Soruda belirtilen bütün bu namazların rekât sayısı ikidir. Niyetlerinin farklı olması dışında diğer bütün kısımları birbirinin aynıdır. Yani kılınışları benzerlik gösterir. Bu namazların kılınışı kısaca şöyledir: Abdestli ve kibleye dönük olarak durulur, eller kaldırılır, niyet edilerek iftitah tekbiri alınır ve eller bağlanır. Sübhâneke duası okunur.⁴³ Peşinden eûzu-besmele çekilerek Fatihâ Sûresi okunur. Fâtîha'nın bitiminde “âmîn” denir ve besmele çekilmeden herhangi bir sûre veya en az üç kısa âyet veya buna denk bir uzun âyet okunur. Sonra “Allahu Ekber” denilerek rükûa gidilir. En az üç kere “Sübhâne Rabbiye'l-azîm” dindikten sonra “Semiallahu limen hamideh”

⁴³ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

denilerek kalkılır ve “Rabbenâ leke'l-hamd” denir. Ardından “Allahu Ekber” denilerek secdeye varılır. Herhangi bir özür ve mâni yoksa önce dizler, sonra eller ve sonra da yüz yere konulur. Kıyâma kalkılırken de bunun tam aksi yapılır. Secdede en az üç kere “Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ” denildikten sonra yine “Allahu Ekber” denilerek ara oturuşu (celse) yapılır, sonra yine “Allahu Ekber” denilerek ikinci secdeye gidilir ve yine üç kere “Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ” denilir. Akabinde tekbir alınarak ikinci rekâta kalkılır.

İkinci rekât da birinci rekât gibidir. Şu kadar ki ikinci rekâtın başında eller kulaklara doğru kaldırılmaz, “Sübhâneke” ve “Eûzu” okunmaz. Ayağa kalkınca el bağlayıp besmele ile Fâtiha okunur ve “âmîn” dindikten sonra Fâtiha'ya bir sûre veya bir kaç âyet eklenir. Daha sonra birinci rekâta olduğu gibi rükû ve secdeler yapılır. İkinci secdeden sonra oturup Tahiyât,⁴⁴

⁴⁴ وَبَرَكَاتِهِ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

salavât⁴⁵ ve dualar okunur. Ardından selâm verilir.

Öğle namazının ilk sünnetinin kılınışı nasıldır?

Öğle namazının ilk sünneti dört rekâttır. İlk iki rekâtı bir önceki soruda sorulan namazların kılınışı gibidir. Ancak bu namazda ikinci rekâta oturulduğunda sadece Tahiyât okunur. Sonra “Allahu Ekber” denilerek üçüncü rekâta kalkılır. Kıyâmda el bağlayıp “Besmele” ile Fâtiha okunur ve “âmîn” ile bitirilir. Sonra bir sûre veya birkaç âyet okunur. Sonra rükû ve secde yapılır. Peşinden dördüncü rekâta kalkılır. Bu rekât da üçüncü rekât gibidir. Bu son rekâtın secdeleri yapılıncaya oturulur. Bu oturuş, son oturuş (ka'de-i ahîre) tur. Tahiyât, salavât ve dualar okunduktan sonra selâm verilir.

---

⁴⁵ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَيَّ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَيَّ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

Öğle, ikindi ve yatsı namazlarının farzları nasıl kılınır?

Bu üç farz namazın kılınışı aynıdır. Aralarındaki tek fark başlangıçta yapılan niyettir. Bu namazların rekât sayısı dördtür. İlk iki rekâtı sabah namazının sünneti, farzı, öğle ve yatsı namazlarının son sünneti ile akşam namazının sünnetlerinden herhangi birisi gibi kılınır. Ancak ikinci rekâta oturulduğunda sadece Tahiyât okunur. Sonra tekbir alınarak üçüncü rekâta kalkılır. Kıyâmda el bağlayıp Besmele ile Fâtiha okunur ve âmîn denilir. Herhangi bir sûre veya âyet okumadan doğruca rükûa sonra da secdeye gidilir. Secdelerden sonra dördüncü rekâta kalkılır, dördüncü rekât da üçüncü rekât gibidir. Dördüncü rekâtın secdeleri yapılıncaya oturulur. Bu oturuş, son oturuş (ka'de-i ahîre) tur. Bu hâlde sırasıyla tahiyât, salavât ve dualar okunur. Ardından selâm verilir.

İkinci namazının sünneti ile yatsı namazının ilk sünneti nasıl kılınır?

İkinci namazının sünneti ile yatsı namazı-

nın ilk sünneti birbirinin aynıdır. Aralarındaki tek fark başlangıçta yapılan niyetlerdir. Bu namazların rekât sayısı dördtür. İlk iki rekâtı sabah namazının sünneti, farzı, öğle ve yatsı namazlarının son sünneti ile akşam namazının sünnetlerinden herhangi birisi gibi kılınır. Ancak ilk oturuşta yani ikinci rekâta tahiyâtta sonra salavât da okunur ve tekbir getirilerek üçüncü rekâta kalkılır. Üçüncü rekâtın başında Sübhâneke okunur. Eûzu-besmele çekilir, Fâtiha okunduktan sonra âmîn duası ile bitirilir. Herhangi bir sûre veya âyet okumadan doğruca rükûa sonra da secdeye gidilir. Secdelerden sonra dördüncü rekâta kalkılır, dördüncü rekât da üçüncü rekât gibidir. Dördüncü rekâtın secdeleri yapılıncaya oturulur. Bu oturuş, son oturuş (ka'de-i ahîre) tur. Bu hâlde sırasıyla tahiyât, salavât ve dualar okunur. Ardından selâm verilir.

Akşam namazının farzı nasıl kılınır?

Akşam namazı üç rekâttır ve hem iki hem de üçüncü rekâtında oturulur. İkinci rekâtındaki

oturuş ilk oturuş, üçüncü rekâtındaki oturuş ise son oturuştur.

Bu namazın ilk iki rekâtı sabah namazının sünneti, farzı, öğle ve yatsı namazlarının son sünneti ile akşam namazının sünnetlerinden herhangi birisi gibi kılınır. İkinci rekâta oturulduğunda sadece tahiyât okunur ve sonra tekbir alınarak üçüncü rekâta kalkılır. Besmele ve Fâtiha'dan sonra rükû ve secdeye gidilir. Ardından son oturuş için oturulur ve tahiyât, salavât ve dualar okunur. Selâm verilerek namazdan çıkılır.

Son oturuşta tahiyât ve salavâttan sonra hangi dualar okunabilir?

Kur'ân'da geçen dua âyetlerinden, mütevâtir veya meşhur olan dua hadislerinden okunur.

Mesela Kur'ân'da geçen şu dua âyetleri okunabilir:

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ
النَّارِ.⁴⁶

⁴⁶ Bakara Sûresi, 2/201

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ
رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ.⁴⁷
رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ.⁴⁸

Hadislerden de şu dua cümleleri okunabilir:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ
الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ.⁴⁹

Diğer Namazlar

Cuma Namazı

Cuma günü boy abdesti almak şart mıdır?

Haftanın en faziletli günü olan bu günde boy abdesti almak bazı âlimlere göre sünnet, bazılarına göre ise farzdır. Bu açıdan imkân varsa

⁴⁷ İbrahim Sûresi, 14/40-41

⁴⁸ Âl-i İmrân Sûresi, 3/8

⁴⁹ Buhârî, Ezân 149

namazdan önce boy abdesti alıp gerekli maddî ve manevî hazırlıkları yapmak gerekir.

Cuma namazının hükmü nedir?

Cuma namazı müminlerin eda etmesi gereken bir farz-ı ayndır.

Cuma namazının vakti nedir?

Cuma namazının vakti öğle namazı vaktidir.

Cuma namazı kaç rekâttır?

Cuma namazı toplam on rekâttır. Dördü ilk sünnet, ikisi farz, son dördü de son sünnettir. Cuma namazının ilk ve son sünnetleri müekked sünnettir.

Cuma namazının kılınışı nasıldır?

Cuma namazının ilk ve son dört rekâtlık sünnetleri öğle namazının ilk sünneti gibi kılınır. Farzı da sabah namazının farzı gibi kılınır.

Kimler Cuma namazı kılmakla yükümlüdür?

- Erkekler
- Mazeret sahibi olmayanlar
- Hür olanlar

- Mukîm olanlar

Cuma namazı kadınlara da farz mıdır?

Cuma namazı kadınlara farz değildir ancak camiye gelip bu namazı kılsalar, namazları sahih (geçerli) olur ve o gün ayrıca öğle namazı kılmazlar.

Cuma namazına gitmemeyi mubah kılan belli başlı mazeretler nelerdir?

- Hastalık
- Körlük ve kötürümlük
- Uygunsuz hava ve yol şartları
- Korku

Cuma namazına gitmemeyi mubah kılan “hastalığın” ölçüsü nedir?

Cuma namazına gittiği takdirde hastalığının artmasından veya uzamasından korkan kimselere Cuma namazı kılmak farz değildir. Yürümekten âciz olan çok yaşlı kimseler de hasta hükmündedirler. Cuma namazı için camiye gittiği takdirde hastaya zarar geleceğinden korkan hasta bakıcıya da Cuma namazı farz değildir.

Cuma namazına gitmemeyi mubah kılan “kor-kunun” ölçüsü nedir?

Cuma namazına gidilmesi durumunda mal, can veya namusun tehlikeye gireceği endişesi taşıyorsa bu takdirde Cumaya gidilmeyebilir.

Hapishanelerde bulunan mahpusların Cuma namazı kılmaları gerekir mi?

Mahpusların Cuma namazı kılabilmeleri için fizikî şartlar hazırlanır ve gerekli düzenlemeler yapılırsa Cuma namazını kılmaları gerekir. Cuma namazının kılınacağı yerin herkese açık olması (izn-i âmm) şartı, özel durumundan dolayı hapishaneyi içine almaz.

Cuma namazına gitmemek için geçerli bir mazereti olan kişi buna rağmen Cuma namazını kılabilir mi?

Kendisine Cuma namazı farz olmadığı hâlde, bu namazı kılan kimsenin kıldığı namaz sahih olur ve o gün ayrıca öğle namazı kılmaz.

Kılınan Cuma namazının sahih yani geçerli olmasının şartları nelerdir? Bir başka ifadeyle Cuma namazının edasının şartları nelerdir?

Cuma namazının edasının altı şartı vardır:

- Vakit
- Cemaat
- Şehir
- Cami
- İzin
- Hutbe

“Vakit” şartıyla ifade edilmek istenen husus nedir?

Cuma namazı öğle namazının vaktinde kılınır. Bu vakit çıktıktan sonra artık cuma namazı kılınmaz ve kaza da edilmez. Eğer o vakit içinde öğle namazı da kılınmamışsa yalnız öğle namazını kaza etmek gerekir.

Cuma namazındaki cemaat en az kaç kişi olmalı ve kimlerden oluşmalıdır?

Cuma namazında cemaatin sayısı imamdan başka en az üç kişi olmalıdır. İmam-ı A'zam cemaatin akli yerinde ve erkek olması ve bir de en az bu üç kişinin birinci secdeye kadar hazır bulunması şartını koyar. Buna göre, yalnız

kadınların veya çocukların cemaatiyle veya birinci secdeden önce dağılıp da azınlıkta kalan cemaatle cuma namazı kılınmaz.

Cuma namazının sıhhat şartlarından olan “şehir” şartıyla kastedilen nedir?

Farzı eda edecek sayıda yerleşik cemaatin ikâmet ettiği köy, belde gibi bütün yerleşim alanları Cuma namazının kılınabileceği şehir statüsündedir.

Cuma namazının sıhhat şartlarından olan “cami” şartıyla ifade edilmek istenen husus nedir?

Cuma namazının mümkün olduğunca şehirdeki bir tek camide kılınması gerektiği üzerinde durulmakla beraber Hanefî mezhebindeki ağırlıklı görüş bir şehirde birden fazla cami bulunması durumunda bütün camilerde Cuma namazı kılınabileceği yönündedir.

Cuma namazı, öğle namazının vaktinde kılınp, onun yerini tuttuğuna göre, ayrıca bir de zuhr-i âhir denilen “son öğle namazı” kılmanın anlamı nedir?

Esasen Cuma namazı on rekâttır ve Efen-

dimiz zamanında zuhr-i âhir denilen bir namaz da kılınmamıştır. Fakat Cuma namazının sıhhat şartlarından olan cami şartı hakkındaki tartışmalar böyle bir namazın ihtiyaten kılınması sonucunu doğurmuştur.

Şöyle ki; önceleri Cuma namazı bir yerleşim yerinde sadece bir tek yerde kılınıyordu. Daha sonraları özellikle şehirlerin nüfusunun artması sebebiyle bunun imkânsız hâle gelmesi ve bir şehirde birçok yerde namaz kılma mecburiyetinin ortaya çıkması neticesinde bir tek camide Cuma namazı kılma şartı yerine gelmemeye başlamıştır. Cuma namazının birçok camide kılınmasını câiz görmeyenlere göre, bir yerleşim yerinde birçok yerde kılınan cuma namazlarından hangisi daha önce tekbir alınarak başlanmışsa geçerli olan odur, diğerleri değildir.

Bu durumda Cuma namazı sahih olmayan kişilerin öğle namazını kılmaları sonucu ortaya çıkmış olur. Buna binaen kimin kıldığı Cuma namazının tam olarak sahih olduğu bilinmediğine göre, hepsinin ihtiyaten yeniden öğle na-

mazı kılması en uygun çözümdür, denilmiştir ve bu sebepten dolayı “zuhr-i âhir” adı ile dört rekât namaz daha kılınmaktadır. “Vaktine yetişip henüz üzerimden düşmeyen son öğle namazına” diye niyet edilen bu namaz öğle namazının dört rekâtlık farzı gibi kılınır.

Zuhr-i âhir namazından sonra kılınan iki rekâtlık namaz nedir?

Zuhr-i âhir namazından sonra aynen sabah namazının sünneti gibi iki rekât namaz daha kılınır ki buna “vaktin sünneti” denir.

Cuma günü hatip minbere çıktığı esnada Cuma namazının sünnetine durmak uygun mudur?

Cuma günü imam minbere çıkıp hutbeyi bitirinceye kadar, namaz kılmak, konuşmak, konuşana sus demek, selam alıp vermek, Kur’ân okumak, tesbih çekmek, dua edene “âmîn” ak-sırana “yerhamukallah” demek câiz değildir.

İmam minbere çıktıktan sonra camiye gelenler, oturup ezanı ve hutbeyi dinlemeli, cumanın ilk sünnetini farzdan sonra kılmalıdırlar.

Cuma namazını kılamayanlar öğle namazının farzını cemaatle kılabilirler mi?

Cuma namazını kılmakla yükümlü olmayan yolcunun ve mazeret sahibi kimselerin, cuma günü cuma namazı kılınan bir yerde öğle namazını cemaatle kılmaları mekruhtur. Cuma namazını kaçıran kimseler de öğle namazını ezansız, kametsiz ve cemaatsiz kılarlar.

Cuma namazına imam teşehhütte iken yetişen kimse imama uyabilir mi? Uyarsa kaçıracağı rekâtları nasıl kılar?

Hanefî mezhebine göre cuma namazına imam selâm vermeden önce yetişen kimse cuma namazına yetişmiş olur. Bu kişi imamın selâm vermesinden sonra namazını kendisi iki rekât olarak tamamlar.

Vitir Namazı

Vitir namazının kılınışı nasıldır?

Vitir namazı Hanefîlere göre akşam namazı gibi bir selâmla kılınan üç rekâttan ibarettir. Ancak akşam namazından farkı, her rekâtında Fâtiha ve ardından bir sûre ve son rekâтта

rükûdan önce tekbir alınarak kunut duası⁵⁰ okunmasıdır.

Vitir namazı kaçırıldığında kaza etmek gerekir mi?

Vitir namazı, müstakil ve vacip bir namaz olduğu için vaktinde kılınmadığında kaza edilmesi gerekir.

Kunut duasını okuyamayan kimse yerine başka bir dua okuyabilir mi?

Kunut duasını okuyamayan kimse “Rabbenâ âtinâ” duasını okur veya üç kere “Allahummeğfir lî” veyahut üç kere “Ya Rabbi” der.

Vitir namazının vakti nedir?

Vitir namazının vakti yatsı namazının vaktidir ve yatsıdan sonra kılınır. Ayrıca vitir namazını, gece uyanacağına güvenen kimselerin uykudan

⁵⁰ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَهِدُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنُتَوِّبُ إِلَيْكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرَكُ مَنْ يَفْجُرُكَ اللَّهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَخْفِدُ نَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَحْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ

önce kılmayıp gecenin sonlarına doğru, tehec-
cüd namazını kıldıktan sonra sabah namazının
vaktinin girmesine yakın bir vakte bırakmaları
müstehaptır. Gece kalkıp teheccüd namazı kıl-
mayı âdet edinenlerin vitir namazını te'hîr etme-
leri daha faziletlidir. Uyuduktan sonra kalkama-
yacak olanlar ise yatsının akabinde kılarlar.

Vitir namazı cemaatle kılınabilir mi?

Vitir namazı münferiden kılınır. Cemaatle
kılınması sadece Ramazan ayına mahsustur.

Bayram Namazı

Bayram namazı kaç rekâttır ve hükmü nedir?

Bayram namazı yılda iki defa kılınan iki
rekâtlık bir namazdır ve vaciptir.

Bayram namazının vakti ne zamandır?

Güneşin doğuşunun akabindeki kerahet
vaktinin çıkmasından sonradır.

Bayram namazının kılınışı nasıldır?

Bayram namazı cemaatle kılınan bir namaz-
dır. Bu namazın diğer namazlardan farklı her

rekâtında fazladan üç tekbir daha getirilmesi-
dir. Bu tekbirlere “zâid tekbirler” denir. Bu ilâve
tekbirleri getirmek vaciptir. Bu tekbirler birinci
rekâta kıraatten önce, ikinci rekâta da kıraat-
ten sonra alınır.

Bayram namazları şu şekilde edâ edilir:

İlk rekâta iftitah tekbirinden sonra eller bağ-
lanır ve “Sübhâneke” okunur. Bundan sonra
imamla birlikte zâid denilen ilave tekbirlere ge-
çilir. İmam tekbiri diğer tekbirlerde olduğu gibi
sesli yaparken cemaat ise alçak sesle tekbir ge-
tirir. “Allahu Ekber” denilerek eller kaldırılır ve
yanlara salınır, üç kere “Sübhânallah” diyecek
kadar beklendikten sonra yeniden tekbir alınır;
aynı şekilde eller kaldırılır, yanlara bırakılır ve
yine üç kere “Sübhânallah” diyecek kadar bek-
lendikten sonra üçüncü ve sonuncu tekbir alı-
nır ve bu defa eller yana salınmayıp bağlanır.
Cemaat susar, imam içinden “Eûzü-besmele”
çektikten sonra açıktan önce Fâtîha’yı sonra da
bir sûre veya âyet ya da âyetler okur. Rükû ve
secdeden sonra ikinci rekâta kalkılır.

İkinci rekâta imam, içinden eûzü-besmele

çektikten sonra Fâtîha ve arkasından bir sûre veya âyet ya da âyetler okur ve sonra üç defa tekbir alır. Her defasında eller yanlara salıverilir. Dördüncü tekbir rükûa geçiş tekbiridir ve bu tekbirle birlikte rükûa gidilir. Böylece namaz tamamlanır.

Bayram namazlarında okunan hutbenin hükmü nedir?

Sünnettir ve bayram namazının sıhhat şartlarından sayılmaz. Yani hutbe okunmasa bile bayram namazı sahihtir. Bayram hutbesi bayram namazı kılındıktan sonra okunur. Geçerli bir mazereti olmadıktan sonra bu hutbeyi dinlemek gerekir.

Bayram namazına camiye gidilirken ne yapmak gerekir?

Bayram namazına gidilirken yolda tekbir getirilir. Söz konusu Ramazan bayramı ise sessiz, kurban bayramı ise açıktan tekbir getirilir. Camiye varıldıktan sonra her iki bayramda da namaz vaktine kadar hep birlikte tekbir alınır. Şayet camide vaaz ediliyorsa oturup sessizce dinlenir.

Beş vakit namaz kılmayan kişi, bayram namazı kılabilir mi?

Beş vakit namaz farz, bayram namazı ise vaciptir ve bu namazlar gerek hüküm, gerek eda edilmiş zaman ve keyfiyetleri açısından birbirlerinden farklıdır. Ayrıca bu namazlar eda edildiği takdirde sevab, eda edilmediği takdirde ise günah cihetiyle birbiri ile mukayese dahi edilemezler.

Soruda belirtilen hususa gelecek olursak “Beş vakit namaz kılmayan insan, bayram namazı kılamaz.” denilemez. Bayram namazını kılan kişi ona terettüb eden sevabı alır, beş vakit kılmamasının mesuliyetini de yüklenir.

Dikkat edilmesi gereken bir husus da şudur: Her ne suretle olursa olsun camiye gelen insanın önüne engel çıkarmamak gerekir. Beş vakit namazı kılmadığı hâlde bayram namazına gelen insanları küçümsememeli aksine bundan dolayı duyduğumuz memnuniyeti kendilerine hissettirmeliyiz. Kim bilir bu vesile ile o insanlar beş vakit namaza giden yolları keşfedebilirler.

Teşrik tekbiri nedir ve ne zaman getirilir?

Kurban bayramından önceki arefe günü sabah namazından başlayarak bayramın 4. günü ikindi namazı dahil olmak üzere toplam 23 vakit, her farzın selâmından sonra teşrik tekbiri getirmek, kadın-erkek, seferî-mukîm ayırımı olmaksızın her mükellefe vaciptir.

Teşrik tekbirinin lafızları şöyledir:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ
الْحَمْدُ

“Allahu ekber, Allahu ekber. Lâ ilâhe illallahu vallahu ekber. Allahu ekber ve lillâhilhamd.”

Nafile Namazlar

Teravih namazı nedir ve ne zaman kılınır?

Ramazan ayına mahsus olmak üzere yatsı namazından sonra kılınan müekked sünnettir. Bu namaz kadın ve erkek için, orucun değil Ramazan ayının sünnetidir. Yani oruç tutamayan veya tutmayan bir kimse de teravih namazını kılabilir.

Peygamberimiz “Kim Ramazan namazını

(teravih) inanarak ve sevabını Allah'tan umarak kılsa onun geçmiş günahları bağışlanır.”⁵¹ ve yine “Allah Ramazan ayında oruç tutmanızı farz kıldı. Ben de Ramazan gecelerinde kıyâm etmenizi (teravih namazı) kılmanızı sünnetim olarak teşvik ettim. Kim inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek ihlâs ile oruç tutar ve kıyâm ederse (teravih namazı kılsa) annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından temizlenir.”⁵² diyerek bu namaza teşvik etmiştir.

Teravih namazı kaç rekâttir?

Teravih namazı yirmi rekâttir. Bu konuda sahabe efendilerimizin fiilî icması da vardır.

Teravih namazı sekiz rekât kılınabilir mi?

Sekiz rekât kılan bir kimse bu namazı tam kılmış sayılmaz. Herhangi bir zaruret yoksa yirmi rekâtı tam olarak kılmaya çalışmalıdır. Bununla beraber sekiz rekât kılan kimse de kıldığı namazların sevabını alır.

⁵¹ Buhârî, *Salatü't-teravih* 1; Müslim, *Salatü'l-müsafirîn* 174

⁵² Nesâî, *Sıyam* 40, İbn Mace, *İkâme* 173; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/191

Teravîh namazının vakti nedir?

Bu namaz yatsıdan sonra vitirden önce kılınır. Ancak vitirden sonra da kılınabilir. Uygulamada vitirden önce kılma esası benimsenmiştir.

Teravîh namazı cemaatle mi yoksa tek başına mı kılınır?

Teravîh namazını cemaatle kılmak sünnettir. İmkân nispetinde cemaatle kılmaya çalışmalıdır.

Teravîh namazında kaç rekâta bir selam vermek daha uygundur?

İki rekâta bir selâm vermek en faziletli olanıdır. Aralarda salâtu selâm, esmâ-i ilâhî ve “hizbu’l-hasin”, “hizbu’l-masûn” gibi dualar da okunabilir.

Teravîh namazının kılınışı nasıldır?

İki rekâta bir selam verildiği takdirde akşam namazının sünneti gibi dört rekâta bir selam verildiği zaman ise yatsı namazının ilk sünneti gibi kılınır.

Teravîh namazı ne kadar hızlı kılınabilir?

Cemaatle kılındığı zaman imamın bıktırarak ve usandıracak ölçüde uzun kıraat yapması uygun olmadığı gibi Fâtiha'dan sonra en az kısa bir sûre veya üç kısa âyet okumalıdır. Kıraat esnasında harflerin hakkı verilmesi, birbirine karıştırılmamalıdır. Oturuşlarda Tahiyât'tan sonra salli-bârikler de tam olarak okunmalıdır.

Cemaate yetişip de imamın yatsı namazının farzı mı yoksa teravîh mi kıldırıldığını kestiremeyen kimse nasıl niyet eder?

Bu durumdaki bir kişi yatsı namazının farzına niyet eder ve imama uyar. Eğer imam yatsının farzını kıldırılmışsa o takdirde uyan kişi farzı kılmış sayılır. Şayet imam yatsının farzını değil de teravîhi kıldırıyor idiyse bu durumda uyan kişinin namazı nafil olmuş olur. Ancak o kişi henüz yatsının farzını kılmamış olduğundan bu kıldığı namaz teravîh namazı değil normal bir nafil namazı yerine geçer.

Kadınlar teravih namazına camiye gitmekle daha çok sevap mı kazanırlar?

Kadınların namazlarını evlerinde kılmaları daha faziletlidir. Ancak camide vaaz dinleyerek bilgilenmeleri, imamın namaz esnasında okuduğu sûreleri dinleyerek hatalı okuyuşlarını düzeltme imkânı elde etmeleri ve cemaat faziletini kazanmaları düşüncesiyle tesettür ve âdâbına riayet ederek teravih namazı için camilere giderlerse bunun bir mahzuru yoktur. Şüphesiz ki mezkûr şartlara riayet ederek kılacakları namaz tek başlarına kılacakları namazdan daha sevaplı ve feyizli olur.

Teheccüd namazı nedir?

Teheccüd “geceleyin uyanıp namaz kılmak ve gece namazı” manasında kullanılan bir tabirdir. Türkçede teheccüd denilince, farz, vacip namazlar ve teravihin dışında, gece kılınan namazların hepsi kastedilmektedir.

Teheccüd namazı kaç rekâttır?

Efendimiz çoğu zaman teheccüdü sekiz rekât kılmıştır.

Teheccüd namazı yatsı namazından ne kadar sonra kılınabilir? Yatsı vakti saat 21.00'da girse namazı kılıp bir saat uyusak ve sonra kalkıp teheccüd namazı kılsak uygun mudur?

Teheccüd namazına kalkmadaki sır, kendimizi dinleyebileceğimiz, sessizliğin hâkim olduğu ve dinlenmiş olarak Allah'a ibadet edebileceğimiz bir vakitte kalkıp ibadetle meşgul olmaktır.

Peygamberimizin bu konudaki uygulaması şöyledir: Yatsıdan sonra sabaha kadar geceyi altıya bölmek, ilk üç bölümünü (yarısını) uymak, dört ve beşinci bölümlerini (üçte birini) ibadetle geçirmek, son kısmını da (altıda birini) uyku ile geçirip sabah namazına kalkmak şeklindedir. Peygamberimiz Hz. Dâvûd'un da gecelerini bu şekilde değerlendirdiğini ifade etmektedir.⁵³

Teheccüde kalkmada ideal olan sünnete uygun olarak kalkmaktır. Ancak buna imkân bulamayanlar devamlı yapabilecekleri ve kendilerine uygun olan usûlü seçebilirler.

⁵³ Buhârî, *Teheccüd* 7; Müslim, *Sıyâm* 189

Kuşluk namazı nedir kaç rekâttır?

Kılınması müstehap olan kuşluk namazının bir diğer adı “duhâ namazı”dır. Güneşin doğuşunun üzerinden takriben 45-50 dakika geçmesinden zevâl vaktine kadar olan süre içerisinde kılınır. İki, dört, sekiz, on iki rekât kılınabilirse de en faziletlisi sekiz rekât kılmaktır.

“İşrak namazı, güneş doğduktan sonra yani 45-50 dakika geçtikten sonra kılınır.” diyor. Duhâ (kuşluk) namazı için de aynı vakit söyleniyor. O vakitte namaz kılmak istesek nasıl niyet etmemiz gerekir. Duhâ namazı mı yoksa işrak namazı mı diyeceğiz yoksa sadece niyet ettim namaz kılmaya demek yeterli mi?

İşrak namazı, duhâ namazı ya da kuşluk namazıyla aynı manadadır. Herhangi birisinin ismiyle niyet etmek câizdir.

Evvâbîn namazı nedir ve kaç rekâttır?

Akşam namazından sonra kılınan altı rekâtlık nafil namaza “evvâbîn namazı”denir. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Kim, akşam namazından sonra kötü bir şey konuşmaksızın

altı rekât namaz kılsa, bu kendisi için on senelik ibadete denk kılınır.”⁵⁴ buyurmuştur.

Evvâbîn namazının altı rekât olduğu açıklanmış. Bu altı rekâta akşam namazının sünneti de dâhil mi yoksa sünnetten sonra ayrı bir altı rekât daha mı kılmalıyız. Eğer sünnet, 6 rekâta dâhilse sünnet niyeti yerine evvâbîn namazı kılmaya mı niyet etmeliyiz ya da sünneti kıldıktan sonra ayrıca 4 rekât evvâbîn namazı kılmaya mı niyet etmeliyiz?

Akşam namazının sünneti iki rekâttır ve bu şekilde niyet edilerek kılınır. Bundan sonra evvâbin namazı niyetiyle dört rekât daha nafile namaz kılınır.

Tahiyetü'l-mescid namazı nedir ve kaç rekâttır?

Mescide girildiğinde oturmadan kılınan iki rekâtlık nafile namazdır. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Biriniz mescide girdiğinde, oturmadan önce iki rekât namaz kılsın.”⁵⁵ buyurmuştur.

Hâcet namazı nedir, kaç rekâttır ve nasıl kılınır?

Hâcet namazı bir dert, sıkıntı ve ihtiyaç söz

⁵⁴ Tirmizi, *Salat*, 202.

⁵⁵ Müslim, *Salatülmüsafirin* 11

konusu olduğunda kılınan namazdır. Farklı eda edilmiş şekilleri vardır.

a. İki rekât namaz kılınır ve sonra şöyle dua edilir:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْأَلُكَ وَاَتَوَجَّهْ اِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ نَّبِيِّ
الرَّحْمَةِ يَا مُحَمَّدُ اِنِّيْ تَوَجَّهْتُ بِكَ اِلَى رَبِّيْ فِي حَاجَتِيْ
هَذِهِ لِتَقْضِيَ لِيْ اَللّٰهُمَّ فَشَفِّعْهُ فِيَّ

“Allah’ım Sen’den diliyor ve dileniyorum, Rahmet Peygamberi elçin Hazreti Muhammed’i vesile edinerek Sana teveccüh ediyorum. Ya Muhammed (aleyhissalatu vesselâm) şu hacetimin yerine getirilmesi için seni vesile yaparak Rab-bime yöneliyorum. Allahım! Peygamberimizi hakkımda şefaathçi eyle.”⁵⁶

b. İki rekât namaz kılınır, Cenab-ı Hak’la hamdü sena edilip, Peygamber Efendimiz’e (aleyhissalatu vesselâm) salatü selâm getirilir ve şöyle dua edilir:

⁵⁶ Beyhakî, *es-Sünenül-kübrâ* 6/169; Hâkim, *Müstedrek* 1/458

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ
 الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ
 وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ
 إِثْمٍ لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتَهُ وَلَا
 حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ⁵⁷

اللَّهُمَّ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ
 سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ كَاشِفَ الْغَمِّ مُفَرِّجَ
 الْهَمِّ مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ إِذَا دَعَوْكَ رَحْمَنَ الدُّنْيَا
 وَالْآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا فَارْحَمْنِي فِي حَاجَتِي هَذِهِ بِقَضَائِهَا
 وَنَجِّحِهَا رَحْمَةً تُغْنِينِي بِهَا عَنْ رَحْمَةٍ مِنْ سِوَاكَ

“Halîm ve Kerîm Allah’tan başka ilah yoktur.
 Arş-ı Azîm’in Rabbi Allah’ı tesbih ederim. Hamd
 alemlerin Rabbi Allah’a mahsustur. Senden,

⁵⁷ Tirmizi, Salat 140, 348

rahmetini celbedecek şeyleri, gerçekleşmesi muhakkak olan mağfiretini, günden korunmayı, her türlü iyiliği kazanmayı, her türlü günden da selâmette olmayı istiyorum. Bende bağışladığın hiçbir günah, gidermediğin hiçbir keder, Senin rızana matuf olup da gidermediğin hiçbir ihtiyaç bırakma Ya Erhamerrahimin.

Allah'ım Sen kulların arasında ihtilaf ettikleri şeylerde hüküm verirsin.

Yüce ve Azim olan Allah'tan başka ilah yoktur.

Halîm ve Kerîm Allah'tan başka ilah yoktur.

Yedi semanın ve Arş-ı Azîm'in Rabbi Allah'ı tesbih ederim.

Hamd alemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

Allah'ım, kederleri gideren, tasaları kaldıran, Sana dua ettiklerinde çaresizlerin duasına icabet eden, ey dünya ve ahiretin Rahman ve Rahimi, şu ihtiyacımın giderilmesi ve tamamlanması hususunda beni başkalarının merhametinden müstağni kılacak bir şekilde bana merhamet et.”

c. Dört rekât olarak kılındığı takdirde birinci rekâtında Fâtiha'dan sonra üç Âyete'l-Kürsî,

diğer üç rekâtında ise Fâtiha'dan sonra birer kere İhlas, Felak ve Nâs Sûreleri okunur.

Namazdan sonra hadiste bildirilen hâcet duası okunur ve Cenâb-ı Rabbilâlemin'e istek ve ihtiyaç arz edilir.

İstihâre namazı nedir ve nasıl kılınır?

İstihâre “hayırlı olanı istemek” demektir. Önemli olan bir karar alınacağı veya bir seçim yapılacağı zaman kalbin mutmain olması ve hangi seçimin daha hayırlı olacağı noktasında kanaat vermesi için kılınan namazdır. Peygamberimiz bu konuda şöyle buyurmuştur: “Biriniz bir iş yapmaya niyetlenince farzın dışında iki rekât namaz kılın ve şöyle dua etsin:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ
مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ
وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ
خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ
أَمْرِي وَأَجَلِهِ فَاقْدُرْهُ لِي وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ

لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ
أَمْرِي وَأَجَلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ
حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ

“Ey Allah’ım, ilmine güvenerek Senden hak-
kımda hayırlısını istiyorum, gücüme güç kat-
manı istiyorum. Sınırsız lütfundan bana ihsan
etmeni istiyorum. Ben bilmiyorum, ama Sen
biliyorsun, ben güç yetiremem ama Sen güç
yetirirsin. Ey Allah’ım! Yapmayı düşündüğüm
bu iş, benim dinim, dünyam ve geleceğim açı-
sından hayırlı olacaksa, bu işi benim hakkımda
takdir buyur, onu bana kolaylaştır, uğurlu ve
bereketli eyle. Yok eğer benim dinim, dünyam
ve geleceğim için kötü ise, onu benden, beni
ondan uzaklaştır. Ve hayırlı olan her ne ise Sen
onu takdir et ve beni hoşnut ve mutlu eyle!”⁵⁸

Bu duanın akabinde namaza ve duaya
mevzu olan konu Cenab-ı Hakk’a arz edilir.
İstihârenin neticesinde bir rahatlama ve gönül
huzuru hissedilirse o işin hayırlı olacağına, bu-

⁵⁸ Buhârî, *Teheccüd* 25; Tirmizî, *Vitr* 15

na karşılık sıkıntı ve darlık hissedilirse, menfi olacağına yorulur.

İstihâre namazını kılıp yatan samimi kişiye Allah bir işaret veya ipucu gösterir. Birinci defada netice alınamazsa üç veya yedi defa da tekrarlanabilir.

İstihâre mi yoksa istişareye mi önem vermek gerekir?

Tereddüt edilen konularda istihareden önce istişareye ehemmiyet vermeli, konuyu bilenlerle yapılan istişareye uymalı, neye işaret ettiği kesin olarak bilinemeyen yoruma açık istihareye takılıp da istişarenin aksine karar verilmemelidir.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “İstihare eden zarar görmez; ama istişare eden de pişman olmaz...”⁵⁹ buyurmuşlardır. İstiharenin sonucu bağlayıcı da değildir. Aksine hareket etmek de günah olmaz. Mühim olan, konuyu bilen ehil kimselerle istişare etmek, bilmeyenlerin yanlış fikirlerine istişare gözüyle bakılıp bir yanlış

⁵⁹ İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* 5/331; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 5/206, 6/365

da burada yapmamaktır. Özellikle evlilik gibi hayatî konularda bilenlerle istişare edilmeden karar verilmemesi gerekir.

Töve namazı nedir, nasıl kılınır?

Töve ve istiğfar etmek için ille de günah işlemiş olmak gerekmez. Bununla birlikte dinimiz bir günah işlenmesi durumunda, günaha ısrar etmeyerek hemen töve edilmesi gerektiği ve Allah'a samimi olarak yapılan tövbelerin kabul edileceği esasını getirmiştir. Töve ve istiğfar etmek için namaz kılmak şart değildir fakat bu maksatla kılınan namaz da vardır. Nitekim Efendimiz bu konuda şöyle buyurmuşlardır: “Bir kul günah işler de sonra kalkıp güzelce abdest alıp temizlenir ve iki rekât namaz kılarak Allah'tan bağışlanmak dilerse, Allah onu mutlaka affeder.” Efendimiz bu sözünün arkasından da şu âyeti okumuştur: “*O müttakiler ki çirkin bir iş yaptıklarında veya kendi nefislerine zulmettiklerinde, peşinden hemen Allah'ı anar, günahlarının affedilmesini dilerler. Zaten günahları Allah'tan başka kim affeder ki? Bir de*

onlar, bile bile işledikleri günahlarda ısrar etmez, o günahları sürdürmezler.” (Al-i İmran, 3/135)

Tövbe namazı iki rekât ve daha fazla kılınabilir.

Tesbih namazı nedir ve nasıl kılınır?

Peygamberimizin amcası Hz. Abbas'a (radı-yallahu anh) tavsiye ettiği bir namazdır. Bu namazla ilgili olarak Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Bak amca sana on faydası olan bir şey öğreteyim; bunu yaparsan günahlarının ilki-sonu, eskisi-yenisi, bilmeyerek işlediğin-bilerek işlediğin, küçüğü-büyüğü ve gizli yaptığın-açıktan yaptığın on türlü günahını Allah bağışlar.”⁶⁰

Dört rekâtlık bir namaz olan tesbih namazı ikişer rekât olarak kılınacağı gibi tek selamda dört rekât olarak da kılınabilir. Kılınışı şöyledir:

Her rekâtında 75 kere:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

"Sübhânallahi ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illâllahü vallahu ekber" cümlesi okunur.

⁶⁰ Ebu Davud, *Tatavvu* 14; Tirmizî, *Salat* 350

- Her rekâta Fâtîha'dan önce 15 kere,
- Fâtîha ve sûre okunduktan sonra 10 kere,
- Rükû'da 3 kere "Sübhâne rabbiye'l-azîm" denildikten sonra 10 kere,
- Rükûdan kalkıldığında 10 kere,
- Secdede, üç kere "Sübhâne rabbiye'l-a'lâ" denilmesini müteâkip 10 kere,
- Secdeden doğrulup oturulduğunda 10 kere,
- İkinci kere secdeye gidilip 3 kere Sübhâne rabbiye'l-a'lâ denildikten sonra yine 10 kere.

Bu namazın hiç olmazsa ömürde bir defa kılınması tavsiye edilmiştir.

Yağmursuzluk ve kuraklık sebebiyle kılınan namaz var mıdır? Varsa nasıl kılınır?

Bir bölgede kuraklık olması durumunda o bölge sakinlerinin mümkünse topluca bölge dışına, açık bir alana çıkıp tövbe istiğfardan sonra Cenab-ı Allah'tan bolluk ve berekete vesile olacak yağmur göndermesini istemeleri, dua etmeleri, yalvarıp yakarmaları sünnettir. Bu

duaya “istiskâ duası” denir.

İmam-ı A’zam hazretleri kuraklık söz konusu olduğunda yapılması gerekenin dua ve istiğfar olduğu söyler. Böyle bir sünnet olmamakla birlikte istenirse cemaatle veya ferdî olarak namaz kılınabileceğini de belirtir.

Yağmur duasının ve dolayısıyla namazın eda ediliş şekli şöyledir:

Güneşin doğması ve kerahet vaktinin çıkmasından sonra bir araziye veya bir tepeye çıkarılır ve Allah’a çokça istiğfar edilir. Sonra bir kişi yüksekçe bir yere çıkar ve Fâtıha Sûresi’nin ilk üç âyetini okur:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ

Daha sonra ellerini iyice kaldırır ve şöyle niyaz eder:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ اللَّهُمَّ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
الْغَنِيِّ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ أَنْزِلْ عَلَيْنَا الْغَيْثَ وَاجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ

لَنَا قُوَّةً وَبَلَاغًا إِلَى حِينٍ

“Allah’tan başka ilah yoktur. O dilediğini yapar. Allahım! Sen Allah’sın, Sen’den başka ilâh yok. Hiç bir şeye muhtaç olmayan Sen’sin. Bizler ise bütünüyle Sana muhtacız. Bize yağmur lütfeyle, bize verdiğin yağmurda bir vakte kadar kuvvet ve kifâyet ver.”

اللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ وَبَهَائِمَكَ وَأَنْشُرْ رَحْمَتَكَ
وَأَخِي بَلَدَكَ الْمَيِّتَ

“Allahım! Kullarını, hayvanlarını su ihsan et, rahmetini her tarafa yay, ölü olan beldenı dirilt.”

اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا مَرِيئًا نَافِعًا
غَيْرَ ضَارٍّ عَاجِلًا غَيْرَ آجِلٍ

“Allahım! Hayırlı, afiyetli, bereketli, zarar vermeyen faydalı ve gecikmeden hemen yağmur ihsan et.”

Duayı bitirdikten sonra, sırtını insanlara döner, elbisesini ters çevirir, elleri yukarıda ve dua hâlinde olduğu hâlde iner ve iki rekât namaz kılar.

İmam-ı A’zam’ın iki talebesi İmam-ı Muham-

med ve Ebû Yûsuf'a göre ise yağmur duası için cuma namazı gibi açık okuyuşla iki rekât namaz kılınması mendubdur. Bu namazın arkasından, bayramlarda olduğu gibi hutbe okunur. Hatip minbere çıkmaz, yerde durur. Kılıç, ok veya sopa gibi bir şeye dayanarak hutbelerini okur.

Küsûf ve hüsûf namazları nedir ve nasıl kılınır?

Güneş tutulmasına “küsûf”, ay tutulmasına ise “hüsûf” denir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) oğlu İbrahim'in öldüğü gün güneşin tutulması üzerine şöyle buyurmuştur: “Ay ve Güneş Allah'ın varlığını ve kudretini gösteren işaretlerdir. Bunlar hiç kimsenin ölümünden veya yaşamasından/doğmasından dolayı tutulmazlar. Ay veya Güneş tutulmasını gördüğünüz zaman, açılıncaya kadar namaz kılın, dua edin.”⁶¹

Bu durumlarda ezan okunmadan ve kâmet getirilmeden en az iki rekât olmak üzere cemaatle namaz kılınır. İmam her rekâta açıktan ve normal namazlara göre daha uzun olacak şekilde kiraatte bulunur. Namazdan sonra imam ya

---

⁶¹ Buhârî, *Küsûf* 1, 15

kibleye karşı ayakta veya cemaate dönük şekilde oturarak dua eder. Cemaatle kılınmadığı durumlarda bu namaz tek başına da kılınabilir.

Burada şu bilgiyi de vermek yerinde olacaktır. Kûsûf ve hûsûf namazları güneş ve ay tutulmalarının bir an önce sona ermesi için kılınmaz. Zira bu tutulmalar zaten uzun zaman önceden ne zaman tahakkuk edeceği ve ne kadar süreceği bilinen hadiselerdir. Cenab-ı Hak bu saatleri bizim için bir dua ve yakarış saatleri olarak takdir etmiş ve o saatte en büyük dua olan namazı kılmamızı murad etmiştir. Yoksa biz namaz kıldığımızdan dolayı güneş ve ay tutulmaları daha az sürecekti diye bir durum söz konusu değildir.

Ayrıca şiddetli rüzgâr, aşırı yağmur, aşırı soğuk ve benzeri durumlarda, bunların can ve mal kaybına yol açabilecek doğal afete dönüşmemesi için dua etmek ve iki rekât namaz kılmak müstehaptır. Nitekim Peygamberimiz şiddetli bir rüzgâr estiğinde şöyle dua etmiştir:

“Allahım! Senden rüzgârın en hayırlısını ve rüzgârla gönderdiklerinin en hayırlısını isterim. Bu rüzgârın kötülüğünden, bu rüzgârdakilerin

kötülüğünden ve rüzgârla gönderdiğin şeylerin kötülüğünden Sana sığınırım.”⁶²

Hastaların Namazlarıyla İlgili Meseleler

Hangi durumdaki kişiler oturarak namaz kılabilirler?

Farz ve vacip namazlarda kıyâm yani ayakta durmak farz olmasına rağmen zaruretten dolayı şu kimseler namazlarını oturarak kılabilirler:

- Hastalık gibi bir özürden dolayı ayakta durmaya güç yetiremeyenler
- Sağlığı yerinde olduğu hâlde şiddetli ağrılar duyacağından veya bulunduğu hâlin daha da kötüleşeceğinden endişe edenler.

Hangi durumda olan kişilerin muhakkak kıyâm rüknünü yerine getirmeleri gerekir?

• Eğer bir hasta, bir yere dayanarak ayakta namaz kılabiliyorsa o takdirde gücü yettiği sürece ayakta kalması gerekir. Bu durumda oturarak farz namazları kılamaz.

- Eğer hasta bütün kıyâm boyunca ayakta

---

⁶² Tirmizi, *Daavât* 48, 88; Müslim, *İstiska* 15

duramıyor fakat bir süreliğine ayakta kalmaya gücü yetiyorsa, o sürece ayakta durur ve sonra oturarak namazı bitirir. Hatta yalnız iftitah tek-birini ayakta almaya gücü yeten kimse bile bu tekbiri ayakta almak zorundadır. Tekbiri aldıktan sonra oturup namazını kılar.

Rükû ve secde yaptığı takdirde yarasından kan akacak olan kişi ne yapar?

Namazını ayakta veya oturarak imâ ile kılar.

Namazı imâ ile kılmak ne demektir?

İmâ, namazda başı aşağıya doğru eğerek rükû ve secde için yapılan işarettir. Secde için yapılan eğilme hareketi, rükû için yapılandan daha aşağı olmalıdır.

Cemaatle namaz kılarken bütün bir kıyâm boyunca ayakta durmaya güç yetiremeyen kimse ne yapmalıdır?

Bu durumdaki bir kişi ayakta namaza başlar, sonra oturur. Eğer gücü varsa rükû için yine ayağa kalkıp rükûda bulunabilir.

Oturarak namaz kılan bir kişi rükû ve secde etmeye muktedir değilse ne yapar?

İma ederek rükû ve secdesini yapar. Secde etmek için yastık gibi bir şey kullanması uygun değildir.

Oturarak dahi namaz kılmaya güç yetiremeyen bir kimse nasıl namaz kılar?

Durumu bu derece ciddi olan bir hasta, sırt üstü yatar ve ayaklarını kibleye doğru uzatır. Rükû ve secdelerini ima ile yerine getirerek namazını kılar. Bunun için, omuzlarının altına uygun bir şey konur.

Böyle bir hastanın yüzü kibleye çevrilmiş olarak sağ yanı üzerine yatıp ima ile rükû ve secde yapması da câizdir. Fakat eğer güç yetirebiliyorsa, sırt üstü yatarak kılması daha faziletlidir.

Akıl sağlığı problemi yaşıyan veya bayılan ve yahut komaya giren insanların kılamadıkları namazları kaza etmeleri gerekir mi?

Bu durumdaki kişilerin kılamadıkları namazlar eğer beş vakitten fazla ise düşer; kaza etmeleri gerekmez. Ancak beş vakitten aşığı olması durumunda kaza etmek gerekir.

Sünnet veya müstehap namazlar herhangi bir özür bulunmadan oturarak kılınabilir mi?

Kılınabilir ancak ayakta kılmak daha faziletlidir. İmam-ı A'zam sabah namazının sünnetini bu kaideden müstesna tutar. Ona göre bu sünnet ayakta kılınmak zorundadır. Teravih namazını da özürsüz oturarak kılmak mekruhtur.

Yolcu Namazı ve Seferîlik

Seferîlik nedir?

Bir kimsenin herhangi bir sebepten dolayı ikâmet ettiği yerden kalkıp başka bir yere gitmesi veya gitmek için yola koyulmasına sefer veya müsaferet denir. Bu şekilde yola çıkmış kişiye de seferî veya müsafir yani yolcu denilir.

Mukîm ne demektir?

Mukîm bir yerde ikâmet eden yani yolcu olmayan kimseye denir.

Seferî sayılabilmek için konulan ölçü nedir?

Hanefî mezhebinde seferîlikte mekân esas alınmış ve 3 konaklık yani 90 km'lik mesafeyi kat eden kişi "seferî" sayılmıştır.

Seferî kişi farz namazlarını nasıl kılar?

Seferî öğle, ikindi ve yatsı namazlarının dört rekâtlık farzlarını iki rekât olarak kılar ki buna “kasrû’s-salâh” denir. Bunların dışındaki namazlarda herhangi bir değişiklik yoktur.

Seferî kişi namazlarını kısaltmayıp mukîmken kıldığı gibi kılsa ne olur?

Hanefî mezhebinde seferî iken namazların kısaltılması Allah’ın azimet manasındaki bir ruhsatı ve bir lütfudur. Dolayısıyla yolcunun namazı kısaltması vaciptir. Böyle bir ruhsatı ve lütfu dikkate almayarak dört rekâtlı bir farzı iki rekât kılmamak mekruhtur.

Ancak Şafii mezhebine göre yolcu dilerse dört dilerse iki rekât kılabilir, bu konudaki kararı kendisi verir.

Seferîliğin müddeti ne kadardır?

Seferî kimse gittiği yerde on beş gün ve daha fazla kalmaya niyet edince artık mukîm kabul edilir ve namazlarını tam kılar. Eğer on beş günden az kalmaya niyet ederse yolcu sayılır ve namazlarını kısaltarak kılar.

Cemaatle namazda mukîm yolcuya, yolcu mukîme uyabilir mi?

Uyabilir. Ancak mukîm kişi, yolcu durumunda-ki kişiye uymuşsa, iki rekâtın sonunda selâm vermeyip kalkar, namazı kendisi dörde tamamlar.

Seferî olan bir kişi mukîm kimselerden oluşan bir cemaate cuma namazı kıldırabilir mi?

Seferî olan bir kimse, mukîm olan cemaate Cuma namazı kıldırabilir. Üzerine cuma namazı farz olmayan kimselerin cuma namazını kıldıkları takdirde ayrıca o günün öğle namazını kılmaları gerekmez.

İki yerde evi olan veya evi ile işyeri arasındaki mesafe 90 km den fazla olan bir insanın seferîlik hükümleri nasıl olur?

Bir kimse ikâmet ettiği yerden en az 90 km. uzağındaki iş yerine her gün gidip geliyorsa o kimse için her iki yer de vatan-ı aslî yani ikamet ettiği yer sayılır. Her iki yerde de namazlarını, dört rekât olarak kılar. Bu iki yer arasındaki yolculuk esnasında ise dört rekâtlı farzları iki rekât olarak kılar.

Ulaşım vasıtalarında nasıl namaz kılınır?

Seyahat edilen vasıta deniz otobüsü gibi ayakta namaz kılmaya imkân veriyorsa o zaman namaz ayakta kılınmalıdır. Günümüzdeki deniz otobüslerinin hususi mescitleri ve kibleyi gösteren işaretleri de vardır. Bu açıdan deniz otobüslerinde namaz kılmada bir sorun yaşanmaz.

Otobüslerde ve uçaklarda ise alınacak ilk tedbir, vasıtaya abdestli olarak binmektir. Zira abdestli binildiği takdirde mecburiyet durumunda hemen namazı koltukta kılma imkânı da olur. Abdest olmayınca koltukta da namaz kılmak mümkün olmaz.

Diğer taraftan şayet otobüsün namaz vakti çıkmadan bir yerde mola vereceği biliniyorsa beklenmelidir. Vakit içinde mola verilen yerde hemen inip namaz kılmak tercih edilmelidir. Eğer vasıta durmayacak ve sorumlular da namaz kılacak kadar bir yerde durmaya sıcak bakmamışlarsa, namazı kazaya bırakmaktansa vakit çıkmadan oturulan koltukta namaz kılınmalıdır. Koltuktaki oturuş hâli, namazda kıyâm, biraz eğilmek rükû, biraz daha aşağıya eğilmek

de secde sayılır. Bu durumda başın öndeki koltuğa dayanması gibi bir mecburiyet yoktur. Başın ayakların ucuna bakıyor şekilde öndeki boşluğa eğilmesi secde için yeterlidir.

Oturarak namaz kılınması durumunda namaza başlarken ilk tekbiri kibleye doğru almak güzel olur. Ancak bu mümkün olmuyorsa bundan feragat edilir. Böylece kazaya bırakmadan oturarak da olsa namaz kılınmış olur.

Her şeye rağmen bu vasıtalarda namaz kılınamışsa ilk fırsatta söz konusu namaz veya namazlar kaza edilmelidir. Yolculuk esnasında eğer seferîlik hükümleri geçerliyse fevt edilen namazlar yolcu namazı olarak kaza edilir. Yani borç kaç rekât ise kaza edilecek namaz da o kadar olur.

İki Namazı Bir Vakitte Kılmak (Cem')

Cem' nedir?

Cem' iki namazı bir vakitte kılmaktır. Buna göre öğle-ikindi ve akşam-yatsı namazları birleştirilerek kılınır. Eğer bu birleştirme ilk vakitte oluyorsa buna "cem-i takdîm", ikinci vakitte oluyorsa "cem-i te'hîr" denilir.

Hanefî mezhebine göre cem' hangi hâllerde yapılabilir?

Hanefî mezhebine göre cem' sadece Arafat ve Müzdelife'de yapılır. Buna göre Arafat'ta cem-i takdîm, yani öğle vaktinde öğle ile ikinci namazları kılınır. Müzdelife'de ise cem-i te'hîr yani yatsı vaktinde akşamla yatsı namazları kılınır. Bu iki yer dışında Hanefî mezhebinde namazları birleştirerek kılma yani cem' yoktur.

Seferilikte veya yer altında madende çalışan bir kimse namazlarını cem ederek kılabilir mi?

Hanefî mezhebine göre cem' etmenin sadece Arafat ve Müzdelife'ye has olduğunu bir önceki soruda cevaplamıştık. Bununla beraber Şafii mezhebinde sefer hâlinde cem-i takdîm ve cem-i te'hîr câiz görülür. Zaruret durumu söz konusu olduğunda yani namazı normal vaktinde kılma imkânı bulamayacağımız ve namazın kazaya kalması gibi durumlarda Şafii mezhebindeki bu icthatla amel edilebilir.

Hangi namazlar cem' edilebilir?

Cem' sadece öğle-ikinci ve akşam-yatsı na-

mazları için söz konusudur. Sabah namazı hiçbir şekilde cem' edilmez.

Namazların cem' edilmesi durumunda nasıl niyet edilir?

Şayet cem-i takdîm yapılacaksa, mesela akşam ile yatsı, akşam vaktinde birlikte kılınacaksa, başlarken cem' etmeye niyet etmek gerekir. Bununla beraber bazı âlimlere göre birinci namaz bitmeden de niyet edilebilir.

Cem-i te'hîr de ise birinci namazın vakti içerisinde cem' yapmaya niyet etmek gerekir. Aksi takdirde, namazı vaktinden sonraya ertelemiş olur ki bu câiz değildir.

Namazların cem' edilmesi durumunda sünnet namazları kılınır mı?

Öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı arasındaki sünnetler kılınmaz. Bunun dışındaki sünnetler kılınabilir.

Akşam ile yatsı cem-i takdîm ile kılındığında vitir namazı ne zaman kılınır?

Yatsı namazından sonra kılınır.

Namazların Kazası

Bir namazı vaktinde kılmaya ne denir?

Bir namazı vaktinde kılmaya eda denir.

Namazda meydana gelen herhangi bir eksiklik sebebiyle aynı namazı vakti içinde tekrar kılmaya ne denir?

İade.

Bir namazı vaktinden sonra kılmaya ne denir?

Kaza.

Kaza namazını emreden âyet ve hadisler var mıdır?

Namazları vaktinde kılmak farz olduğu gibi vaktinde kılınamayan farz namazların kazası farz; vacip namazların kazası ise vaciptir. Kur'ân-ı Kerim'de yüz kûsûr yerde zikri geçen "Namazı kılın!" emri, edayı da kazayı da içine alan bir ifadedir. Zira yerine getirilmesi emredilen bir şey, eda veya kaza edilmedikçe yerine getirilmiş olmayacağından kişinin zimmetinden sâkit olmaz. Onu her halükârda yerine getirmesi gerekir. Binaenaleyh "Kaza namazı Kur'ân'da yoktur." demek doğru değildir. Ayrıca bu konu-

da pek çok hadis-i şerif vârid olmuştur. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Uyku veya unutkanlık sebebiyle namazını vaktinde kılamayan, hatırladığı zaman hemen kılsın.”⁶³ buyurmuştur. Asr-ı saadetten beri de bu hükme muhalefet eden hiçbir kimse çıkmamıştır. Şu hâlde namazların kazası kitap, sünnet ve icma ile sabittir.

Vaktinde kılınamayan hangi namazların kazası şarttır?

Vaktinde kılınamamış olan beş vakit farz namazın kazası farz, vitir namazının kazası ise vaciptir. Sünnet namazlar esasen kaza edilmemekle birlikte sabah namazının sünneti farzı ile birlikte kaçırıldığında aynı gün kerahet vaktinin çıkmasından sonra öğle vakti güneş tam tepede oluncaya kadar geçen zaman dilimi içinde kaza edilebilir.

Geçerli mazereti olmadığı hâlde namazı kaçırılan ve sonra o namazı kaza eden insan sorumluktan kurtulmuş olur mu?

Geçerli bir özür olmaksızın namazın vaktinde kılınmayıp kazaya bırakılması büyük günahdır ve namazı kaza etmek bu günahı ortadan

---

⁶³ Buhârî, *Mevakit* 37; Müslim, *Mesacid* 314-316

kaldırılmaz. Kaçırılan namazı kaza etmek, namazı terk etme günahını kaldırır, fakat vaktinden sonraya bırakma günahını kaldırılmaz. Bunun için ayrıca tövbe ve istiğfar etmek gerekir.

Kadınların hayız ve nifas hâllerinde kılmadıkları namazları daha sonra kaza etmeleri gerekir mi?

Bu hâllerde kadınlardan namaz borcu düşer. Onlar bu durumlarda namaz kılmadıkları gibi kılmadıkları bu namazları daha sonra kaza etmeleri de gerekmez.

Yabancı bir ülkede müslüman olmuş fakat bilgi sahibi olmadığı için namaz kılmamış kimse daha sonra bu kılmadığı namazları kaza etmeli midir?

Böyle bir kimse namazın farz olduğunu ve nasıl kılındığını öğreninceye kadar mazur sayılır. Dolayısıyla kaza etmek mecburiyeti yoktur. Ancak kendisi gönüllü olarak namazlarını kaza etmek isterse faziletli bir iş yapmış olur.

Seferî iken kazaya kalan bir namaz sefer dönüşü ikamet ettiğimiz yerde kaza edilecek olsa nasıl kılınır?

Bir namaz hangi durumda kazaya kalmış ise

o şekilde kaza edilir. Yani seferî iken dört rekâtlı bir namazı kaçıran kimse bunu ister seferde isterse ikamet ettiği yere döndükten sonra kaza etsin, iki rekât olarak kılar. Yine normal zamanda kazaya kalmış olan dört rekâtlı bir namazı seferî iken kaza edecek olan kişi de bu namazı dört rekât olarak kaza eder.

Üzerinde çok sayıda kaza namazı bulunan, meselâ namaza geç yaşlarda başlamış olan kişi namazlarını kaza ederken nasıl niyet eder?

Bu durumdaki kişi “Vaktine yetişip de kılamadığım ilk sabah /ilk öğle /ilk akşam /ilk yatsı namazını kılmaya” şeklinde niyet edebileceği gibi, “Vaktine yetişip de kılamadığım son sabah... namazını kılmaya” şeklinde de niyet edebilir.

Öğle namazının farzını kılan bir kişi namazı bitirdikten sonra vaktin çıkmış olduğunu anlasa o namazı ayrıca kaza etmeli midir?

Namazda eda niyetiyle kaza ve kaza niyetiyle eda câizdir. Soruda sorulduğu şekliyle bir kimse daha öğle namazının vaktinin çıkmadığını sanarak, öğle namazını edaya niyet edip

de daha sonra vaktin çıktığını anlasa, o namaz kaza mahiyetinde olarak câiz olur. Ayrıca kaza etmeye gerek yoktur.

Kazaya kalan bir namaz cemaatle kaza edilecekse imam açıktan mı okur yoksa gizli mi?

Sabah namazı gibi sesli kıraat yapılması gereken bir namaz gündüz cemaatle kılınıyorsa yine açıktan sesli kıraat yapılır. Öğle ve ikindi namazları gibi gizli kıraat yapılması gereken bir namaz ise gizli kıraat yapılır.

Tek başına kaza namazı kılan kişi sesli mi yoksa gizli mi kıraat yapar?

Tek başına namaz kılan kimse, sesli kıraat yapılması gereken bir namazı kaza ederken sesli de okuyabilir, gizli de okuyabilir. Öğle ve ikindi gibi gizli kıraat yapılması gereken namazlarda ise gizli kıraat yapmalıdır.

Pek çok kaza namazı cemaatle kılınacağı zaman her bir namaz için ezan ve kâmet getirmek gerekir mi?

Birden fazla namaz cemaatle kaza edilece-

ği zaman, yalnız ilk kılınacak namaz için ezan okunur. Gerek ilk namaz ve gerekse arkasından kılınacak diğer kaza namazları için ise birer kâmetle iktifa edilir.

Öğle namazının ilk sünneti cemaatle farza yetişmek için terk edilecek olsa daha sonra kılmak gerekir mi?

Sünnet namazları kaza etmek gibi bir sorumluluk olmasa da bu namaz farzdan sonra kaza edilebilir. Bu namaz farzdan hemen sonra yani son sünnetten önce kılınabileceği gibi son sünnetten sonra da kılınabilir.

Sabah namazı kuşluk vaktinde nasıl kılınır?

Güneşin doğmaya başlaması ile sabah namazının vakti çıkar. Dolayısıyla sabah namazı o gün öğle vaktinden önce kılınmış da olsa artık o namaz eda değil, kazadır. Ancak aynı gün öğle vaktinden önce kaza edildiği takdirde sabah namazı sünneti ile birlikte kaza edilir. Daha sonra kaza edildiği takdirde artık sünnet kılınmaz.

Namaz borcu olan kimseler sünnet yerine kaza namazı kılabilirler mi?

Hanefî mezhebine göre kaza namazı olanlar revâtib sünnetler ve “kuşluk, evvâbîn, tehecüd, tahiyetü'l-mescid” gibi adı konmuş nafile namazları kılması câizdir. Ancak adı konmamış (mutlak) nafile namaz kılmak yerine kaza kılmak efdaldır, tercih edilmelidir. Bu sebeple kazaya kalmış namazı bulunan bir mümin, günlük namazları sünnetleriyle beraber kılmalı, vakit buldukça da ihmal etmeden kaza namazlarını kılmalıdır.

Diğer üç mezhebe göre ise namaz borcu olan kimseler sabah namazının sünneti dışında, nafile namaz kılamazlar. Bir an önce borçlarını kaza etmelidirler ki sünnet ve nafile namazları kılabilirler.

Kaza namazlarını her namazın arkasından mı kılmak gerekir?

Kaza edilmesi gereken farz ve vacip namazlar için belli bir vakit yoktur. Kerahet vakitleri dışında her zaman kılınabilir. Düzenli bir şekil-

de namaz borçlarını tamamlamak isteyen bir kişi kaza namazlarını vakit namazlarının peşinden kılabilir; bu da güzel bir davranıştır.

Secdelerle İlgili Meseleler

Sehiv Secdesi

Sehiv secdesi ne demektir?

Sehiv “yanılma, unutma ve dalgınlık” malarına gelir. Sehiv secdesi ise yanılma, unutma veya dalgınlık gibi sebepler yüzünden namazın vaciplerinden birini terk veya te’hîr yahut farzlarından birini takdîm-te’hîr etme durumunda bu eksikliği giderme maksadıyla namazın sonunda yapılan secdelere denir. Yapılan bu secdelerle namazda meydana gelen kusur islah edilmiş, eksiklik telâfi edilmiş olur.

Sehiv secdesi bütün namazlarda söz konusu mudur?

Sehiv secdesi farz, vacip ve sünnet namazların hepsinde yapılır. Çünkü her namaz kendi içinde farz, vacip ve sünnetlerden teşekkül etmektedir.

Sehiv secdesi nasıl yapılır?

Sehiv secdesi yapacak kişi son oturuşta Tahiyât'ı okuyup iki yana selâm verdikten sonra iki secde daha yapar ve sonra oturduğu hâlde Tahiyât, salavât (salli ve bârik) ve diğer duaları okur. Akabinde her zamanki gibi önce sağa sonra da sola selâm verir.

Cemaatle kılınan namazlarda cemaatin yanlışlıkla dağılmaması için, yalnız sağ tarafa selam verdikten sonra sehiv secdesi yapılması daha uygundur.

Sehiv secdesinde yapılan iki secde vaciptir. Secdelerden sonraki oturuşta tahiyât okumak ve selâm vererek çıkmak da vaciptir.

Genel olarak hangi durumlarda sehiv secdesi yapmak gerekir?

Genel olarak namazın farzlarından birinin takdîm-te'hîri veya vaciplerinden birinin terk veya te'hîr edilmesi sehiv secdesini gerektirir.

Herhangi bir namaza ait bir farzın kasden veya unutulmuş olarak terk edilmesi durumunda sehiv secdesi yapmak yapılan hatayı telafi eder mi?

Bu durumda o namazı iade etmek gerekir.

Zira sehiv secdesi terk edilen farzın yerini dolduramaz.

Namazın vaciplerinden birini bilerek terk etmek veya geciktirmek durumunda ne yapmak gerekir?

Böyle bir namazı iade etmek daha iyidir.

Namazın sünnetlerinden bir veya birkaçını yapmamak namazın sıhhatine mani olur mu?

Namazdaki sünnetlerden birini veya bir kaçını terk etmek namazın sıhhatine zarar vermediği gibi bu durumda sehiv secdesi yapmak da gerekmez. Fakat sünnetin kasden terk edilmesi bir kusurdur ve namazın sevab ve faziletini eksiltir.

Namazda yanılarak iki defa rükû veya üç defa secde yapılırsa ne yapmak gerekir?

Sehiv secdesi yapmak gerekir.

Rekat sayısı ikiden fazla olan bir namazda birinci oturuşu, son oturuş zannederek selam verilirse ne yapmak gerekir?

Bu durumda namaza devam edilir ve kalan rekâtlar kılınır. Sonunda ise sehiv secdesi yapılır.

Farz namazların son oturuşunda selam vermeden (dört rekâtlı farzlarda beşinci rekâta, üç rekâtlı akşam namazında dördüncü rekâta veya sabah namazının farzında üçüncü rekâta) yanılarak ayağa kalkılsa ne yapmak gerekir?

Hemen oturuşa dönülüp selam verilir ve sonra sehiv secdesi yapılır. Fakat beşinci rekât için secdeye varılmışsa, buna bir rekât daha ilave edilir. Böylece önceki kılınan rekâtlar ile farz tamamlanmış sayılır; fazladan kılınan diğer iki rekât da nafil sayılır ve sonunda sehiv secdeleri yapılır.

Namazda zikirlerin, duaların ve tahiyâtın açıktan okunması sehiv secdesi yapmayı gerektirir mi?

Hayır, gerektirmez.

Akşam namazının son rekâtında imama uyan kimse kılamadığı iki rekâtı tek başına kılarken yanılarak ikinci rekâtın sonunda teşehhüde oturmayacak olursa sehiv secdesi yapması gerekir mi?

Bu durumda o kişinin sehiv secdesi yapması gerekmez. Çünkü bu rekât, bir açıdan birinci rekât yerindedir.

Birinci oturuşta teşehhütten sonra yanılarak “Allahumme salli alâ Muhammed” dense ve sallıbarik okunmaya başlansa sehiv secdesi gerekir mi?

Evet gerekir. Hatta Ebû Hanîfe’ye göre ilk oturuşta teşehhüt üzerine bir harf dahi eklenecek olursa sehiv secdesi yapmak gerekir. Bunun sebebi farz olan kıyâmı geciktirmektir.

Sehiv secdesi yapması gereken kişi unutarak selâm verse ne olur?

Araya dünya kelâmı girmeden sehiv secdesi yapması gerektiğini hatırlarsa, mescitten çıkmadıkça ve biriyle konuşmadıkça sehiv secdesi yapabilir.

Fâtiha’dan sonra ne okuyacağını düşünmek sehiv secdesini gerektirir mi?

Eğer kişi Fâtiha’dan sonra namazın bir rükününü eda edecek miktarda sükût etmiş olsa, sehiv secdesi yapması gerekir.

Kıldığı namazın rekâtlarında şüpheye düşen kişi ne yapmalıdır?

Eğer bu şüphe ömründe ilk kez söz konusu

olmuşsa, o namazı yeniden kılması gerekir. Fakat vesvese hâlini almış ve birkaç defa olmuşsa araştırır ve kanaatine göre hüküm verir. Namazı yeniden kılması gerekmez ve bu konuda kalbinin sesine kulak verir.

Mesela, sabah namazını kıldığı esnada bir rekât mı yoksa iki rekât mı kıldım, diye şüphelenen bir kimse bir rekât kılmış olduğuna kanaat getirirse, ihtiyaten ilave olarak bir rekât daha kılar. Tereddüdünden dolayı da sehiv secdelelerini yapar.

Ancak iki rekât kılmış olduğuna kanaat getirirse o zaman oturur. Teşehhüdden ve selamdan sonra sehiv secdelerini yapar.

Ne bir ne iki, hiç birine kanaat getiremiyorsa o takdirde az olanı esas alır ve bir rekât daha kılar. Ancak bu takdirde şüphelendiği rekâtın sonunda oturduktan sonra kalkıp kalan bir rekâtı kılar. Zira önceden iki rekât kılmış olması ihtimali vardır. Bu durumda namazın sonunda sehiv secdelerini yapar.

Dört rekâtlı bir namaza başlayan kimse birinci

mi yoksa ikinci mi rekâttayım diye şüpheye düşse ne yapması gerekir?

Bu durumdaki kişi kendisini bir rekât kılmış kabul eder ve her bir rekâtın sonunda ihtiyaten teşehhüd miktarı oturur; bu şekilde dört defa oturmuş olur. Böyle yapmasının sebebi de birinci sayılan rekâtın ikinci ve üçüncü sayılan rekâtın dördüncü rekât olması ihtimalidir.

Bir kimse kıldığı rekâtın ikinci rekât mı yoksa üçüncü rekât mı, olduğunda şüpheye düşse ne yapması gerekir?

Bu durumdaki bir kişi şüphelendiği rekâta oturmaz. Herhangi bir tarafı tercih edemezse, bunu ikinci rekât sayar. Geri kalan rekâtları da tamamlar. Şayet bu şekildeki bir şüphelenme akşam ve vitir namazlarından birinde olursa şüphelendiği rekâta oturması gerekir. Çünkü şüphe ettiği rekâtın üçüncü rekât olması da muhtemeldir. Teşehhüdden sonra kalkar bir rekât daha kılar. Çünkü şüphe ettiği rekâtın ikinci rekât olması da mümkündür. Sonunda da sehiv secdeleri yapılır.

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki bu gibi

durumlarda ne yapacağını tam olarak bilmeyen ve namazını nasıl tamamlayacağı konusunda bilgi sahibi olmayan kişinin yapacağı en iyi davranış namazdan çıkıp onu yeniden kılmasıdır.

Namazda Fâtiha'dan önce yanılarak bir sûre veya âyet okunacak olsa ne olur?

Fâtiha yeniden okunur ardından da zamm-ı sûre okunur. Namazın sonunda da sehiv secdeleri yapılır.

Dört veya üç rekâtlı farz namazların ilk iki rekâtında Fâtiha'dan sonra birer sûre veya bir miktar âyet okunmamışsa ne yapmak gerekir?

Bu sûre veya âyetler üçüncü ve dördüncü rekâtlarda Fâtiha'dan sonra ilave edilir. Eğer bu namaz cemaatle kılınan bir akşam veya yatsı namazı ise, üçüncü ve dördüncü rekâtlarda hem Fâtiha, hem de ilave edilecek sûre açıktan okunur, sonunda sehiv secdeleri yapılır.

İmama uyan cemaatten birinin yanılması sehiv secdesini gerektirir mi?

Cemaatten birinin yanılması ile ne kendisine ne de imama sehiv secdesi yapması gerekmez.

Namaza geç kalan bir kimse yani mesbûk, sehiv secdelerini yapan bir imama uyulabilir mi?

Sehiv secdelerini yapmakta olan bir imama uyulabilir. Bu uyma ister sehiv secdelerinin herhangi birinde isterse teşehhüdünde olsun fark etmez. Sehiv secdelerinin ikincisinde imama uyan kimsenin birinci secdeyi veya teşehhüdünde uyan kimsenin her iki secdeyi kaza etmesi gerekli değildir.

Namaza sonradan dâhil olmuş bir mesbûk, imam namazın sonunda sehiv secdesi yapacak olsa ne yapar?

İmamla beraber sehiv secdelerini yapar. İmamın yanılması, mesbûkun imama uymasından önce olsa dahi sehiv secdelerini yapması gerekir.

İmam teşehhüdde iken ve daha selam vermeden önce mesbûk kalkarak kıraat veya rüküda bulunsa bu arada imam da selam verip sehiv secdesine gitse, mesbûk ne yapmalıdır?

Mesbûk bu durumda iki türlü davranabilir:

- Hemen imamın yaptığı sehiv secdesine uyar ve az önce yapmış olduğu kıraatla, rüküu

yapılmamış kabul edilir. Sehiv secdelerinden sonra kalkıp bunları tekrar yerine getirir.

- İmama uymaz ama namazı bitirince bu sehiv secdelerini kendi başına yapar.

İmam teşehhüdde iken ve daha selam vermeden önce mesbûk kalkarak kıraat, rükû ve secde de bulunsa bu arada imam da selam verip sehiv secdesine gitse, mesbûk ne yapmalıdır?

Artık imama uymaz, namazını bitirdikten sonra sehiv secdelerini kendisi yapar. Eğer bu durumda imama uyacak olursa, namazı bozulur.

Mesbûk yani imama sonradan uymuş olan bir kişi imamın selamından sonra kıldığı rekâtlarda sehiv secdesini gerektirecek bir hatada bulunsa sehiv secdesi yapmalı mıdır?

Evet, sehiv secdelerini yapması gerekir. İmamla beraber kıldığı rekâtlarda sehiv secdeleri yapmış olsa bile bu hüküm aynıdır. Mesbûk, noksan kalan rekâtları tamamlarken tek başına namaz kılan gibi kabul edildiği için sehiv secdesi gerektirecek bir hata yaptığında sehiv secdelerini kendisinin yapması gerekir.

Mesbûk imamla beraber selam verecek olursa sehiv secdelerini yapması gerekir mi?

Hayır, bu durumda imama uyan kişi durumunda olduğu için bu hatası yok hükmünde kabul edilir ve herhangi bir şey gerekmez. Fakat imamın selamından sonra selam verecek olsa, sehiv secdelerini yapması gerekir.

Şayet namazda sehiv secdelerini yapmayı gerektirecek birkaç hata yapılmışsa her bir hata için sehiv secdelerini yapmak mı gerekir?

Hayır. Namazda sehiv secdesi gerektiren bütün hatalar için bir defa sehiv secdesi yapmak yeterlidir.

Sehiv secdelerini yaparken de hata yapılacak olsa bundan dolayı da sehiv secdesi yapmak gerekir mi?

Hayır.

Sehiv secdeleri kasden veya yanılarak terk edilirse ne olur?

Selam verildikten sonra namaza muhalif bir durum olmadıkça, sehiv secdesi yapılabilir. Ancak gülme, konuşma gibi namaza aykırı

bir durum olmuşsa veya sabah namazında selamın peşinden güneşin doğması veya ikinci namazında yine selamdan sonra güneşin (sararak kamaştırıcılığının) değişmesi gibi kerahet vakti girmişse artık sehiv secdeleri düşmüş olur.

Şayet imam sehiv secdelerini terk edecek olursa cemaat ne yapar?

Bu durumda cemaat de terk eder. Cuma ve bayram namazlarında kalabalıktan dolayı bir karışıklığa meydan vermemek için sehiv secdelerini terk etmek evlâdır.

Tilâvet Secdesi

Tilâvet secdesi ne demektir?

Kur'ân-ı Kerim'de on dört yerde geçen secde âyetlerinden birini okuma veya işitme durumunda yapılan secdeye denir.

Tilâvet secdesi yapmanın hükmü nedir?

Tilavet secdesi yapmak, Hanefilere göre vacip, diğer üç mezhebe göre ise sünnettir.

Dinlediği âyetler arasında secde âyeti bulunduğunu bilmeyen kişi tilâvet secdesi yapmasa bundan dolayı mesul olur mu?

Dinlenen âyetin secde âyeti olduğunu bilmek gerekir. Bilmeyen kişinin secde etmesi gerekmez.

Tilâvet secdesi nasıl yapılır?

Tilavet secdesi yapacak kişi öncelikle abdestli, üstü başi temiz ve setr-i avret şartını yerine getirmiş olmalıdır. Daha sonra secde niyetiyle abdestli olarak kibleye döner ve ellerini kaldırmadan “Allahu Ekber” diyerek secdeye gider. Üç kere “Sübhâne Rabbiye’l-a’lâ” der ve sonra yine “Allahu Ekber” diyerek kalkar. Burada önemli olan husus, yüzün yere konulması, yani secde edilmesidir.

Secdeye giderken ve kalkarken “Allahu Ekber” denilmesi ve secde esnasında “Sübhâne Rabbiye’l-a’lâ” tesbih cümlelerinin söylenmesi sünnettir. Ayrıca secdenin oturulan yerden değil de, ayaktan yere inilerek yapılması, secdeyi yaptıktan sonra oturmak yerine ayağa kal-

kılması ve kalkarken de “Semi’nâ ve eta’nâ Gufrâneke Rabbenâ ve ileyke’l-masîr” denilmesi müstehaptır.

Tilâvet secdesini ne zaman yerine getirmek gerekir?

Tilâvet secdesini mümkün olan en kısa sürede yapmak faziletli kabul edilse de mecburî değildir. Kerahet vakitleri dışında herhangi bir vakitte yapılabilir. Fakat mümkünse en kısa sürede yapmak efdaldır.

Kur’ân-ı Kerim okurken secde âyetlerini okuyup okumadığımızı ve dolayısıyla tilâvet secdesi yapacağımızı nasıl biliriz?

Kur’ân-ı Kerim’de on dört yerde geçen secde âyeti ile ilgili sayfaların kenarında secde işareti konulmaktadır. Dolayısıyla o işaretin görüldüğü yerde secde âyeti var demektir.

Secde âyetinin namazda okunması durumunda tilâvet secdesi nasıl yapılır?

Secde âyeti, Alak Sûresi’nde (96/19) olduğu gibi, rekâtın sonunda bulunuyorsa, namazın

içinde veya sonrasında ayrıca tilâvet secdesi yapılmayıp namaz secdeleriyle yetinilir. Secde âyeti okunduktan sonra üç âyetten daha fazla kıraate devam edilecekse namaz içinde o anda tilâvet secdesi yapılır sonra kalkıp kıraate devam edilir.

Şükür Secdesi

Şükür secdesi nedir ve nasıl yapılır?

Bir nimete nâil olmaktan veya bir felaket ve musibetten kurtulmaktan dolayı kibleye dönerek tekbir alıp secdeye varmak, secdede Allah'a hamd ve şükrettikten sonra yine tekbir alıp ayağa kalkmaktır.

Cenaze Namazı

Muhtazar ne demektir?

Son nefesine yaklaşmış ve ölmek üzere olan kişiye denir.

Meyyit ne demektir?

Vefat etmiş kişiye denir. Çoğulu "mevtâ"dır.

Teçhiz ne demektir?

Vefat etmiş kişinin defni için genel olarak yapılması gereken hazırlıklara denir.

Tekfin ne demektir?

Ölen kimsenin kefenlenmesine denir.

Gasil ne demektir?

Ölen kimsenin yıkanmasına denir.

Teşyî' ne demektir?

Cenazenin tabuta konulup musallaya yani namazın kılınacağı yere ve namazdan sonra da kabristana taşınmasına teşyî' denir.

Defin ne demektir?

Cenazenin kabre konulmasına ve gömülmesine denir.

Telkin ne demektir?

Muhtazarın yani ölmek üzere olan birinin yanında kelime-i tevhid ve kelime-i şehadet getirmeye denildiği gibi definden sonra defnedilen kimseye sorulması muhtemel soruların cevaplarını hatırlatmaya da telkin denilir.

Taziye ne demektir?

Ölmüş kimsenin yakınlarını teselli etmek için onlara başsağlığı dilemektir.

Cenaze namazı kılmanın hükmü nedir?

Farz-ı kifâyedir. Yani bazı Müslümanların yerine getirmesiyle diğerlerinden sorumluluğun kalktığı bir farzdır. Bu namazı kılanlar tabii ki ayrıca sevap ve ecir alırlar.

Cenaze namazı nasıl kılınır?

Namaza duracak olan Müslümanlar abdestli ve yönleri kibleye gelecek şekilde saf tutarlar. Cenaze cemaatin önünde musalla denilen yere konur. Sonra niyet edilir. Niyet ederken cenazenin kadın mı, erkek mi, kız çocuğumu yoksa erkek çocuğu mu olduğunu belirtmek gerekir. Veya “üzerine imamın namaz kıldığı kişi” diyerek de niyet edilebilir.

İmam olan kişi Allah Teâlâ'nın rızası için orada bulunan cenazenin namazını kılmaya ve o cenaze için dua etmeye niyet ederek namaza başlar ve tekbir alarak ellerini namazda olduğu gibi bağlar. Cemaat de gizlice tekbir alarak el-

lerini bağlar. Bu tekbirin arkasından hem imam hem cemaat **وَجَلَّ ثَنَائُكَ** “ve celle senâüke” ilâvesiyle birlikte içlerinden “Sübhâneke”yi okurlar. Akabinde imam ellerini kaldırmadan “Allahu Ekber” diyerek açıktan tekbir alır. Cemaat de ellerini kaldırmadan gizlice tekbir alır. Daha sonra herkes sessiz bir şekilde “Allahumme salli ve Allahumme bârik” dualarını okur. “Allahu Ekber” denilerek ikinci bir tekbir daha alınır. Bu tekbirden sonra hem ölüye hem de diğer müminlere sessizce dua edilir. Bu dualardan sonra son defa “Allahu Ekber” denilip tekbir getirilir ve peşinden önce sağa sonra sola imam yüksek sesle, cemaat alçak sesle selâm verir. Böylece namaz tamamlanmış olur.

Cenaze namazında iftitah tekbirinden başka kaç tekbir daha vardır?

Cenaze namazında iftitah tekbirinin haricinde üç tekbir daha bulunmaktadır.

Cenaze namazında imama sonradan uyan kimse namazı nasıl tamamlar?

Cenaze namazına başladıktan sonra gelip

cemaate katılan kimse hemen tekbir alır, noksan kalan tekbirlerini de dua okumaksızın peş peşe alır, böylece cenaze musallâdan kaldırılmadan tekbirlerini tamamlayıp selâm verir.

İmamın dördüncü tekbirinden sonra cemaate katılan kimse hemen tekbir alarak imama uyar, imamın selâmından sonra da üç tekbiri kazâ eder.

Cenaze namazında cemaat şart mıdır?

Cenaze namazında cemaat şart değildir. Yalnız bir erkek veya yalnız bir kadın da cenaze namazını kılabilir.

Birkaç cenaze bir araya gelmiş olsa bunların namazları nasıl kılınır?

Ayrı ayrı kılmak daha iyidir, hangisi daha önce getirilmişse önce onun namazı kılınır. Birlikte getirilmişlerse daha faziletli olana öncelik verilir. Bununla birlikte orada bulunan cenazelerin hepsine birden bir namaz kılmak da yeterli olur.

Namaz kılmayan kimselerin cenaze namazları kılınır mı?

İslam dininin hükümlerinin doğru ve gerçek

olduğunu kabul eden ve “Ben Müslümanım.” diyen herkes, bazı ibadetlerde kusurlu bile olsa Müslümandır. Bu itibarla namaz kılmayan kimse-ler günahkâr olsalar da cenaze namazları kılınır.

Tanımadığımız kişilerin cenaze namazını kıl-mamızda herhangi bir mahzur var mıdır?

Musallaya konulmuş kişinin Müslüman ol-madığına dair kesin bir bilgi bulunmadığı tak-dirde o kişi Müslüman kabul edilir ve cenaze namazı kılınır.

İntihar eden kişinin cenaze namazı kılınır mı?

İntihar etmek İslam dininin büyük günah olarak kabul ettiği bir cürümdür. Ancak haram olan bu cürmü helal saymadıkça intihar eden kişi Müslüman kabul edilir. Binaenaleyh din-den çıkmayı gerektiren herhangi bir davranışta bulunmamış ve söz söylememiş olarak intihar eden kişilerin cenaze namazı kılınır.

Düşük olan bir çocuk için cenaze namazı kılınır mı?

Yaratılışı tamamlanmadan düşen bir çocuk,

bir bez parçasına sarılarak gömülür. Bu durumdaki bir çocuk ne yıkanır, ne kefenlenir ne de cenaze namazı kılınır.

Ölü olarak doğan bir çocuk için cenaze namazı kılınır mı?

Ölü olarak doğan çocuklar yıkanarak bir beze sarılırlar ve cenaze namazları kılınmadan defnedilirler.

Doğduktan sonra vefat eden çocuk için cenaze namazı kılınır mı?

Doğduktan sonra ölen çocuğa isim verilir. Yıkanıp, kefenlenir ve namazı kılınarak defnedilir.

Musallada ölüye yapılan “Helal olsun!” sözü ile bütün alacaklar da helal edilmiş olur mu?

Bu sözü söylemekle hakkını helal eden kişinin, ölenin üzerinde bulunduğunu bildiği hakları varsa onlar helal olur. Çünkü hak sahibi kendi isteği ile hakkını helal etmiştir. Hak sahibi böyle davranmakla ayrıca sevap kazanır.

Diğer taraftan hak sahibi ölenin üzerinde bulunan bazı haklarından haberdar değilse,

“Helal olsun!” sözünü söylemekle haberdar olmadığı haklarını helal etmiş sayılmaz. Ayrıca ölenin zimmetinde bulunan borçlarının, mirasının taksiminden önce terekesinden hak sahiplerine (alacaklılarına) ödenmesi gerekir.

Kadınlar kabir ziyaretine gidebilir mi?

Kabir ziyareti hem erkek hem de kadın için müstehaptır. Arzu ettiklerinde kadınlar da usulüne uyarak kabir ziyaretinde bulunabilirler.

Ölen kişi dinen mükellef sayılan bir erkek ise cenaze duası nasıl okunur?

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَاتِنَا وَ مَمَاتِنَا وَ شَاهِدِنَا وَ غَائِبِنَا وَ ذَكَرْنَا وَ
أُنثَانَا وَ صَغِيرِنَا وَ كَبِيرِنَا اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَيِ
الْإِسْلَامِ وَ مَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَيِ الْإِيمَانِ وَ خُصَّ
هَذَا الْمَيِّتَ بِالرُّوحِ وَ الرَّاحَةِ وَ الْمَغْفِرَةِ وَ الرِّضْوَانِ
اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ وَ إِنْ كَانَ مُسِيئًا
فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَ لِقِهِ الْأَمْنُ وَ الْبُشْرَى وَ الْكِرَامَةَ وَ الزُّلْفَى
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Allahım! Dirimizi, ölümümüzü, burada bulunanlarımızı bulunmayanlarımızı, erkeğimizi kadınıımızı, küçüğümüzü büyüğümüzü mağfiret buyur, bağışla. Allahım! Aramızdan yaşatacaklarını İslâm üzere yaşat, öldüreceklerini iman üzere öldür. Şurada duran ölüye, kolaylık ve rahatlık ver onu bağışla. Bu kişi iyi bir kimse idiye sen onun iyiliğini artır, eğer kötü davranmış günahkâr bir kimse idiye sen rahmet ve merhametinle onları affet. Ona, güven, müjde, ikram ve yakınlık ile mukabele et. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allahım!

Ölen kişi erkek çocuk gibi mükellef olmayan bir kimse ise cenaze duası nasıl okunur?

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّتِنَا وَ مَيِّتِنَا وَ شَاهِدِنَا وَ غَائِبِنَا وَ ذَكَرْنَا وَ
أُنْتَانَا وَ صَغِيرِنَا وَ كَبِيرِنَا اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَيَّ
الْإِسْلَامِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَ ذُخْرًا
اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا مُشَفَّعًا وَ خُصَّ هَذَا الْمَيِّتَ بِالرَّوْحِ
وَ الرَّاحَةِ وَ الْمَغْفِرَةِ وَ الرِّضْوَانِ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ

فِي إِحْسَانِهِ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَ لَقَّهِ الْأَمْنَ وَ
الْبُشْرَى وَ الْكِرَامَةَ وَ الزُّلْفَى بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Allahım! Dirimizi, ölümümüzü, burada bulunanlarımızı bulunmayanlarımızı, erkeğimizi kadınıımızı, küçüğümüzü büyüğümüzü mağfiret buyur, bağışla. Allahım! Aramızdan yaşatacaklarını İslâm üzere yaşat, Allah'ım! Sen onu bizim için önden gönderilmiş bir sevap vesilesi yap, ecir vesilesi ve ahiret azığı eyle, onu bize şefaati kabul edilen bir şefaatchi eyle! Şurada duran ölüye, kolaylık ve rahatlık ver onu bağışla. Bu kişi iyi bir kimse idiyse sen onun iyiliğini artır, eğer kötü davranmış günahkâr bir kimse idiyse sen rahmet ve merhametinle onları affet. Ona, güven, müjde, ikram ve yakınlık ile mukabele et. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allahım!

Ölen kişi kız çocuğu gibi mükellef olmayan bir kimse ise cenaze duası nasıl okunur?

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَاتِنَا وَ مَمَاتِنَا وَ شَاهِدِنَا وَ غَائِبِنَا وَ ذَكَرْنَا وَ أَنْثَانَا
وَ صَغِيرِنَا وَ كَبِيرِنَا اللَّهُمَّ مِنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ

اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَ ذُخْرًا اللَّهُمَّ
اجْعَلْهَا لَنَا شَافِعًا مُشَفَّعًا وَ خُصَّ هَذَا الْمَيِّتَ بِالرَّوْحِ وَ
الرَّاحَةِ وَ الْمَغْفِرَةِ وَ الرِّضْوَانِ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنَةً فَزِدْ
فِي إِحْسَانِهَا وَ إِنْ كَانَ مُسِيئَةً فَتَجَاوَزْ عَنْهَا وَ لَقِّهَا الْأَمْنَ وَ
الْبُشْرَى وَ الْكِرَامَةَ وَ الزُّلْفَى بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Allahım! Dirimizi, ölümüzü, burada bulunanlarımızı bulunmayanlarımızı, erkeğimizi kadınıımızı, küçüğümüzü büyüğümüzü mağfi-ret buyur, bağışla. Allahım! Aramızdan yaşatacaklarını İslâm üzere yaşat, Allah'ım! Sen onu bizim için önden gönderilmiş bir sevap vesilesi yap, ecir vesilesi ve ahiret azığı eyle, onu bize şefaati kabul edilen bir şefaatçi eyle! Şurada duran ölüye, kolaylık ve rahatlık ver onu bağışla. Bu kişi iyi bir kimse idiyse sen onun iyiliğini artır, eğer kötü davranmış günahkâr bir kimse idiyse sen rahmet ve merhametinle onları affet. Ona, güven, müjde, ikram ve yakınlık ile mukabele et. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allahım!

Ölen kişi kadın ise cenaze duası nasıldır?

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَاتِنَا وَ مَمَاتِنَا وَ شَاهِدِنَا وَ غَائِبِنَا وَ ذَكَرْنَا وَ
أُنثَانَا وَ صَغِيرِنَا وَ كَبِيرِنَا اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَيِ
الْإِسْلَامِ وَ مَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَيِ الْإِيمَانِ وَ خُصَّ
هَذِهِ الْمَيِّتَ بِالرَّوْحِ وَ الرَّاحَةِ وَ الْمَغْفِرَةِ وَ الرِّضْوَانِ
اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنَةً فَزِدْ فِي إِحْسَانِهَا وَ إِنْ كَانَ مُسِيئَةً
فَتَجَاوَزْ عَنْهَا وَ لَقِّهَا الْأَمْنَ وَ الْبُشْرَى وَ الْكِرَامَةَ وَ الزُّلْفَى
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Allahım! Dirimizi, ölümüzü, burada bulunanlarımızı bulunmayanlarımızı, erkeğimizi kadınıımızı, küçüğümüzü büyüğümüzü mağfirret buyur, bağışla. Allahım! Aramızdan yaşatacaklarını İslâm üzere yaşat, öldüreceklerini iman üzere öldür. Şurada duran ölüye, kolaylık ve rahatlık ver onu bağışla. Bu kişi iyi bir kimse idiye sen onun iyiliğini artır, eğer kötü davranmış günahkâr bir kimse idiye sen rahmet ve merhametinle onları affet. Ona, güven,

müjde, ikram ve yakınlık ile mukabele et. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allahım!

Cenaze duasını bilmeyen kimseler nasıl dua edebilirler?

“Rabbenâ âtinâ” duası gibi kolaylarına gelen başka uygun dualar da okuyabilirler.

Ölümden sonra telkin yapmanın dinde yeri var mıdır?

Telkin de aslolan kişi daha vefat etmeden ve rûhunu teslim etmeden evvel yapılmasıdır. Kabristanlarda yapılan telkinin referansları sağlam kaynaklara dayanmamakta ve dinin ruhuyla örtüşmemektedir.

Âlimlerimiz ölüm anında Yâsîn Sûresi'nin okunmasının faydalı olacağını belirtmişlerdir. Bütün bunlardan öte ölüm ve definden sonra da ölü için Kur'ân okunabilir, istiğfar ve dua edilebilir. Ancak ölü yıkanmadıkça yanında Kur'ân okumamak gerekir. Başka bir mekânda okunmasında mahzur yoktur.

Ölmüş bir kimsenin ardından yapılacak faydalı şeyler nelerdir?

- Dua etmek
- Allah'tan onun için mağfiret talep etmek
- Sadaka vermek

İskat ve devir nedir?

İskat-ı salât, bir kimsenin sağlığında eda veya kaza edemediği namaz borçlarını uhdesinden düşürebilmek için ölümünden sonra fidye ödenmesi işlemini, devir de bu fidye ödemede geliştirilen usûlü ifade eder.

Fidyeden maksat, söz konusu ibadetlerin yerine geçmesi maksadıyla yapılan nakdî veya aynî ödemelerdir.

Devir, iskat için fakirlere nakdî bedeli tamamen vermek yerine belli bir miktarı hibe edip tekrar hibe yoluyla ondan geri alma ve toplam borç miktarına ulaşıncaya kadar bu işlemi devam ettirme usulünün adıdır. Böylece devredilen para ile devir sayısının çarpımıyla elde edilen meblağın fidye olarak hibe edilmiş olacağı, neticede de iskat için gerekli fidyenin tamamen

ödenmiş olacağı var sayılmaktadır. Ancak bu uygulama dinin ruhuna uygun olmadığı gibi namaz borcunu düşürmek demek olan iskat-ı salât ve devir işlemleri Kur'ân veya Sünnet'ten herhangi bir delile veya fikhî hüküm elde etmede kullanılan bir usûle dayanmamaktadır.

Namazla İlgili Muhtelif Mevzular

İşyerinde namaz kılmak için işverenden izin almak şart mıdır?

İşçinin disiplin ve düzen açısından işverenin veya âmirinin iznini alması uygun düşer. İşveren veya âmir konumunda bulunan kişilerin de namazlarını kılmak isteyen personele bu imkânı tanımları gerekir.

İşveren veya ona vekâlet eden âmirler, işçinin mesaisini su-i istimal etmedikçe kılmak istediği farz ve vacip namazları kılmasına izin vermelidirler. Zira Allah'a isyan sayılabilecek bir konuda mahlûka itaat edilmez. Şayet işveren bu konuda işçiye bu kolaylığı sağlamıyorsa bu durumda işçinin, ibadetini yapabileceği başka bir iş bulması gerekir.

Kandil gecelerinde özel bir namaz var mıdır?

Kandil gecelerine ait hususî bir namaz yoktur. Fakat bu geceleri kaza veya nafîle namaz kılarak, Kur'ân okuyarak, tevbe-istiğfar ederek değerlendirmek gerekir.

Kabir namazı diye bir namaz var mıdır?

Efendimiz'in kıldığı ve kılınmasını tavsiye ettiği namazlar arasında “kabir namazı” ismiyle maruf bir namaz yoktur.

Farzlara ilave olarak dileyen dilediği kadar Allah rızası için nafîle namaz kılabilir. Ancak dinin aslında bulunmayan namaz veya namaz çeşitleri ihdas etmek bidattir.

Kilise, havra gibi gayrimüslimlere ait ibadet mekânlarında namaz kılınabilir mi?

Zaruret bulunmadıkça bu gibi yerlerde namaz kılmak mekruhtur. Ancak başka bir yer bulunamadığı takdirde, temizlik şartlarına riayet etmek kaydıyla oralarda da namaz kılınabilir. Kilise, Havra vb. gayrimüslimlere ait ibadet yerleri satın alma, kiralama vb. yollarla cami hâline getirilirse mescit hükmünü alır.

Artık o yerde namaz kılmakta hiçbir mahzur olmaz.

Yurt dışına seyahat edeceğimiz zaman yola çıkmadan veya yol esnasında kıldığımız bir namazın vakti gittiğimiz ülkede hâlâ çıkmamışsa o namazı yeniden kılmamız gerekir mi?

O an bulunduğunuz mekânın vaktine göre hareket edersiniz. Yani kılarırsınız.

Cemaatle namaz esnasında kapamayı unuttuğumuz cep telefonu çalacak olursa ne yapmak gerekir?

Günümüzdeki teknolojik imkânların getirdiği problemlerden biri de cep telefonlarının ibadet esnasında sesli ve değişik musikilerle çalması ve manevî dünyamızı etkilemesidir. Bu konuda dikkat etmemiz gereken belli başlı hususlar şunlardır:

- Camiye girmeden önce cep telefonumuzu kontrol etmeli ya kapatmalı ya da sessize veya titreşime almalıyız.

- Cep telefonunu kapatmayı veya etkisizleştirmeyi unutmamız hâlinde çalacak olursa

hemen tek elle müdahale ederek parmak ucuy-
la basıp kapatmalı, namazdakilerin huzurunu
bozmamalıyız.

- Telefona ibadetin manasına ters gelecek müzik sesleri değil de kuş sesleri gibi tabii ve hafif sesler koydurmak suretiyle muhtemel rahatsızlığı asgariye indirmeye gayret etmelidir.
- Caminin hemen kapısında telefonu açıp cami içindekileri rahatsız edecek yüksek sesli konuşmalardan da kaçınmak gerekir.

Gözlükle namaz kılınır ve kıldırılabilir mi?

Hanefi mezhebine göre bir mazeret olmadığı takdirde secdede alnın ve burnun yere teması şarttır. Mazeret varsa iki uzuvdan birinin yere teması kâfidir. Daima gözlük kullanma, her ne kadar mezaret olarak değerlendirilebilirse de alnın yere temasını engellemeyecek küçük çerçeveli gözlükleri tercih etmekle, bu problem halledilebilir veya namaz esnasında gözlükler çıkartılabilir. Netice olarak diyebiliriz ki alnın yere temas etmesine mâni olmayan gözlüklerle namaz kılınır ve kıldırılabilir.

Namaz tesbihatı öncesinde okunan Âyete'l-Kürsî'yi tesbihe üflemenin dini bir manası var mıdır?

Peygamberimizin “Âyete'l-Kürsî”yi okuduktan sonra, sağına, soluna veya herhangi bir yere üflediğine dair hadis kitaplarında bir rivayet bulunmamaktadır. Bununla birlikte Peygamberimiz gece yatmadan önce İhlâs, Felak ve Nâs Sûrelerini okuyup, ellerine üflediği ve ardından elleri ile vücudunun her tarafını sıvazladığı hadis kitaplarında zikredilmektedir. Muhtemelen İslam âlimleri buradan hareketle, “Âyete'l-Kürsî okunduktan sonra vücuda üflenir.” demiş olabilirler. Daha sonra da bu üfleme meselesi, tesbihe intikal etmiş olabilir. Ancak bu uygulamanın sünnetten kaynaklanmadığı bellidir. Dolayısıyla tesbihe üflemek gerekmediği gibi üfle-meyen kimseleri de kınamamak gerekir.

Bazı kimselerin işleri icabı vakit namazlarını hep beraber değil de parça parça (mesela önce sünneti bir müddet sonra fırsat bulunca farzı) kılmalarında bir mahzur var mıdır?

Zaruret durumunda yapılacak en isabetli

davranış budur. Gerek işin konumu, gerekse âmirlerin tutumu, namaz kılmak için yeterli zaman tanımıyorsa o takdirde bulunan her fırsatta namaz kılınmalı ve mükellefiyet eda edilmelidir. Aslına bakılırsa namazın sünnet ve farzları arasında fasıla vermeden peşi peşine kılmak evlâdır. Ancak konumları itibarıyla zamanları mahdut kimseler, ihtiyaten abdestli olmak kaydıyla bulduğu ilk fırsat, teneffüs veya molada kılabilirdiği kadarını kılmalı, yetiştiremediklerini de daha sonraki fasılaya bırakmalıdırlar.

Cemaatin namaz sonrasında yaptığı musafaha (tokalaşma)nın hükmü nedir?

Müsafaha yani tokalaşma Peygamber Efendimiz'in tavsiye ettiği bir sünnettir. Ancak soruda bahsedildiği üzere ne namazdan sonra ne de başka vesilelerle topluca tokalaşma hiç yapılmamıştır. Bu açıdan tokalaşmanın devamlı böyle merasim şeklindeki icrası bid'attır, doğru değildir.

Namazlardan sonra "Allah kabul etsin" veya "Tekabbelallah" demek sünnet midir?

Bu cümleler bir dua, dilek ve temenni cüm-

leleridir. Ancak Peygamber Efendimiz'in uygulamalarında böyle bir davranış yoktur. Dolayısıyla bu bir sünnet değil aksine bidattir, belki "bid'at-i hasene"dir. Ancak bu sözü söylerken ayrıca eli göğse koyma, Hristiyanların yaptığı gibi eğilme, bükülme vs. gibi davranışlara girmemek gerekir.

3 defa cuma namazını terk edenin nikâhı düşer deniyor? Doğru mudur?

Dinen bir insanın nikâhının düşmesi için ya karısını boşaması, ya hâkimin boşaması, ya da Allah muhafaza o kişinin mürted olması yani dinden çıkmış olması gerekir. Buna göre cuma namazını, farz olduğunu inkâr etmediği hâlde terk eden bir kimse günahkâr olur. Kâfir ya da mürted değildir ki nikâhı hükümsüz olsun. Ancak Cuma namazının farz oluşunu inkâr etmesi durumunda nikâh hükümsüz hâle gelir. Zira mümin bir kadın, din farklılığı dolayısıyla kâfir biriyle evlenemez veya evli kalamaz.

Şayet bu soru halk arasında söylenegelelen "Üç cumayı üst üste mazeretsiz olarak terk

eden kâfir olur.” sözünden dolayı soruluyorsa, bu söz doğru değildir veya var olduğu söylenen böyle bir hadis, hadis kriterleri açısından hadis değildir. Ancak bunun yerine “Cuma namazını mazeretsiz olarak terk edenin kalbinin mühürleneceği”⁶⁴ ve bazı rivayetlerde “iki yakasının bir araya gelmeyeceğine”⁶⁵ dair beyanlar vardır. Bunlar ise nikâhın düşmesini gerektirecek şeyler değildir.

Secdeden kıyama kalkarken getirilen tekbir ile secdeden ilk oturuş veya son oturuş için kalkılırken getirilen tekbirin uzatılması (birinde uzatılıp diğerinde kısa tutulması) durumu nasıldır. Neden birinde uzun tutulurken diğerinde kısa tutulur?

Bu mesele zamanla oluşmuş bir teamüldür denilebilir. İmam ikinci ve dördüncü rekâtlarda son oturuş için tekbir alırken diğer tekbirlere göre biraz daha yavaş alır ve böylece cemaat oturulacağını anlar. Böyle yapmak namazın şartlarından değildir. Fakat bu vesileyle cemaat yanılmamış olur.

---

⁶⁴ Müslim, *Cum'a* 40; Ebû Davud, *Salat* 204

⁶⁵ İbn Mâce, *İkâmetü's-Salat* 78

Gazete gibi üzerinde yazı bulunan bir şeyin üzerinde namaz kılınabilir mi? Namaz kılarken önümüzde üzerinde yazı bulunan bir kitap namazımıza zarar verir mi?

Namazda hâfız olmayan bir kişi Kur'ân'dan bir âyet okursa bu öğrenmeye gireceği için namaz bozular. Kur'ân okumayla namaz bozulduğunda irâdî olarak –gözün takılmasıyla değil- herhangi bir yazı okunursa evleviyetle namaz bozular. Gazete vb. şeylerin üzerinde resim olmaması şartıyla namaz kılınmasında bir mahzur yoktur fakat zaruret olmadıkça kılmamak daha iyidir. Zira namazda secde yerine bakıldığı için ister istemez gözler yazılara ilişir ve konsantrasyonu bozar. Huşuyu, ihlâsı ikame açısından sade şeylerin üzerinde namaz kılmak daha muvafıktır.

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

Kur'ân-ı Kerim

Ahmed İbn Hanbel, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî (164-241 h.);
el-Müsned, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

Akademi Araştırma Heyeti; *Bir Müslümanın Yol Haritası*,
Işık Yayınları, İzmir 2005.

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn (384-458 h.);
es-Sünenü'l-kübrâ, I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke,
1414/1994.

Bilmen, Ömer Nasuhi; *Büyük İslâm İlmihâli*, Yasin Yayınevi, İstanbul 2007.

el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.);
Sahîhu'l-Buhârî, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.

Döndüren, Hamdi; *Delilleriyle İslâm İlmihâli*, Erkam Yayınları, İstanbul 2004.

Ebû Davud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.);
Sünen, [Tahkik: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.

el-Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbûrî (321-405 h.); *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-V, Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, Beyrut, 1411/ 1990.

Heyet, *İslâm İlmihâli*, I-II, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2005.

İbn Ebî Şeybe, Abdullâh b. Muhammed (v. 235 h.); *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*, [Tahkîk: Kemal Yusuf el-Hût], I-VII, Mektebetü'r-Ruşd, Riyad, 1409 h.

İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fîkr, Beyrut, tsz.

en-Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); *es-Sünen*, [Tahkîk: Abdülfettah Ebû Gudde], I-VIII, Mektebetü'l-matbûâtî'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbûrî (206-261 h.); *Sahîhu Müslim*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsî'l-Arabî, Beyrut, tsz.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'cemül-evsat*, [Tahkîk: Hamdi b. Abdilmecîd es-Selefî], I-X, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ (209-279 h.); *el-Câmiu's-Sahîh*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsî'l-Arabî, Beyrut, tsz.

<http://farukbeser.com>

www.ahmetsahin.org

www.hayrettinkaraman.net

www.hikmet.net

İNDEKS

A

abdestin farzları 12
abdestin sünnetleri 12
ağır necâset 37
ağlamak 18
Allahu Ekber 56, 57, 68,
73, 104, 112, 113,
114, 129, 182, 187
Allahumme salli ve Alla-
humme bârik 187
Allahummeğfir li 127
amel-i kalil 110
amel-i kesir 107, 109
Arafat 53, 161
ay tutulması 151
ayakların arası 58, 59
Âyete'l-Kürsî 142, 202

B

badana 40
başı açık 41
başörtüsü 66, 67
bayılmak 14
bayram namazı 71, 128,
130
bayram namazının kılını-
şı 128
bot 25
boy abdesti 37, 118, 119
boya 40

C/Ç

cami 80, 123, 124, 199,
201
cem' 160, 161
cemaatin sayısı 122

cemaatle namaz 82, 89,
90, 91, 104, 154,
200

cem-i takdîm 160, 161,
162

cem-i te'hîr 160, 161,
162

cenaze duası 191, 192,
193, 195

cenaze namazı 14, 32,
184, 186, 187, 188

cep telefonu 200

cuma nramazı 118

çizme 25

çorapsız 41

D

dar pantolon 43

Dâvûd, Hz. 137

defin 185

delirmek 14

deniz otobüsü 159

devir 197, 198

diş eti 16

doğum yapmak 15

dövme 18, 19

dua âyetleri 75, 117

dua cümleleri 118

duhâ namazı 138

Dünya Kible Günü 45

düşük 189

E

Ebû Hanîfe 174

Ebû Yûsuf 151

el ve göz hareketi 109

evvâbîn namazı 138, 139

ezan duası 81

F

farz namazlar 32, 48, 77

farz-ı ayn 32, 75

farz-ı kifâye 32, 33

fecr-i sadık 48

Felak 143, 202

fırçalamak 13

G

gasil 185

gayr-i müekked 36

gazete 206

gözlükle namaz 201

grip 90
güneş tutulması 151

H

hâcet namazı 139
hafif necâset 37, 39
hapishane 121
hastalık 22, 48, 120, 153
havra 199
hayız 37, 165
hoparlörle ezan 80
hutbe 122
hür 119
hüsûf 151, 152

İ/Î

iğne ucu 16
İhlâs 106, 202
iki namazı 160
iktida 82
imâ 154
İmam-ı A'zam 70, 122,
149, 150, 156
İmâm-ı Muhammed 70,
150
intihar etmek 189
isfâr 50

iskat 197
ispirto 39
istihâre 145
istihâre namazı 143
istinca 12
istiskâ duası 149
istişare 145
iş elbisesi 40
işrak namazı 138
işveren 198
işyerinde namaz 198
izin 105, 122
izn-i âmm 121

K

ka'de-i ahîre 114, 115,
116
kabir namazı 199
kabir ziyareti 191
kahkaha 14
kandil geceleri 199
kavme 63
kaza namazı 163
kible saati 44
kına 17
kırıntı 109

kısa kollu gömlek 43
kilise 199
kolonya 39
korku 120
körlük 120
kötürümlük 120
kunut duası 69, 98, 127
kuraklık 148, 149
kusmak 14
kuşluk namazı 138
kutuplar 53
küsûf 151, 152

L

lâhik 82

M

madenî yağlar 40
mazeret sahibi 119
mazeretler 83, 120
mekruh vakitler 52
mesbûk 99, 101, 102,
103, 178, 179, 180
mesh müddeti 15, 26
meyyit 184
mezhep farklılığı 87
misvaklamak 13

muhtazar 184
mukîm 120, 156
muktedî 82, 96
musafaha 203
müdrük 82
müekked sünnet 35
münferid 81
Müzdelife 50, 53, 161

N

nafile namazlar 34, 132
namaz tesbihatı 202
namazı bozan şeyler 106
namazın âdâbı 76
namazın farzları 36
namazın mekruhları 103
namazın rükünleri 56
namazın sünnetleri 71
namazın şartları 36
namazın vacipleri 68
Nâs 72, 143, 202
necâset-i galîza 37
necâset-i hafîfe 37
nezir namazı 34
nezle 90
nifas 37, 165

niyet 12, 54, 55, 56, 112,
125, 135, 138, 139,
157, 162, 166, 186
nohut miktarı 109

O/Ö

oje 17
otobüs 159
oturarak namaz 155, 160
önünden geçmek 32
özürlü 15, 29

P

pas 40
pijama 42
pire 18
pusula 43

R

Rabbenâ âtinâ 75, 127,
196
regâib sünnetler 35
revâtib sünnetler 35
ruj 17

S/Ş

sabahlık 42
saç boyası 17

sadaka 197
saf düzeni 83
sağ ayağın başparma-
ğı 59
salavât 81, 101, 102, 114,
115, 116, 117, 171
salli ve bârik 171
salli-bârikler 135
sapma 46
sargı 8, 27, 28
sarhoş olmak 14
sarımsak 91
secde âyeti 69, 182, 183
seferî 132, 156, 157, 166
seferîlik 156, 161
seferî-mukîm 132
sehiv secdesi 71, 97, 111,
170, 171, 172, 173,
174, 177, 178, 179,
180
seyahat 159
sivrisinek 18
soğan 91
son oturuş 97, 101, 102
Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ
73, 113, 182

Sübhâneke 72, 95, 99,
100, 101, 102, 112,
113, 116, 129, 187
sûtre 32, 75, 86
şefaâtçi 140, 193, 194
şehir 44, 122, 123, 124
şükür secdesi 184

T

ta'dil-i erkân 70
tabaka 17
tağlis 50
tahiyyât 74, 96, 100, 113,
114, 115, 135, 171
tahiyyetü'l-mescid 139
takke 66
taziye 186
teçhiz 185
teheccüd namazı 136,
137
tekin 185
telefon 201
telkin 185, 196
teravîh namazı 132, 133,
134, 135, 136
tesbih cümleleri 182

tesbih namazı 147
tesbihe üflemek 202
teşehhüt miktarı 67
teşrik tekbiri 132
teşyî' 185
teyemmümün farzları 21
tırâş olma 18
tırnak kesme 18

tilâvet secdesi 181, 182
tokalaşma 203
tövbe namazı 146, 147
tuma'nîne 62
tükürük 15
Türkçe dua 66

U/Ü

uçak 159
ulaşım vasıtaları 159
uyku 16, 164
üç tekbir 129, 187

V

vacip namazlar 33
vaktin sünneti 125
vitir namazı 126, 127,
128

Y

yağmur duası 149
yağmursuzluk 148
yara 28
yırtıcı hayvan korkusu 48
yırtık 25

yirmi yedi derece 82, 89
yolcu namazı 156

Z

zâid tekbirler 129
zuhr-i âhir 123, 124, 125